

چونیتی
رؤژووی پیغه‌مبهر (صلوات الله علیه)
له ره‌مه‌زان دا

نووسینی

وه‌رگیپانی

:

چاپی دووهم

www.ba8.org

پیشه کی وه رگیتر :

...

...

...

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾

[:] .

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ [:] .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ [:] .

:

ئهم ووتاره ی سهروه ناسراوه به (**خطبة الحاجة**)⁽¹⁾ پیغه مبهری خوا ﷺ له سه ره تای هه موو ووتار و ئاموژگاری و دهرسه کانیدا ده یخوینده وه ، و هاو له به ریزه کانیشی فیڕ ده کرد - ههروه ک چۆن سوره تیک له سوره تهکانی قورئانی

:

()

- رحمه الله -

(خطبة الحاجة) :

چونیتی روژووی پیغه مبهەر (ﷺ) له ره مه زاندا

فیربکر دایه ن - که ئەم ووتاره له هه موو بواریکدا بخویننه وه ، ئەم بایه خ دانەش
له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) ، به لگه یه له سه ر گرنگی ، و گه وره ی ئەم وتاره .

بۆیه ئەگه ر ورد بینه وه له ناوه پۆکی ئەم ووتاره ، ده بینن هه موو بنه ماکانی
بیروباره پری ئاینی ئیسلامی تییدا کۆبوه ته وه ، به لام ئەوه ی که ده مه ویت لیره دا
تیشکی بخه مه سه ر ، برگه ی کۆتای ووته که یه ، که پیغه مبهری خوا (ﷺ) تییدا
فه رموویه تی :))
((.

واته : چاکترین گوفتار و که لام ، گوفتار و که لامی خواجه ، وه باشترین
پێچکه و پێباز و ئاکاریکیش ، پێچکه و پێباز و ئاکاره کانی محمد (ﷺ) وه
خراپترین داهینراویش ئەو داهینراوانه ن که خراونه ته سه ر ئاین ، و هه موو
داهینراوێکیش له ئایندا بیدعه یه ، و هه موو بیدعه یه کیش گومراییه ، وه
هه موو گومراییه کیش له گه ل خاوه نه که یدا له ئاگری دۆزه خدایه خوای
په روه ردگار په نامان دات .

له مه وه ئەوه تیده گه یه ن که بانگه شه کردن بو قورئانی پیروز و
سوننه ته کانی پیغه مبهری نازدارمان (ﷺ) ، و ئاگادار کردنه وه و وریا کردنه وه ی
موسلمانان له بیدعه و داهینراوه کان له ئایندا ، ئەرکی سه رشانی هه موو ئەو
که سانه یه که ده لێن : ((أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله
((، چونکه برگه ی یه که می ئەم ووته یه که : ((لا إله إلا الله)) ه ئەوه له سه ر
موسلمان پیویست ده کات که ته نها الله ی مه به ست بیته له هه موو په رستش و
گوفتارو کرداره کانی دا ، و هیچ هاوبه ش و هاوه لیک بو الله ئەهه نجام نه دات ، و
ته نها چاوه پوانی پاداشتی الله بیته ، وه برگه ی دووه م که ((محمد رسول الله
((یه ئەوه یان له سه ر پیویست ده کات که : شوینکه و ته و گوێپرایه لی هیچ که سیك

چُونیٔی رُوژووی پیغهمبهر (ﷺ) له رهمه زاندا

نه بن جگه له په سول الله نه بیټ ، له گه ل به راست زانین ، و گوږپایه لى کردن له هه موو فرمانه کانی (ﷺ) ، له گه ل دوور که وتنه وه له هه موو ئه و گوفتار و کردار و شتانه ی که قه دهغه و سه رزه نشت کراوون له ئاییندا ، و نه کردنی هیچ جوړه عیبادهت ، و په رستنی کیش بو خوی په روه ردگار ته نها به شه ریهت و سوننه ته کانی ئه و پیغهمبهره خوشه ویسته نه بیټ (ﷺ) .

ئهمه ش پیویستی به ئه نجام دانی دوو ئه رکی زور گرنګ و گه وره یه :

یه که م : پالاوتن () .

دووهم : په روه رده () .

واته : پالاوتن و لابر دنی هه موو پوخله وات خلته کانی شیرک و کوفرو بیدعه و تاوان و فه رمووده (**ضعیف**) بى بنه وا ، و پوچه له کان ، ئه و بوچوونانه ی که به هو یانه وه هاتوته کایه وه له ناو دل و میشک و گوفتارو کرداری خه لک و ئه و نووسراوانه ی که ده که ونه بهر دهستی موسلمانان .

پاشان په روه رده کردنی موسلمانان له سه ر ئه و ئایینه پالاوته کراوه ، به تایبته به رینمایه کانی قورئانی پیروژو سوننه ته صه حیحه کانی پیغهمبهری خوا (ﷺ) ، بو ئه نجام دانی ئه م دوو ئه رکه زور گرنګ و گه وره یه ، وه ک خوی پایه به رز ده فه رموویت : ﴿ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴾ . [:]

واته : خوی په روه ردگار بو کومه لگای نه خوینده وارن - واته : زورینه نه خوینده وار - پیغهمبهری که ره وانه کردووه ، بو ئه وه ی قورئانیان به سه ردا

بخوښي و پاكيان بکاته وه و قورئان و سوننه تيشيان فيربکات ، هرچه نده له پيشدا له گومراهه کي ناشکرادا بوون .

خوای په روه ردگار سه بارهت به بانگه شه و بانگه واز کردن بو ئايين فرمويه تي : ﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾ [:] ، واته : ووته و گوفتاري کي باشتر و پاوا تره ، و دروستره له ووته ي که سيک که بانگه شه کار بيت بو لای خوای په روه ردگار و کرداري چاکه يش نه نجام بدات و بلتت من له موسولمانانم .

جا نه گهر بانگه شه بو ئايين پيرؤزترين ووته و گوڤار بيت و کرداري پيڻه مبهراني خواش بيت ئه بي ئه وه مان له ياد نه چي ئه م بانگه شه يه نه بيت له سر بنه وای زانست و چاورشؤشني نه نجام بدرت ، بو يه خوای گه وره فرمويه تي : ﴿ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾ [:] ، واته : ئه ي پيڻه مبهري ﷺ به ئومه ته که ت پابگه يه نه و بلتت : ئه مه يه ريگه و ريپازی من (ريگای راست / الصراط المستقيم) ، وه بانگه شه ده که م بو لای خوای په روه ردگار له سر چاورشؤشني ، من و ئه وانه ش که شوينکه و ته ي منن ، وه پاکی و بيگه ردي بو خوا ، و منيش له موشريك و هاوبه ش بريارده ران نيم .

له م پروانگه يه و بو زياتر ناشناکردني موسلمانان به (چوڻيه تي رُوڙووي پيڻه مبهري خوا ﷺ له رهمه زان دا) و ناساندني خه لکي به هه نديک ووته و کرداري بيده و داهينراو له م په رسته شدا (رُوڙوو گرتن) ، و زياتر ده وله مند کردني کتبخانه ي کوردي به و کتبخانه که (ريگای راست) به خه لک ده ناسينن و زياتر سود به موسلمانان ده گه يه نن ، هه ستاين به وه رگيراني ئه م کتبيبه به نرخه (صفة صوم النبي ﷺ في رمضان) ، بو سره زمانی کوردي په سهن ، داواکارين له

چُونیٔتی رُوژووی ییغهمبهر (ﷺ) له رهمه زاندا

په روهردگاری مهربانمان له ته رازووی چاکه کاری نووسهران و وهرگیږو پی دا
چووان و نه وانه شدا بیټ که رۆلیان هه بووه له بلاو کردنه وهیدا ، خواش پاداشتی
چاکه کاران ون ناکات .

وَأَخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

وصلی الله تعالی وسلم علی محمد وعلی آله وصحبه أجمعین .

وهرگیږ :

۲۵ / شهعبان / ۱۴۲۴ هـ

که لار

پیشهکی نوسهران :

:

برای خوینهر : خوای پهروهردگار له گهڵ یه کدا کۆمان کاته وه له سههر خوشه و یستی خووی و شوینکه وتنی پیغه مبهره که ی (ﷺ) له م پهرتوکه دا بۆمان دهرده که ویت پۆژوو چ پله و پایه یه کی له ئیسلامدا ههیه و ، چ ئه جر و پاداشتیك بۆ ئه و که سانه دهبی که به پۆژوو دهبن تهنها له بهر په زامه ندی خوای پهروهردگار ، زیاد و که می ئه و پاداشتهش به پیی دوور و نزیک ی پۆژوه که ت دهبی له سونه ته کانی پیغه مبهر (ﷺ) ههروهکو سهروه ری کورانی ئاده م محمد (ﷺ) فهرموتی : "

" (١) واته : پهنگه پۆژوانی واهه بی جگه له برسیتی و تینویتی هیچی تری بۆ نه مینیته وه له رۆژووه که ی .

بۆیه وا پیویست دهکات چۆنیه تی پۆژووی پیغه مبهر (ﷺ) بزانی (٢) ، له گهڵ هه موو ئه و ئاداب و زیکرانه ی که تیی دایه ... پاشان گۆرینی ئه و زانینه بۆ کرده وه له کاتی به پۆژوو بونماندا .

(١) (/) : (/) : (/) : (/) :

(٢) له ناخ و پوآله تیشدا ، چونکه ئه وه ی دهرده که ویت له سههر ئه ندنامه کان نیشانه و به لگهن له سههر ئه وه ی که له دل دایه .

جا به باشمان زانی له بهر ئه وهی زانینی ئه و شتانه به شیوهیهکی تهواو کاریکی ئاسان نیه له سه ر زۆربهی خه لک ، په رتوکیک دابنێن ئه وهی که له تواناماندا بیته و تایبته بی به چۆنیه تی رۆژووی پیغهمبەر (ﷺ) له په رمه زاندا کۆبکه ی نه وه . بۆ به هره مه ندبوونی هه مو ئه و موسو لمانان و به روادارانیهی که و ته و کرده وه یان پی ش و ته ی خوای په ره ردگار و پیغهمبهره که ی (ﷺ) ناخن .

ئه مه و پاش تیروانین بۆ ئه و ئایه ت و فه رمووده (صحیح) انه ی که ده رباره ی رۆژو و هاتوون ، بۆمان ده رکه وت که رۆژو و دوو جو ره :

۱- رۆژووی فه رز .

۲- رۆژووی سو ننه ت .

پاشان دوای پشت به ستن به خوای په ره ردگار و داوای یارمه تی لێ کردنی پامان که وته سه ر ئه وهی نوسینه که مان له سه ر رۆژووی فه رز بیته ، چونکه موسو لمان له خوای په ره ردگار نزیک نابیته وه به شتیکی با شتر بیته له و شتانه ی که له سه ری فه رز کراون ، هه ره کو له و فه رمووده دا هاتووه که باسی ئه ولیا و دۆستانی خوای په ره ردگار ده کات و ئیمامی (البخاری) یش له (صحیح) ه که یدا ده یگی رته وه (۴) .

(۴) مه به ستی نوسه ران له فه رمووده ی ئیمامی (البخاری) ئه و فه رمووده ییه که (أبو هریره) له پیغهمبهری خوا وه (ﷺ) ده یگی رته وه که فه رموویه تی : " : ... "

() : - وه رگی ر .

خوینهری بهرپیز : ئەو هاش بزانه هه لگوازینی بیرۆچکه ی ریکخستنی پهرتۆکه که و به شه کانی به پیی ئەو قوناغانه یه که پوژووی پیدایه تیپهری بووه ، پاشان له به دوا یه کدا هاتنی کرده ووه و پوو داوه کانی ئەم په رستشه یه .

خوینهری بهرپیز : ئەو هی بهرچاوانت ده که ویت ئە گهر چاکه کاری و پاست بوو ، ئەو له خوای پهروهردگار وهیه ، به لام ئە گهر هه له شت بهر چاوان کهوت ئەوا له ئیمه و شهیتانه وهیه ، ئیمه ش له ژیان و پاش مردنیشمان ئی بی بهرین ، و داواکاریشین له خوای پهروهردگار یارمه تی دهرو پینیشاندهریشمان بییت له ووته و کرداریشدا ، هه ر ئەویشه بیسه ری په ها ، و ته نها وه لامده ری بهنده کانیه تی .

فیرخوازانی زانستی شه رعی

سلیم هیلالی و علی حسن علی عبد الحمید

۲۵ ی په مه زانی خیر و چاکه ۱۴۰۳ هـ

چاکه کانی رۆژوو :

چه نده ها ئایه تی پون و ئاشکرای قورئانی پیروژ هاتون ، هانی
 رۆژوو گرتن ددهن وهکو هۆکاریک بۆ نزیك بوونه وه له خوای بالادهست و
 به توانا ، له گه ل ئاماژه کردن بۆ چاکه کانی ئه م په رسته نه ، وهکو : ﴿ إِنَّ
 الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ
 وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ
 وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ
 وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴾ [:
 .[

واته : خوای پهروه ردهگار ... ، وه بۆ رۆژووانی پیاوان و ئافره تان
 ... لیخوشبوون و پاداشتیکی گه وره ی بۆ ئاماده کردون .

یان فهرموویه تی : ﴿ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ [

: [، واته : بیگومان رۆژوو گرتن چاکتره بۆ تان ئه گه ر به و کاره بزائن .

ههروه ها بیغه مبهەر ﷺ له فهرموده کانیدا ئه وه ی بۆ پون
 کردوینه ته وه که : رۆژوو قه لایه به رامبه ر ئاره زووه کان ، پارێزه ریشه له
 ئاگری دۆزه خ ، و خوای گه وره ش ده رگایه کی له ده رگا کانی به هه شتی
 تاییه ت کردووه به رۆژووانانه وه ، و رۆژوو گرتن نه فس ده گریتته وه له تاوان و
 ئه وانیه ی ئاره زووی ده کات ، تا ئه بیته ده روونیکی ئارام و خوگر ، ههروه ها
 ئه و پاداشته زۆر چاکانه ی که سه باره ت به رۆژووانان هاتووه ، له
 فهرموده (صحیح) ه کاندایه ئاشکراترین شیوه ئاماژه ی بۆ کراوه .

۱- رۆژوو پارێزه ره :

پیغه مبهری خوا ﷺ فرمان دهکات به و که سانهی که ئاره زووی ژن هینانیاں لا به هیزه و توانای ژن هینانیاں نیه ، فرمانیاں پی دهکات به پوژوو گرتن و کردوویه تی به سهر کوت که ری ئه و ئاره زوانه ، چونکه توانای ئەندامه کان کۆت دهکات له ناردنیاں و ئەندامه کان ئارام دهکات و هه موو هیژیک جله و دهکات له سهر که شی . ئه وهش سه لمینراوه که پوژوو کاریگه ریه کی سهر سوو پ هینه ری هیه بو پاراستنی ئەندامه کانی له ش و هیزه دهرونیه کان .

له بهر هه موو ئەمانه پیغه مبهەر ﷺ فرموویه تی : "

(۵)

" (۶)

واته : ئەی کۆمه لی لاوان هه ر یه کی که له ئیوه توانای ژن هینانی هه بوو با ژن بهینیت ، چونکه زیاتر چاو ده پارینیت له بینینی ناره وا ، و پاریزه ریشه له که وتنه داوین پیسیه وه ، ئه وهش توانای ژن هینانی نه بوو ، با په نا به ریته بهر پوژوو گرتن ، چونکه سه رکوت که ره وهی ئاره زووه کانه .

ئەهی موسلماننی به ریز :

پیغه مبهری خوا ﷺ ئه وهشی ئاشکرا کردوه که : "

"

(۱) الباءة : بریتیه له هه موو جوهر توانایه ک بو ژن هینان .

(۲) (/) : () : () :

واتە : بەهەشت پەرزەن كراوه بەو كردهوانى كه ئارەزووت لى نى يە ، كه چى دۆزەخ پەرزەن كراوه بە ئارەزووه كان ، جا ئەگەر بۆت ئاشكرابوو كه پۆژوو ئارەزووه كان سەركوت دەكات و توندىه كانى دەشكىنى ، هەر ئارەزووه كانىشه نزيكت دەكاتەوه له ئاگرى دۆزەخ ، پۆژوش پىگره له وهى كه پۆژوان بروتە ئاگرى دۆزەخ ، بۆيه له فەرمووده كان به پاشكاوى دەبينن ئاماژە به وه دەكرىت كه پۆژوو قەلاو پارىزەرە له ئاگرى دۆزەخ موسولمان خۆى پى ئە پارىزىت له و ئاگره .

پىغەمبەر ﷺ دەفەرموويت : "

" (٧) .

واتە : هەر بەندهيهك له بەندهكانى خوا پۆژىك به پۆژوو بىت له پىناوى خواى پەروەردگار ، ئىللا به هۆيه وه خواى پەروەردگار پومەتى له ئاگرى دۆزەخ (٧٠) هەفتا پايز (واتە : سال) دوور دەخاتەوه .

يان دەفەرموويت : "

" (٨) ، واتە :

پۆژوو پارىزەرە بەندهى موسولمان خۆى پى دەپارىزىت له ئاگرى دۆزەخ .

وه دەفەرموويت : "

" (٩) .

() : (/) : ()

، (/) : () : " : " :

(/) : (/) : ()

، () :

(/) : ()

واته : هەر که سێک پۆژیک به پۆژوو بیته له پیناوی خوادا ، خوای پهرهردگار بهو کاره ی دۆلێک له نیوان ئهو و ئاگردا دروست دهکات ، دووری نیوانیان وهکو دووری نیوان ئاسمان و زهوی دهبیته .

ههندی له زانایان بۆچونیان وایه ئهم فهرمودانه که باس کران دهباره ی چاکه ی پۆژوو ، تایبهتن به کاتی جیهاد و تیکۆشان له پیناوی خوادا ، بهلام ئهوه ی ئاشکرایه پۆژوو ئهگر تهنها له پیناوی خوادا بیته و بهپیی ئهو پونکردنهوانه بیته که پیغممبهری خوا ﷺ فهرموویهتی ئهوا له پیناوی خوادایه با لهو کاتهشدا نهبیته .

٢- پۆژوو پۆژوووان دهخاته بهههشتهوه :

ئهی بهنده ی گوێ رایه ل خوای پهرهردگار کۆمهکیت کات بۆ گوێرایه لی کردنی و پشتوانیشت بیته به پهحمهتی خوی : پاش ئهوه ی که زانیت پۆژوو پۆژوووان دوور دهخاتهوه له ئاگری دۆزهخ ، ئهوهش بزانه که هه ر ئهویشه له خۆشیهکانی بهههشت نزیکت دهکاتهوه ، له (أبوامامة) وه دهگێرنهوه ﷺ که فهرموویهتی : ووتم ئهی پیغممبهری خوا ﷺ کردهویهکم پیشانده به هۆیهوه برۆمه بهههشتهوه ، ئهویش فهرمووی : " (١٠)

واته : به پۆژوو به ، پۆژووش هاوشیوه ی نییه .

() : (/) .
() : (/) : (-) : (/) ()

۳ - پاداشتی رۆژووانان پاداشتیکی دیاری نه کراوه () :

۴ - رۆژووان دوو خووشی بۆ شهیه () :

۵ - بۆنی ده می رۆژووان له لای خوا له بۆنی میسک خوشره () :

له (أبو هريرة) وه رضی اللہ عنہ ده گێرته وه که فهرموویه تی : پیغه مبهیری خوا ﷺ فهرموویه تی :

() :

() :

() به لگی هه موو ئه و برگانهی که ئه ستیره یان له پاشدا دانراوه (واته : خالی : ۳ + ۴ + ۵) ئه و فهرمووده یه که دواي خاله کان دیت .

() واته پاداشتی دیاری کراوی هه یه جگه له رۆژووه نه بیته پاداشته که ی دیاری نه کراوه .

() ئه و کارهش به و ته یه کی بیستراو ده بیته بۆ ئه وه ی جوینده ر و شه پرگێر واز له کاره که یان بیهینن ، یان ووتراوه : ئه م و ته یه له دهرونی خۆیدا ئه بیته بۆ ئه وه ی رۆژووان دوور بخاته وه له جوین و شه پر کردن . و ته ی یه که م و ته ی په سه ند و هه لێژاردیه و له و ته ی دووه م پون تره ، چونکه وشه ی (و ته) ئه گه ر په تی (مطلق) بی : و ته ی زمان نه بی هیچی تر ناگرتیه وه . به لام ئه وه ی له دهروندایه تایبته کراوه ، پیغه مبهیری خوا ﷺ له فهرمووده یه کدا که (أبو هريرة) لی وه ده گێرته وه ده فهرموویت : "

" (متفق علیه) ، واته : خویا پهروه ردگار

قه له می تاوانی له سه ر ئومه ته که م هه لگرتووه له و شتانه ی که له دهرونی خۆیاندا ده یلێنه وه ، ئه گه ر به و ته نه یلن (واته : به زمان ده ری نه بپن) ، و کرده وه ی پی نه که ن . به مهش ئه وه ئاشکرا ده بیته که و ته ی په تی (الکلام المطلق) ته نها به و ته ی بیستراو ده و تریت که له شیوه ی ده نگ و پیتدا بو تریت خویا پایه به رزیش زاناره .

.. " (۱۵)

:

واته : خوای پهروهردگار فهرموویه تی : هه موو کرده وهی ئاده میزاد
 بۆ خۆیه تی تهنه پۆژوو نه بی بۆ منه (واته : هه مووی پاداشتیکی دیاری
 کراوی هه یه پۆژوو نه بی پاداشتی دیاری نه کراوه) ، پۆژووش پارێزه ره له
 ناگری دۆزه خ ، هه ر یه کی له ئیوه به پۆژوو بوو باواز له ووتهی پپو پوچ
 بیئی و هاوار نه کات ، وه ئه گه ر که سیك جوینی به یه کیك له ئیوه دا یان
 شه یری پی گپرا با بلی : من به پۆژووم ، سویند بیت به و زاته ی که نه فسی (**محمد**
ی به دهسته : بۆنی ده می پۆژووان لای خوا خۆشتره له بۆنی
 میسك ، پۆژووان دوو خۆشی هه یه و دهستی ده که ویت : ئه گه ر پۆژوو
 بشکینی پی خۆشحال ده بیت ، وه ئه گه ر چاوی به خوای خۆی که وت
 خۆشحال به پۆژوو گرتنه که ی .

له پیوایه تی ئیمامی (البخاری) دا "

.. "

واته : پۆژووان واز له خواردن و خواردنه وه و ئاره زووه کانی دینی ،
 پۆژوو گرتن بۆ منه و تهنه منیش پاداشتی ده ده مه وه ، پۆژوو پاداشتیکی
 دیاری نه کراوم بۆ دانراوه ، چاکه ش به ده ئه وه نده ی خۆی پاداشت
 ده دریتته وه .

() پیویسته بگه ریتته وه بۆ ئه وه ی که زانای پیشه وا (ابن القیم الجوزیه) نوسیته تی له م باره یه وه

له کتیبی (الوابل الصیب من الکلم الطیب) : (۳۲ - ۳۸) .

() (۸۸ / ۴) : (۱۹۰۴) : (۱۱۵۱) .

به لام له پيوایه تی ئیمامی (مسلم) دا به م شیوهیه هاتوه : "

:

:

"

واته : هه موو کرده وه یه کی رۆله کانی ئاده م پادا شته که ی چه نده جاری خۆی زیاد ده کړیت ، چاکه یه ک به ده جار ئه وه نده ی خۆی تاوه کو (٧٠٠)
حه وسه د جاری خۆی ، خوای په روه ردگار فه رموویه تی : ... هتد

٦ - رۆژوو و قورئان شه فاعهت ده که ن بۆ خاوه نه که یان :

پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی : "

:

" (١٦)

:

:

() : (٦٦٢٦) : (٥٥٤ / ١) : (١٦١ / ٨) :

(مجمع الزوائد)

(١٨١ / ٣) : (الکبیر) : (ورجال الصحیح) .

سودیک : له م فه رمووده یه و هاوشیوه کانی - که تیایدا باس له کرده و کان ده کات له سه ر شیوه ی بینراو و به رجه سته دا - وه رده گبریت ئه وه یه : که پیویسته بریویه کی ته واومان هه بیته به م فه رموودانه ، به بی گۆرین (تحریف) و لیكدانه وه ی هه له (تاویل) بۆیان ، ئه م کاره یش رینگاو ریبازی پیاو چاکانی پیشینه (طریقه السلف الصالح) ، بیگومان ئه م رینگایه ش سه لامهت ترین و زانستی ترین و پته وترین رینگه یه (أسلم وأعلم وأحکم) ، جگه له وه یش که یه کیکه له مه رجه کانی ئیمان خوای پایه به رز ده فه رموویت : ﴿ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴾ [:] .

واتە : پۆژوو و قورئانى پېرۆز شەفاعەت دەكەن بۆ خاوەنەكانيان لە
پۆژى دوايى دا ، پۆژوو دەلئيت : پەروردگارم خواردن و ئارەزووەكانم لى
قەدەغە كردبوو لە دونيادا ، خوايە لەبەر من لىي خوشبە ، قورئانيش دەلى
: منيش شەوان خەوم لى قەدەغە كردبوو ، جا خوايە لەبەر من لىي خوشبە
، پاشان فەرموى : خاى پەروردگار لەبەر ئەوان لىي خوش دەبئيت ،
واتە : هەردوو دەبن بە شەفاعەتكار بۆى .

۷ - پۆژوو كە فارەتى هەندى تاوانە :

لەو تايبەت مەنديانەى كە پۆژوو لە پەرسەنەكانى تر جيا دەكاتەو
، ئەو هەيه كە خاى پەروردگار كردوويه تى بە كە فارەت بۆ ئەو كە سانەى كە
سەر ناتاشن لەكاتى حەج كردنياندا بەهۆى نە خوشبەك ، يان يان ئازاريك كە
لەسەرياندا هەيه ، وە بۆ ئەو كە سانەى كە تواناى قوربانيان نىيه ، وە بۆ
ئەو كە سانەى كە بەهەلە خاوەن پەيمانىك دەكوژن (**العاهد**) ، وە بۆ
بەجئەننى سوئند ، وە بۆ كوشتنى نئچير لە كاتى ئيحرام كردندا (**قتل**
الصيد في الإحرام) ، يان ئازاريك لەسەريان دا هەيه ، و بۆ ئەو كە سانەى
كە تواناى قوربانيان نىيه ، وە ئەو كە سانەى كە (**ظهار**) دەكەن . واتە :
بەخيژانەكەى بلئيت : تۆ وەكو دايكم وايت ، **بەلگەش لەسەر هەموو ئەو**
كردەوانەى ئەمانەن :

﴿ به لگه له سهەر روژوو گرتنی که سیك سهرتاشین و قوربانى له

توانایدا نه بیئت * : ﴿

خوای بلند و پایه بهرز فهرموویه تی : ﴿ وَأَتَمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِفُوا رُؤُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِّن رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَّمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿ [:] .

﴿ به لگه له سهەر روژوو گرتنی که سیك که به هه له په یمان

بیدراویک بکوژیئت * : ﴿

خوای پایه بهرز فهرموویه تی : ﴿ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فِدْيَةٌ مَسْلَمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةً فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿ [:] .

﴿ به لگه له سهەر روژوو گرتنی که سیك سوینده که ی به جی نه هیئیئت

: ﴿

خوای بیسهر و زانا ده فهرموویئت : ﴿ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿ [:] .

﴿ تیبینی : ئەو ووتانهی که له نیوان دوو که وانهی بهم شیوهیه ﴿ دا دانراون و به ﴾ (﴿

نیشانه کراون بۆ زیاتر روئکردنه وه له لایهن وه رگێره وه زیاد کراون .

﴿ به لگه له سهەر روژوو گرتنی که سیبک له نیجرام دا راو بکات ﴾ :

خوای به توانا و دانا ده فهرموویت : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا
الصَّيِّدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمَّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا
عَدْلٍ مِّنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا لِّيَذُوقَ وَبَالَ
أَمْرِهِ عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴾ [] :

﴿ به لگه له سهەر روژوو گرتنی که سیبک کرداری (ظاهر) - نه نجام

دهدات - واته به خیزانه که ی بلیت تو وه کو دایکم وایت یان ههرووته یه کی

هاوشیوهی نه م ووته یه - ﴾ :

خوای جوانکار و به توانا ده فهرموویت : ﴿ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن
نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَلِكَ تُوعِظُونَ بِهِ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ
يَسْتَطِعْ فإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ [] :

ههروهها هاوبه شیش ده بییت له گه ل نویتژ و زه کاتدا بو که فاره تی
تاوانی نه و فیتنانه ی توشی پیاوان ده بن له بواری دارای و که س و کار و
دراوسی کانیه وه .

له (حنیفة) ی کوپی (الیمان) هوه ﷺ ده گپرنه وه که

فهرموویه تی : پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی : "

" (۱۷)

() : (/) : () () : () .

واتە : تاقىکردنەوہى پياو لە خىزان و مال و درهاوسىکانيدا ، نوپژ و رۆژوو و خىر و صەدەقە دەسپىتەوہ .

۸ . دەگارى (الریان) تەنھا بۆ رۆژووانانە :

لە (سەل)ى كورپى (سەل)ەوہ ﷺ دەگىرنەوہ فەرموویەتى : پىغەمبەرى خوا ﷺ فەرموویەتى : "

» () .

واتە : بەيەككە لە دەرگاكانى بەهەشت دەوترىت (الریان) ، تەنھا پۆژووانى لىوہ دەچىتە ژوورەوہ لە پۆژى دوايدا ، هىچ كەسك جگە لە پۆژووانان لەم دەرگايەوہ ناچىتە ژوورەوہ ، ئەم دەرگايە دواى چوونە ژوورەوہى پۆژووانان دادەخرىت ، ئىتر كەسى لىوہ ناچىتە ژوورەوہ ، يان : ئەگەر دوا كەسى پۆژووانان چووە بەهەشتەوہ ئەوا ئەم دەرگايە دادەخرىت ، ئەو كەسەيش لەم دەرگايە بپواتە ژوورەوہ ئاويك دەخواتەوہ ، ئەوەش ئەو ئاوە بخواتەوہ هەرگىز تىونوى نابىت .

: () :

(/) : () .

واتە : مەبەست بە () ئەوہيە كە دىتە پرى مرؤف لە لايەن ئەو مرؤفانەوہ كە لە گەلدا باسكراوہ ، يان سەرقال و خەريك بوون پىيانەوہ ، يان لە پىناوياندا شتانىك ئەنجام بدات كە حەلال نىيە بۆى ، يان لە پىناوياندا كەمتەرخەمى بكات لەوہى كە واجب و پىويستە لە سەرى .

() : (/) : () :

() : () .

چاکه کانی مانگی ره مه زان :

په مه زان مانگی خپرو به ره که ته ، خوای په روه ردگار چه ندین چاکه و
فه زلی ئاشکرای پی به خشویه ، ئه وهش ئه م شیوانه ی خواره وهیه :

۱ - مانگی قورئانی پیروژه :

خوای به توانا و پایه بهرز قورئانه پیروژه که ی ناردوته خواره وه بو
پنیشاندانی خه لکی ، وه بو ئه وهی شیفاش بیت بو پرواداران و
پنیشاندهریش بیت بو پاسترین کار و پونکردنه وهش بیت بو پاسترین کار و
پونکردنه وهش بیت بو پیگای سه رفرازی ، ئه م ناردنهش له شه وی قه در
(لیلة القدر) دا بو ، له مانگی په مه زانی خپرو به ره که ت ، خوای خاوه ن
عه رشی گه وه و پیروژ ده فه رمووی : ﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ
هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ﴾ [:
.

واته : مانگی په مه زان ئه و مانگه یه که قورئانی پیروزی تیدا هینراوته
خواره وه ، بو ئه وهی بیته پنیشاندهری خه لکی ، و چه نده ها پونکردنه وهی
تیدایه بو پنیشاندان ، و جیاکردنه وهی په وایی و نارپه وایی له یه کتر ، جا ئه گه ر
هه ریه کیك له ئیوه ، ئه م مانگه ی به سه ردا هات ، با به پوژوو بیت .

ئه وهش بزانه برای خوم خوای په روه ردگار به ره که تی خویت به سه ردا
برپژیت ، وه سف کردنی مانگی په مه زانی پیروژ (به وهی که قورئانی تیدا
هینراوته خواره وه) له پسته ی یه که مدا و ده ست پی کردنی پسته ی دوی
ئه و به پیتی () واتای هوکار و سه به ب ده گه یه نیته : ﴿ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ

فَلْيَصُمْهُ ﴿ ئەم ئايەتە ئەو دەگەيەنیت بە پىگەى ئاماژە كردن بۆ ھۆكارەكە
كە ھۆى ھەلبژاردنى مانگى رەمەزانى پىرۆز بۆ ئەوھى كە موسولمانان تيايدا
بە پۆژوون ئەوھى كە قورئانى پىرۆزى تىدا ھىنراوھتە خوارەوھ .

۲ - كۆت كردنى شەيتانەكان و داخستنى دەرگاكانى دۆزەخ و كردنەوھى دەرگاكانى بەھەشت لەم مانگەدا :

لەم مانگە موبارەكەدا خراپە كەم دەبیتەوھ لەسەر زەويدا :
شەيتانەكان و (مارد) ھ ياخى بووھكانى جنۆكە زنجير و توند دەكرين بە
زنجير و كۆت و پاوھند ، بەوھش تواناى زيانيان نىيە بە بەندەكانى خوا
بەو شىوھىەى چۆن لەپيشدا زيانيان پى دەگەياندن ، ئەوھش بەھۆى
خەريك بوونى موسولمانان بەپۆژووھوھ ، ئەو پۆژووھى كە ھۆى سەركوت
كردنى ئارەزووھكانە ، وھ بەھۆى خویندنەوھى قورئانى پىرۆز و ھەموو
چەشنە پەرستنەكانى تر كە ھۆى پەروھردە و پاك بوونەوھى دەررون ،
خوای پايە بەرز دەفەرموويت : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ
عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ [:] .

واتە : پۆژووتان لەسەر فەرز كراوھ ھەروھكو چۆن لەسەر ئوممەتانى پيش
ئيوھ فەرز كراوھ بۆ ئەوھى لە خوا بترسن و خۆتان پيارينن لە سزای خوا .

بۆيە دەرگاكانى دۆزەخ دادەخرين و دەرگاكانى بەھەشتيش دەكرينەوھ
، چونكە لەم مانگەدا كارى چاكە و ووشەى شيرين زۆر دەبیت .

پىغەمبەرى خوا ﷺ دەفەرموويت : " (۱۹)

() : "

واته : که مانگی پهمه زان به سهردا دیت دهرگاگانی به هه شت ده کرینه وه ،
 ، و دهرگاگانی دۆزه خیش داده خرین ، و شهیتانه کان زنجیر ده کرین .
 هه موو ئه وان هه له شهوی یه که می ئه م مانگه پیروژه ده بییت ،
 چونکه پیغه مبهري (ﷺ) ده فرموویت : "

() "

واته : که پوژی یه که م به سهردا دیت له مانگی پهمه زانی پیروژ ،
 شهیتانه کان و یاخی بوو (مردة) ه کانی جنوکه زنجیر ده کرین و دهرگاگانی
 دۆزه خ داده خرین و هیچ دهرگایه کی ناکریتته وه ، وه دهرگاگانی به هه شتیش
 ده کرینه وه و هیچ دهرگایه کیان داناخریت ، وه بانگه وازکاریک بانگ ده کات :
 ئه ی ئه و که سه ی چاکه ت ده وییت چاکه بکه ، وه ئه ی ئه و که سه ی خراپه ت
 ده وییت واز بیهنه ، خوی پهره ردگاریش هه موو شه ویک له شه وه کانی ئه م
 مانگه پیروژه چهنده ها که س پرگار ده کات له ناگری دۆزه خ .

۳ - بوونی شهوی قه در (ليلة القدر) تیایدا :

() : (/) : () () () : () : () :
 () : (/) : () :

چونیتی روژووی پیغه مبهەر (ﷺ) له رهمه زاندا

ئەوی بەندەوی بپوادار ئەوت زانی که پەرورەدگار مانگی پهمە زانی هەلبژاردوه ، له بەر ئەوهی لەم مانگەدا قورئانی پیرۆزی ناردوه ته خواره وه ، ده توانییت ئەوه به کار بهینرییت له "قیاس" دا به چه ندین پێگه به کی جوړاو جوړ ، له وانه :

أ / پیرۆزترین پوژ لای خوای پەرورەدگار لەم مانگەدا یه که قورئانی تیدا نیراوه ته خواره وه ، بۆیه پیویسته تاییه تمه ندیش بدرییت به زیاد کردنی کرده وهی چاک .

باشترین به لگهش به دوا گه پانی شهوی قه در (لیلۃ القدر) ه و تاییه تمه ندییتی پیدان به کرده وهی زیاتر له لایه ن پیغه مبهەر (ﷺ) و هاوه له کانی - خوای پەرورەدگار له هه موویان رازی بییت - باسی ئەمهش له به شه کانی تری ئەم کتیبه دا له باسی (لیلۃ القدر) دا باس ده کریت .

ب / موسولمانان هه ر نیعمه تیکیان ده ست که وتبییت ، وا پیویست ده کات کرده وهی زۆر بکه ن بو شوکرانه بیژی ئەو نیعمه تهی که پیدان به خشراره ، به لگهش ئەم ووتیه ئەوه یه که خوای پەرورەدگار دوا ی به سه بردنی مانگی پهمه زان فه رموویه تی : ﴿ وَلِئِكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ [:] .

واته : بو ئەوهی پوژه کانی پهمه زان ته واو بکه ن و خوای خۆتان به گه وره بزانه له بهر ئەو پینیشاندانهی که کردوونی وه بو ئەوهی شوکرانه بزیری نیعمه ته کانی خوا بکه ن .

وه خوای پایه به رز دوا ی کوتای هاتنی نیعمه تی چه ج ده فه رموویت : ﴿ فَإِذَا قُضِيَتْ مَنَاسِكُكُمْ فَادْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا ﴾ [:] .

واته : ئەگەر هه موو کرده و هه کانی حه جتان ته و او کرد زیکاری خوا بکهن و خواتان له یاد بیته چون باوکانتان له یاده یان له وهش زیاتر .

واجب بوونی رۆژووی رهمه زان

۱ / قونافی یه که می رۆژووگرتن : ﴿ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ ﴾

:

له بهر ئه وه موو چا کانه ی رۆژووی مانگی رهمه زان که له پيشدا باسکران خوی په روهردگار رۆژووی مانگی رهمه زانی له سه ر مه سه لمانان پيوست کرده ، به لام له بهر ئه وه ی برينه وه ی مروقه له ئاره زووه کانی و ئه و شتانه ی که خوی پيوه گرتوون شتیکی زور قورس و گران بوو ، فه رز بوونه که ی بو سالی دووه می کۆچی دواخرا ، پاشان که دلله کان له سه ر یه کخوا په رستی و به گه وه زانینی دروشمه کانی خوا جیگیر بوون ، گويزرانه وه بو سه ر ئه و کاره و ده ست پیکردنه که شی به هه لبراردن و ویستی موسلمانان بوو ، له گه ل هاندانی موسلمانان بو رۆژووگرتنی - واته : موسولمانان سه ربه ست (مُخَيَّر) بوون له گرتن و نه گرتنی رۆژوو - چونکه له سه ره تادا کاریکی قورس بوو له سه ر هاوه لانی پیغه مبهەر ﷺ بویه هه ر که سیك بیویستایه به رۆژوو نه بیته قه ره بووی ده کرده وه - واته : فدییه ی ده دا - خوی مه ره بان ده فه رمووی : ﴿ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ [] :

. [

واته : ئەو کهسانه‌ی که توانای دانی فیدیەیان هه‌یه با فیدیە بدن ، فیدیەشی ژهمیک خواردن پی دانی هه‌ژاریکه، ئەوه‌ی زیاتری پی بکریت ئەوا خیرتر و چاکتره بۆی ، به‌لام گهر به رۆژوو بن چاکتره بۆتان ئەگهر بزانی .

٢ / قوناغی دووه می رۆژووگرتنی ﴿ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ﴾ :

پاش ئایه‌تی قوناغی یه‌که‌م ئایه‌تی پاش خۆی هاته خواره‌وه و حوکمی

ئایه‌تی یه‌کمی (نه‌سخ) کرده‌وه ، دوو له هاوه‌لانی بیغه مبهەر (ﷺ) که (عبید

الله) کوری (عمر) و (سلامة) کوری (الاکوع) ن ، ئەم هه‌واله‌مان

پێده‌گه‌یه‌نن و ده‌فه‌رموون : (٢٢) " نه‌سخ کراوه‌ته‌وه به ئایه‌تی : ﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِيُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِيُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ [:] .

ئەم ئایه‌ته پیرۆزه له پیشدا ته‌فسیر کراوه ئەوه‌ی نه‌بی که خوای

په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت : ﴿ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ ... وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ ﴾

واتا که‌شی ئەوه‌یه : ئەو کهسانه‌ی که نه‌خۆشن یان له‌سه‌ر سه‌فه‌ر و

گوزه‌ردان ، ده‌توانن به‌رۆژوو نه‌بن و پاشان به‌ژماره‌ی ئەو رۆژانه قه‌زای

رۆژوو که‌یان ده‌که‌نه‌وه ، به‌م کاره‌ش خوای په‌روه‌ردگار کاره‌که‌تان له‌سه‌ر

سوک ده‌کاته‌وه و نایه‌وی کارتانی له‌سه‌ر قورس بکات .

() : (/) : (/) :

() :

وه له " ابن ابي لیلی " وه دهگیرنه وه که فهرموویه تی : "

: ﴿ وَاَنْ

تَّصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ ﴾ ۱۱ (۲۳) .

واته : هاوه لانی محمد ﷺ دهیان فهرموو : که ئایه تی پوژوو گرتنی پرهمه زان هاته خواره وه ئه و کاره یان له سه ر قورس بوو ، ئه وه یان نانی یه ک ژهمی هه ژاریکی بدابایه به رامبه ر نه گرتنی پوژوو ه که ی به پوژوو نه ده بوو ، له وانه ی که توانایان هه بوو ، واته به رامبه ر بوون و به پوژوو نه بوون یان خرابوه دهستی خو یان ، به لام ئایه تی : ﴿ وَاَنْ تَّصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ ﴾ ئه م حوکمه ی (نه سخ) کرده وه و فرمانی پیگردن به پوژوو گرتن .

پاشان پوژووی پرهمه زان بوو به پایه یه ک له پایه کانی ئیسلامی پیروژ و بنه وایه ک له بنه واکانی ئاین ، به به لگه ی فهرمووده ی پیغه مبه ری نیردراو به ره حمه ت و مه ره بانیتی ﷺ که ده فهرمووی : "

۱۱ (۲۴) .

واته : ئیسلام بنیات نراوه له سه ر پینچ پایه : شایه تی دان به وه ی که هیچ خواهه ک نی یه له بووندا شایسته ی په رستن بی جگه له الله ، وه

() : (/) () : (/ -) ()

() :

() : (/) () ()

() : (/) : () : ()

محمد یش (ﷺ) نۆردراوى خوايه ، و تەنھا هەر ئەو شايستەى شوپىنكەوتنە ، لە گەل کردن نوپژ ، و زەكات دان ، و حەج کردن ، و رۆژووگرتنى مانگى رەمەزانى پيرۆز .

ھاندان بۆ گرتنى رۆژووى رەمەزان

۱ - رۆژووى مانگى رەمەزان ھۆى لىخۆشبوونى گوناھەکانە :

خوای پەروردگار بە ديارى کردنى چاکە و بەرزى پلەى پۆژوو : ھانى موسولمانانى داوھ بۆ گرتنى رۆژووى مانگى رەمەزان ، لە و بارەيەوھ ھاتووھ کە ئەگەر پۆژووان تاوانەکانى وەکو کە فى سەر دەريا وابى ئەوا خوای پەروردگار و پايه بەرز بە ھۆى ئەم پەرستنه موبارە کەوھ لى خۆش دەبیت .

لە (أبو هريرة) وە (ﷺ) دەگپنەوھ ئەویش لە پىغەمبەرەوھ (ﷺ) کە فەرموويەتى : " (٢٥) "

() : (/) : () : () .

واته : هه ركه سيك روژووی مانگی په مه زان بگريت ، به مه رجی بروای به فه رزیتی ئەم كاره هه بی و چاوه پروانی پاداشتی روژی دوایی بیټ ، ئەوا خوای میهره بان له هه موو ئەو گونا هانه ی كه كردوو یه تی خوش ده بیټ .
وه هه ر له وه وه ﷺ ده گيرنه وه كه پیغه مبهەر ﷺ فه رموو یه تی : "

.. (٣٦) "

واته : پینج فه رزه ی نوێژ و نوێژی (**جمعه**) بو نوێژه كه ی تر ، وه روژووی په مه زان بو په مه زانه كه ی تر ، گونا هه كان ده سپنه وه كه له نیوانیاندا ئەنجام ده دریت ، به مه رجی موسولمانان خو ی له گونا هه گه وره كان (**الكباثر**) بپاریزیت .

وه هه ر له (**أبو هريرة**) وه ﷺ ده گيرنه وه كه پیغه مبهەر ﷺ رویشته سه ر مینه ر و فه رموو ی : " ئەنجا پرسیا ریان كرد ئە ی پیغه مبه ری خوا ﷺ : تو کاتی رویشتیته سه ر مینه ر فه رموت : " " ؟ فه رموو ی : " - علیه السلام :

واتای : " : واته : بروا بوون به فه رزیتی روژوو ه كه ، وه هه ز بوون له پاداشته كه ی و له ده رونی شدا پازی بیټ به و كاره و روژوو گرتنی پی ناخوش نه بیټ و به قورسیشی نه زانیټ ، له م باره ی شه وه () كه نازناوی : () یه ده لیټ :

() : () .

:

... ۱۱ (۲۷)

واتە : لەو کاتەدا (جبریل) سەلامی خوای لیّ بیّت ، ھاتە لام و فەرمووی : ھەر کەسێک لە ئومەتە کەت مانگی رەمەزانی بەسەر داھات و خوا لیّی خۆش نەبوو ، با بڕواتە دۆزەخەوہ و خوا دووری کاتەوہ لە رەحمەتی خۆی ، بلیّ : () ، دەفەر موویت منیش ووتم : () ... ھتد فەرموودە کە .

۲ - وەلامدانەوہی پارانەوہکان و رزگار بوون لە ئاگری دۆزەخ لە رەمەزانیدا :

پیغەمبەر ﷺ دەفەر موویت "

۱۱ (۲۸)

واتە : خوای پەرورەدگار لە ھەموو پۆژ و شەویکی مانگی رەمەزانیدا چەندەھا کەس رزگار دەکات لە ئاگر ، ھەر وہا بۆ ھەموو موسولمانیکیش پارانەوہیە کە ھەیە تییدا بیاریتەوہ وەلامیش دەدریتەوہ .

۳ - گرتنی رۆژووی مانگی رەمەزان یەکیکە لە سیفەتی راستگۆیان و شەھیدان :

() : (/) : (/) : (/) :
: () : () :
(-) : () :
(/) : () : () :
() :

() واتە : ئەو دوعا و پارانەوہش کە وەلام دەدریتەوہ ، ئەو دوعایە یە کە لە کاتی پۆژوو شکاندن و بەر بانگدا دەکریت . () : ()

له (عمر) ي كورې (مرة الجهني) وه ﷺ ده گيرنه وه
 فرمويه تي : " پياويك هاته خزمه تي پيڻغه مبهري ﷺ و فرموي : ئه ي
 پيڻغه مبهري خوا ﷺ ئه گهر شايه تي ئه وه بدهم كه هيچ خوايه ك ني يه
 شايسته ي پرستن بيت له بووندا جگه له الله نه بيت ، و شايه تي ئه وه ش
 بدهم كه تو پيڻغه مبهري خوايت ، و پيڻج فرزيش نويژ ئه نجام بدهم ، و
 زه كاتيش بدهم ، له گه ل به رُوڙوو بونم له مانگي رهمه زاندا و كردني نويژي
 (تيراويح) ، له چ كومه ليك ده بم ؟ پيڻغه مبهري ﷺ فرموي : "
 " (٢٩) واته : له كومه لي راستگويان و شه ميدان ده بيت .

**ترساندن له به رُوڙوو نه بووني هه نديك له رهمه زان به
 نه نقه ست :**

له (أبو أمارة الباهلي) هوه ﷺ ده گيرنه وه فرمويه تي : بيستم
 پيڻغه مبهري خوا ﷺ ده يفه رموو : "
 ()
 :
 .
 :
 :
 :
 () " (٣٢) .

() : ()
 () مه بهست له (ضبيع) قول يان شان يان باله .
 () واته : پيش كاتي رُوڙوو شكاندن .

واتە : پىغەمبەرى خوا ﷺ فەرمووى : كاتىكيان خەوم لى كەوتبوو ، دوو پياو هاتنە لام و كرديان بە قولمدا ، تا بردمیان بو لای شاخىكى سەخت ، پاشان پى يان ووتم : سەرکەوہ ، ووتم : من توانای ئەوہم نيە ، ووتيان : بۆت ئاسان دەكەين ، منيش سەرکەوتم تا هەندىك پۆيشتىنە سەرەوہ لەو كاتەدا گويم لە دەنگىكى توند بوو ، ووتم : ئەو دەنگە چى يە ؟ ووتيان : هاوار و نالەى دۆزەخى يەكانە ، بەرەو سەرەوہ برام ، لە پىگادا چاوم كەوتە سەر كۆمەلە كەسانىك بە پشتە پى يانەوہ هەلواسرابوون و لىوہ كانيان شەقار شەقار كرابوو و خوینی لى دەهات ، دەفەرمووى : پىم ووتن : ئەو كەسانە كىن ؟ ووتيان ئەوانەن كە بەربانگ دەكەن پيش ئەوہى كاتى پۆژوويان تەواو بىت . واتە : پيش پۆژ ئاوابوون ، پۆژوہ كەيان دەشكىنن

تیبينى : بەلام ئەو فەرموودەيەى كە دەگىرنەوہ . گوايە .

پىغەمبەر ﷺ فەرموويەتى "

" .

ئەم فەرموودەيە فەرموودەيەكى (**ضعيف**) -ە و (**صحيح**) نيە ، پاشان بە درىژى قسەى لەسەر دەكەين - إن شاء الله - . واتاكەشى ئەوہيە ئەگەر كەسيك پۆژىك لە پەمەزان بە پۆژوو نەبىت ئەوا ئەگەر بە درىژاى سال بە پۆژوو بىت بوى حيساب ناكرى .

() : () / ()
 () : () / ()

حوکمه کانی روژوو گرتن :

ئهی موسوئمان به ندهی خوا : بزانه . خوای په روه ردگار هه موومان فییری زانست کات - ئەم پاداشته زۆر گه وره یه و چاکه فراوانه ی که جگه له خوا په روه ردگار و میهره بان نه بی کهس توانای ژماردنی نی یه ، و هیچ که سیش دهستی ناکه ویت جگه له و کهسه نه بیت که روژووی رهمه زانکه ی به پیی سوننه ته کان و رینمایه کانی دوا پیغه مبهری پیغه مبهران بی - علیهم الصلاة و سلام - له و حوکمانه ی که په یوهستن به م فرهزه گه وره یه و به م مانگه موباره که وه .

ئیمهش لیره دا دست ده کهینه روون کردنه وه ی ، به بی ئه وه ی لاسای (واته : ته قلید) ی هیچ کهس بکهین له م کاره ماندا ، سه رچاوه شمان بو ئه م کاره بریتی یه له قورئانی پیروژ و سوننه ته (صحیح) و (حسن) ه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ به تیگه یشتنی سه له فی سألحی ئه م ئومه ته ، له چوار

پېشەوايانمان و ئەوانەش پېش ئەوان بوون لە صەحابە و شوپىنكەوتوانيان ،
تەنھا ئەمەش بەسە و پېويستت بە بەلگەى تر نابېت . ھەر ھە باشترين
مەزھەبى فيقھى و راست ترين ئىجتھامان ھەلبژاردوو .

ئەو كارانەى كە پېش رەمەزان ئەنجام دەدرين :

۱ . ژماردى رۆژەكانى مانگى شەعبان :

پېويستە لەسەر ئوممەتى ئىسلامى رۆژەكانى مانگى شەعبان بژميرن ،
بە مەبستى خۆ ئامادەکردن بۆ مانگى رەمەزان ، چونكە مانگ بېست و نۆ
رۆژ دەبېت و سى رۆژيش دەبېت ، بە بينىنى مانگ ئوممەتى ئىسلامى
ھەموو بە رۆژوو دەبن ، بەلام ئەگەر ھەور بوو بە رېگر لە پېش بينىنى مانگ
، ئەوا ئەو كاتە سى رۆژەى مانگى شەعبان تەواو دەكەين ، چونكە خواى
پەروردگار و بەدېھنەرى ئاسمانەكان و زەوىش مانگى كردوو تە ھۆكارىك
بۆ زانىنى ژمارەى رۆژەكانى سال ، مانگيش لە سى رۆژ زياتر نابېت^(۳۳) .

() مەبەستى نووسەران مانگەكانى سالى كۆچى يە .

له (أبو هريرة) وه ده گيرنه وه فەرموویەتی : پیغه مبهەری خوا
ﷺ فەرموویەتی : "
" (٢٤)

واته : به روژوو بن به بینینی مانگی رهمه زان ، و وازبینن له روژوو
گرتن به بینینی مانگی شهوال ، به لام ئەگەر هه ور بهر مانگی لی گرتن له و
کاته دا سی روژهی مانگی شهعبان بژمیرن و پاشان به روژوو بن .
وه له (عبد الله) ی کوری (عمر) هوه ده گيرنه وه
ﷺ فەرموویەتی : پیغه مبهەری خوا ﷺ فەرموویەتی : "
" (٣٥)

واته : به روژوو نه بن تامانگی رهمه زان ده بینن وازیش مه هینن تا
مانگی شهوال نه بینن ، به لام ئەگەر هه ور بهر مانگی لی گرتن له و کاته دا
(تەقادیری) بۆ بکه ن .

وه له (عدي) ی کوری (حاتم) هوه ده گيرنه وه
ﷺ فەرموویەتی پیغه مبهەر ﷺ فەرموویەتی : "
" (٣٦)

() (/) () : () .
() (/) () : () .
() () : (/) : () .
(/) : (/) : (/) .
() : () .

واتە : ئەگەر مانگی پەمەزان بەسەردا ھات ئەوا سى پۆژ بە پۆژو بن ، جگە لەو مانگەى كە تەواو بوونى سى پۆژ مانگی شەوال دەبینن .

۲ - ھەر كەسێك پۆژى گومان (يوم الشك) بە پۆژوو بى ئەوا سەر پىچى لە فەرمانى پىغەمبەر كرىووھ ﷺ :

نابى ھىچ موسولمانێك پۆژێك يان دوو پۆژ پىش مانگی پەمەزان بە پۆژوو بىت ، بە بيانووى ئەوھى نەوھكو پۆژێك يان زياتر لە مانگی پەمەزانى لە دەست بچىت ، جگە لەو كەسانەى كە پۆژوو گرتنى سوننەتيان لە گەل ئەو پۆژە جووت دەبىت .

لە (أبو هريرة) وہ ﷺ دەگىرئەوھ فەرموويەتى : پىغەمبەرى خوا
" : ﷺ
" (۲۷)

واتە : پىش پەمەزان مەكەون بە پۆژێك پۆژوو گرتن ، ھەر ھەما بە دوو پۆژىش جگە لەو كەسە نەبى كە پۆژووى سوننەتى دەكەويتە ئەو پۆژانە ئەوا با پۆژووھكەى بگريت .

براى موسولمان ئەوھش بزانه ئەو كەسەى پۆژى گومان (يوم الشك) بە پۆژوو بى ئەوا سەر پىچى لە فەرمانى پىغەمبەرى خواى كرىووھ ﷺ .

لە (صلاة) ى كورى (زفر) ھوھ ، ئەويش لە (عمار) ھوھ ﷺ
دەگىرئەوھ فەرموويەتى : "
" (۲۸) ﷺ

() : () : () .

واته : هەر كه سێك به رۆژوو بیئت به مه بهستی رهمه زان لهو رۆژهی كه گومانى لى ده كرىت ، ئەوا سه رپیچی له فه رمانى پیغه مبهەر ﷺ كردوه .

۳- ئەگەر یهك كهس مانگی بینى ئەوا با به رۆژوو بن بۆ رهمه زان ههروهها وازیش له رۆژوو بینن بۆ تهواو بوونی :

مانگ بینین به مانه جیگیر ده بیئت : به شایه تی دانى دوو موسولمانى خاوه ن عداله ت ، له بهر ئەم فه رموده یه ی پیغه مبه رى خوا ﷺ :

.. (۳۹)

برگه ی كۆتایى فه رموده كه ئەوه ده گه یه نیت : كه ئەگه ر دوو موسولمان شایه تی بینینى مانگیان دا ئەوا به رۆژوو بن له یه كه م رۆژى رهمه زان و وازیش بینن له رۆژوو له كۆتایى مانگی رهمه زان به بینینى دوو موسولمان .

() : (/) : () :

() : () :

(/) : ()

(/) : (/) : (/) : ()

:" ذوا عدل " : " مسلمان "

به لام شاراوه نی یه ته نها بپوا پیکردنی شایه تی دوو موسولمان له پووداویکدا ئه و ناگه یه نیت که شایه تی موسولمانیک له سه ر بینینی مانگی رهمه زان وه رناگیریت ، به لکو ئه وه مان پی گه یشتوو له (ابن عمر) هوه ﷺ که فه رموویه تی : "

" (٤٠)

واته : خه لکی هه ولی بینینی مانگی رهمه زانیان ده دا ، منیش به پیغه مبه رم ﷺ راگه یاند که من مانگم بینیه وه ، پیغه مبه ریش ﷺ به بیستنی هه واله که رۆژووی گرت و فه رمانی به خه لکی کرد به رۆژوو بن .

نیه تی رۆژوو :

١ - نیه تی رۆژووی فه رز ده بی له شه ودا به نیت پیش ده رکه وتنی فه جر :

گه ر سه لمینرا که مانگی رهمه زان ده ستی پی کردوو ه ، به بینینی مانگ به چاو ، یان به شایه تی دان ، یان به ته واو کردنی سی رۆژی مانگی شه عبان ، ئه و کاته پیویسته له سه ر هه موو موسولمانیک هه ر له شه وه وه (واته : پیش ده رکه وتنی فه جر) نیه تی رۆژووی هه بی ، له به ر ئه م

() : (/) : () : ()
(/) : (/) :
)
() : () :

فهرموده يه ي پيڻه مبر (ﷺ) كه ده فهرمووي : "

" (٤١)

واته : نهو كه سه ي نيه تي رُوڙووي نه بيت پيش ده ركه وتني فهرجر نهوا رُوڙوه كه ي به تاله .

وه ده فهرمووي : "

" (٤٢)

، به هه مان واتا .

تپيني : نيه تيش جي گاي دلّه و ووتني به زمان بیده يه و گومرايي يه هه رچه نده هه نديك له خه لكي به چا كيشي بزنان .

بووني نيه ت پيش ده ركه وتني فهرجر تا يبه ته به رُوڙووي فهرزه وه ،

چونكه پيڻه مبر (ﷺ) ده هاته لاي دايكه (**عائيشه**) - ره زاي خواي ليبيت -

له رُوڙانديك جگه له رُوڙاني ره مه زان و ده يه فهرموو : "

" (٤٣)

واته : له کاتي خواردني به يان ياندا پيڻه مبر (ﷺ) به دايكه (**عائيشه**)

ي ده فهرموو : خواردنتان لا هه يه ؟ نه گهر نا نهوا من به رُوڙووم .

() : () : (/) :

() : (/) : " "

() : (/) :

() : (/) : (/) :

() : () : () : (/) :

هەر وهما سه لميئراوه له كرده وهى هاوه لانی يىغەمبەر ﷺ له
وانهش : (أبي الدرداء) و (أبي طلحة) و (أبي هريرة) و (ابن عباس)
و (حذيفة بن اليمان) ، پهزای خوا له هه موویان بى ، و خواى پهروهردگار
له گه ل ياندا له ژير ئالای سهروهري كورانی ئادهم كۆمانكاتوه () .

ئەمه له پۆژووی سوننه تدايه و به لگه شه له سه ر ئه وهى كه بوونی
نيه ت پيش ده ركه وتنى فه جر ته نها له پۆژووی فه رزدايه نه ك له پۆژووی
سوننه تدا خواى پايه به رزيش زاناره .

۲ - داواكاریه كان به ستراون به بوونی تواناوه :

ئەگەر كه سيك په مه زانی به سه ردا هات و بى ئاگا بوو له وهى كه
په مه زانه و خواردن و خواردنه وهى خوارد ، پاشان بوى ده ركه وت كه
په مه زانه با واز له خواردن و خواردنه وه بينيت و پۆژووه كهى ته واو بكات ،
وه ئەگەر كه سيك خواردن و خواردنه وهى نه خوارد بييت به لام نه يزانی بوو
كه وا په مه زانه كه هه والى پيگه يشت په مه زانه ئيتر خواردن و خواردنه وه نا
خوات و پۆژووه كهى به سه ر ده بات له م جوړه كه سانه دا بوونی نيه ت پيش
ده ركه وتنى فه جر مه رج نى يه ، چونكه نه يان توانيوه بزائن پۆژووه يان نه ،
وه يه كيك له بنچينه كانى ئاينى ئيسلاميش ئه وه يه كه داواكاريه كان
به ستراون به بوونی تواناوه .

له (عایشة) وه - رهزای خوای لیبیت - دهگیرنه وه فەرموویه تی :

"

" (٤٥)

واته : پیغمبەر (ﷺ) فەرمانی گرتنی رۆژووی (عاشورا) ی پی کردبووین ، به لام که رۆژووی رهمه زان فەرز کرا : ئەو کاته هەر که سی بیویستایه (عاشورا) به رۆژوو ده بوو یان به رۆژوو نه ده بوو .

وه له (سلمة) کورپی (الاکوع) هوه (ﷺ) دهگیرنه وه فەرموویه تی

:"

:

" (٤٦)

واته : پیغمبەر (ﷺ) فەرمانی کرد به پیاویک له هۆزی (أسلم) که بانگه واز بکات له ناو خه لکدا : هەر که سیک خواردنی نه خواردوو به با ئەو به شەه ی له رۆژ که ماوه به رۆژوو بی ، وه ئەوه ش که خواردنی نه خواردوو به با به رۆژوو بیت ، چونکه ئەو رۆژ رۆژی (عاشورا) یه .

رۆژوو گرتنی رۆژی (عاشورا) فەرز بوو ، پاشان (نه سخ) کرایه وه ، موسولمانانیش فەرمانیان پی کرابوو له و رۆژه دا واز له خواردن بینن ، کاره که شیان به و شیوه یه ته واو و بی که م و کورپی بوو ، رهمه زانیش فەرزه ، حوکمی فەرزیش ناگۆریت .

() : (/) :
() : (/) :

۳ - هه ندىك له زانايان بوچوونى پيچه وانهيان له گه ل ئهم بوچوونه دا هه يه و ده ليين : (به لكو ئه بى قه زاي رُوژووه كه ي بكاته وه) :

وه ده ليين : (عاشورا فهرز نه بووه) ، به لام ئه وه بزانه " برآى باوه ردار " كه هه موو به لگه كان ئه وه ده رده خه ن كه رُوژووى (عاشورا) فهرز بووه ، چونكه فهرمانى پيكراره ، هه ر وه كو له فهرمووده كه ي (عايشة) دا هاتوو ، پاشان فهرمانه كه زياتر جيگير ده بيت چونكه بانگه وازى گشتى بوكراره ، وه له وه ش زياتر ئه وه يه فهرمان به و كه سانه كراهه كه خواردنيان خواردوو ، واز له خواردن به يئن ، هه ر وه كو له فهرمووده كه ي (سلمة) كورپى (الاكوع) دا هاتوو ، كه له پيش تر باسما ليوه كرد .

وه له (محمد) كورپى (صيفي الانصاري) وه ده ﷺ ده گيرنه وه فهرموويه تى :

" (٤٧) .

واته : له رُوژى (عاشورا) دا پيغهمبهر ﷺ هات بو لامان و پى ي فهرمووين : ئهمرُو رُوژووتان گرتوو ؟ هه ندىكيان فهرموويان : به لئى ، وه هه ندىكى تريان فهرموويان : نه خير ، پاشان فهرمووى : كه واته ئه وه نده ي كه ماوه له رُوژ به رُوژو بن ، وه فهرمانيشى پيكردين كه خه لكى (العروض) - واته : ديكانى شارى مه دينه - ئاگادار بكه ينه وه : ئه وه نده ي له رُوژ ماوه به

() : (/) : (/) : (/) : (/) : () : (/) : ()

پۆژوو بن ، ئەم لیکدانە وەش (التقارب) دەبرینه وە بە ووتە یە (ابن مسعود) رضی اللہ عنہ که دەفرموویت : " (٤٨) ، واتە

: که رهمه زان فەرز بوو (عاشورا) تەرك كرا . وە بە ووتە ی (عائشة) - پەزای خوی لیبیت - که دەفرموویت :

" () ، واتە : که ئایەتی فەرز بوونی پۆژووی رهمه زان هاتە

خوارە وە ، رهمه زان بوو بە پۆژووی فەرز و (عاشورا) تەرك كرا .

له گەڵ ئەوە شدا پۆژوو گرتن له پۆژی (عاشورا) دا بە یەك جاری تەرك نەكراوە ، بەلكو یەك دەنگ بوونی زانایان - واتە : - لەسەر ئەوە یە

که سوننەتە ، هەر وەکو : ئیمامی (الحافظ ابن حجر) له کتیبی (فتح الباري شرح صحيح البخاري) دا : (٤ / ٢٤٦) له ئیمامی (ابن عبد البر) هوه

دەگیریتە وە . ئەمەش ئەوە دەگە یە نیت که پۆژوو گرتنە کە ی هەر ماوه بەلام ئەوە ی که وازی لیبینرا (واجب - فەرز) بوونە کە یە تی ، خواش زانا ترە .

کۆمە ئێکی تر دەلێن : ئەگەر فەرزیش بوو بیت (نەسخ) بوو تە وە

و حوکمە کانی له گەلدا (نەسخ) بوو تە وە .

له پاستیدا فەرموودە کانی (عاشورا) بە لگەن لەسەر هەندی شت :

١ - واجب بوونی پۆژووی (عاشورا) .

٢ - ئەو کەسە ی پیش دەرکە وتنی فەجر نیە تی پۆژووی فەرز نە بی

بە نە زانینە وە پۆژووە کە ی تە و او و بە تال نابیتە وە .

() : () . () : () .

۳ - ئەو كەسەى خواردن دەخوا و شت دەخواتەو پاشان دەزانیت

، ئەو بەشەى تری پۆژووە كە بە پۆژوو دەبیت و قەزای لەسەر نی یە .

خالی یەكەم لەم خالانە (نەسخ) بوو تەو و بوو تە سوننەت ، هەر وەكو
له پیشدا باسما لئو كەرد ، ئەمەش ئەو پيويست ناكات بەهۆى (نەسخ)
بوونى (واجب) یتى حوكمەكانى تری (نەسخ) بكریتەو ، خواش زانا ترە .

بەلگەى ئەم كۆمەلەش ئەو فەرموودەى یە كە ئىمامى (أبو داود) :
(۲۴۴۷) و ئىمامى (أحمد) : (۴۰۹/۵) له رینگەى (قتادة) له (عبد الرحمن)
ى كورپى (سلمة) له مامەى و دەگێرنەو : " ﷺ :
: : " ، واتە :

ئەو بەشەى ماو له پۆژووە كە تان بە پۆژوو ببن و پاشان قەزای بكەنەو .

بەلام ئەم فەرموودەى (ضعيف) ه له دوو هۆكار :

یەكەم : بەهۆى (جهالة) ى (عبد الرحمن) ى كورپى (سلمة) هوه ،
ئىمامى (الذهبي) له كتيبى (الميزان) دا : (۵۶۷/۲) دەفەرمووى :
(. واتە : نه ناسراوه ، وه ئىمامى (الحافظ) له كتيبى (التهذيب) دا
(۲۳۹/۶) فەرموویەتى : () ، وه ئىمامى (ابن ابي حاتم) له
كتيبى (الجرح والتعديل) دا : (۲۸۸ / ۵) ناوى هیناوه و هيج (جرح) و
(تعديل) یكى لهسەر باس نەكردووه .

دووهم : (عنعن) ه كەردنى له لایەن (قتادة) ى (مدلس) هوه .

كاتى رۆژوو :

له پيشدا هاوه لانی پیغه مبهەرمان محمد ﷺ ئەگەر یه کیکیان به پۆزوو ببوایه و کاتی پۆزوو شکاندنیان بهاتبایه خواردن و خواردنه وهیان ده خوارد و له گهڵ خیزانه کانیاندا جووت ده بوون پیش ئەوهی بخهون ، به لام ئەگەر هەر یه کیکیان خهوی لی بکه وتبایه پیش نان خواردنی ئیواران هیچ له وانهی بۆ چه لال نه بوو ئەنجامی بدات له خواردن و خواردنه وهو جووت بوون له گهڵ خیزانه کانیان تا پۆزه کهی تر ، پاشان خوی به توانا و به خشنده ره حمه تی خوی به سه ردا رشتن .

به وهی که مۆله تی ئەوهی دان ئەو کارانه ئەنجام بدهن تا پیش ده رکه وتنی فاجر ، ئەوانیش ئەو شته یان پی خوش بوو ، پوون که ره وهی ئەم پووداوه ئەم فەرمووده یه : له (البراء) ی کوری (عازب) وه ﷺ ده گیرنه وه فەرموویه تی : "

:

:

() :

ﷺ : ﴿أَجَلٌ لَكُمْ لَيْلَةَ الصَّيِّمِ الرَّقْتُ إِلَى نِسَائِكُمْ﴾ : ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ﴾^(٥١).

(٥١) ئەم وشه یه کاتیک ئەوتریت : که سیک به ده واکاری یان به مه رامی خوی نه گات . () : (/) :

واته : هاوهلانی پیغهمبەر (ﷺ) ئەگەر یهکیکیان به پۆژوو ببوایه و کاتی شکاندنی بهاتییه و ئەو کاته برۆشتبایه بی ئەوهی نان بخوات ئەوا ئەو شهوه و پۆژیش تا ئیواره بهسه دههات هیچی نه دهخوارد . جارێکیان که (قیس) ی کورپی (صیرمه) هی ئەنصاری به پۆژوو دهبیته و که کاتی پۆژوو شکاندن دیت ، دیته لای خیزانهکهی و پپی دهفهرمووی : هیچ خواردنیکت لاهیه ؟ ئەویش فهرمووی : نهخیر ، بهلام ئەپۆم بۆت داوا دهکه م ، که چی (قهیس) له بهر هیلاک بوونی له کاری پۆژانهی خهوی لی کهوت ، که خیزانهکهی گهراپهوه و بینی خهوی لی کهوتوو فهرمووی : به ئاواتی خۆت نهگهیشتی ، بهو هۆیهوه له کاتی نیوه پۆدا بوراپهوه ، ئەوه له لای پیغهمبەر (ﷺ) باس کرا له ئەجامدا ئەم ئایهته دابهزی : ﴿ اٰحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ اِلٰی نِسَائِكُمْ ﴾ واته : بۆتان ههیهو پهوايه له مهو دوا له شهوانی پۆژوو گرتندا (تا کاتی دهکهوتنی فهجر) له گهله خیزانه کانتان جووت ببن . هاوهلانی پیغهمبەر (ﷺ) بهم شته زۆر خوشحال بوون ، پاشان ئەم ئایهته دابهزی : ﴿ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمْ الْخَيْطُ الْاَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْاَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ﴾ ، واته : بخۆن و بخۆنهوه تا سپیایی پۆژتان بۆ له تاریکی شهو پوون دهبیتهوه . ئەم سۆزه خواوهندییهی که خوای بهسۆز و خاوهن میهره بانی رشتووویهتی بهسه بهنده بی فیز و گوپرایه له کانیدا ، ئەو بهندانهی که فهرموویان : ﴿ سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيْرُ ﴾ کاتی پۆژووی پۆژووان دیاری دهکات : دهست پی کردن و کۆتای هاتنی ، ئەوهش له دهکهوتنی فهجرهوه تا پشت هه لکردنی پۆژ و سه ره لدان و دهست پی کردنی شهو ، وه به نهمانی بازنهی خۆر له ئاسۆدا .

۱- واتای (الخیط الابيض) و (الخیط الاسود) :

کاتی ئه و ئایه ته دابهزی که له پیشدا باسماں لی وه کرد ، هه ندیک له هاوه لانی پیغه مبهەر (ﷺ) دوو په تی * رهش و سپی یان ده هینا و ده یانخسته ژیر سه رینه کانیا نه وه و سه بریان ده کرد بۆ ئه وه ی بزانی له یه کتر یان جیا ده که نه وه ؟ یان ده یانخسته قاچیان و ده ستیان ده کرده خواردن و خواردنه وه تا ئه و کاته ی بینینیان ئاشکرا ده بوو ، وه له یه کتر جیا ده کرانه وه .

له (عدي) کوری (حاتم) هوه (ﷺ) ده گێر نه وه فه رموویه تی : " :
﴿ حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ﴾ :

.. (٥٢)

:

واته : که ئایه تی : ﴿ حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ﴾ دابه زینرا دوو په تی رهش و سپیم هینا و له ژیر سه رینه که مدا دامنان ، پاشان سه یری ئه و دوو په ته م ده کرد و بۆم پوون ده بوو به شیوه یه که له یه کیان جیا بکه مه وه ، پاشان پویشتمه لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) و ئه و باسه م بۆی کرد ، ئه ویش فه رمووی : " مه به ستی ئایه ته که بریتی یه له تاریکی شه و و پوناکی پوژ " .

* وشه ی (په ت) له هه ندی ناوچه ی کوردستان دا پیی ده وتریت : (به ن) . وه رگێر .
() : (/) : () : () .

وه له (سهل) ی کوری (سعد) هوه ﷺ ده گێرنه وه فهرموویه تی : " :
﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ

الْأَسْوَدِ﴾ :

.. (۵۳)

﴿مِنَ الْفَجْرِ﴾ :

واته : کاتی ئەم ئایه ته دابه زی : ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمْ
الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ﴾ هه ندىك له پیاوانی ده ورو
به ری پیغهمبهر ﷺ ئە گهر بیویستایه به رُوژوو بیئ دوو په تی سپی و ره شی
ده به سته هه ردوو قاجیه وه و به رده وام ده بوو له خواردن و خواردنه وه تا
ئاشکرا ده بوون ، پاشان خوی په روه ردگار ئایه تی : ﴿مِنَ الْفَجْرِ﴾ ی
دابه زانده خواره وه ، پاش ئە وه زانیان مه به سستی له ووشه ی (الْخَيْطِ الْأَبْيَضِ)

() : (/) : () : () .

ئەم فهرمووده یه ئە وه ده گه یه نیئ که (عدي) خوی ئاماده بووه له کاتی دابه زینی ئەم ئایه ته دا
، ئە مهش ئە وه ده گه یه نیئ له و کاته دا (عدي) موسولمان بووه ، به لام ئە و شته وانیه ، چونکه فهرز
بوونی رُوژوو له سالی دووه می کۆچیدا بوو ، که چی موسولمان بوونی (عدي) له سالی نۆیه می
کۆچیدا بوو هه ر وه کوله کتیبی : (الإصابة) دا : (۶۸ / ۲) هاتوه ، یان ئە بی بووتریت :
دابه زینی ئایه ته که که دواکه وتوووه ، به لام ئەم ووتیه زۆر دووره ، یان ئە بی ووته که ی (عدي) که
ده فهرموویئ : (لما نزلت) به م شیوه یه ته فسیر بکریئ که : کاتیک موسولمان بووم و ئەم ئەم
ئایه ته م به سه ردا خوینرایه وه ، ئە مه ییش باشترین بۆچوونه له بهر ئە وه ی که له ریوایه تی ئیمامی (أحمد) دا : (۳۷۷ / ۴) هاتوه : " :
:

... " .

به هه ندی گۆرانکاریه وه له کتیبی (فتح الباري) هوه : (۱۳۲ / ۴ - ۱۳۳) وه رگێراوه .

و (الخیط الأسود) سپیایی پۆژو و تاریکی شهوه .

پاش ئەم پوون کردنهوه قورئانیه ، و بهرکه ته بی پایانهی خوای
پهروهردگار ، دهبینین پیغمبهری خوا ﷺ به شیوه یهك ، كه هیچ جیگای
گومان نه بی ، ئەو کاره ی بۆ هاوه لانی پوون کردووه تهوه و باسی بۆ
کردوون ، وه په حمه تی خوا له شاعیر بی که فرموویه تی :

۲ - فهجر دوو جۆره :

یه کێك له و حوکمانه ی که پیغمبهری خوا ﷺ به باشتین شیوه بۆ
هاوه لانی پوونی کردووته وه ئەوه یه : فهجر دوو جۆره .

یه کهم : فهجری درۆزن یان درۆزنه فهجر (الفجر الکاذب) :

دهرکه وتنی ئەم جۆره یان کردنی نوێژی به یانی حه لال ناکات (واته
: دروست نی یه نوێژی فه رزی به یانیان له کاتی دهرکه وتنی دا بکری ، به لکو
ده بی دوا بخریت تا دهرکه وتنی جۆری دووه می فهجر) ، وه خواردنیش
له سه ر پۆژوان هه رام و قه دهغه ناکات (واته : ئەو که سه ی که نیه تی
پۆژووی هه یه بۆی په وایه خواردن و خواردنه وه بخوات و بخواته وه با ئەم
فهجره ش دهرکه وتبی تاوه کو جۆری دووه می فهجر دهرده که وی ئەو کاته
خۆی دهگریته وه له خواردن و خواردنه وه) .

دووه م : فهجری راست گۆیان فهجری راسته قینه (الفجر الصادق) :

ئەم جۆره ی فهجر خواردن له پۆژوان قه دهغه دهکات و نوێژی
به یانی حه لال دهکات (واته : به دهرکه وتنی کاتی نوێژ دیت) .

له (ابن عباس) هوه ﷺ دهگیرنه وه فهرموویه تی : "

:

:

" (٥٤)

واته : فهجر دوو فهجره ، جۆری یه کهم : خواردن هه رام و قه دهغه
ناکات له رۆژووان ، وه کردنی نوپیش هه لال ناکات ، به لام جۆری دووهم :
خواردن هه رام و قه دهغه دهکات له رۆژووان و نوپیش هه لال دهکات .

باش بزانه برای موسولمان که :

١ - فهجری درۆن : بریتی یه له سپیایی یه کی لاکیشهیی له بهر هی
رۆژه لاته وه بهرز ده بیته وه بۆ ماوه یه کی کهم پاشان نامینی .

٢ - فهجری راستگۆ : بریتی یه له سورایی یه کی تیشک دهر له بهر هی
رۆژه لاته وه به سهر دۆل و شاخه کاندای دهر ده که ویت ، پاشان زیاد دهکات و
دهگاته سهر ریگه و ناومالان ، ئەم جۆره ی فهجر حوکمه کانی رۆژووی پیوه
بهنده .

له (سمره) وه ﷺ دهگیرنه وه فهرموویه تی : پیغه مبهری خوا ﷺ

فهرموویه تی : "

" (٥٥)

(/) : (/) : (/) : ()
 (/) :
 (/) : (/) : (/) : :
 (/) : :
 () :

واته : به ئاگا بن نه که ونه هه له وه به بانگی بیلال (واته : بانگی یه که می به یانیان) و سپیایی سبه ییان - واته : فه جری درۆزن - که به دریزای ئاسمان بهرز ده بیته وه ، تا وای لیدیت تیشک درده چی - واته : تا کاتی ده رکه وتنی فه جری راست گو - .

وه له (طلق) ی کوری (علی) هوه ﷺ ده گپنه وه فه رموویه تی : پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی : "

.. (٥٦)

واته : بخۆن و بخۆنه وه ، به ئاگا بن له وه ی بکه ونه هه له ی فه جری درۆزنه وه که بهرز ده بیته وه و پاش که میک نامینی ، به لکو به رده وام بن له خواردن و خواردنه وه تا تیشکی فه جری راستگو ریگرتان ده بیته .

ئه وهش بزانه - برای سه رکه وتوو بو گو پرایه لی خوای په روه ردگار - که سیفه ته کانی فه جری راستگو له گه ل ئه م ئایه ته پیروزه دا یه که ده گرنه وهه : ﴿ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ﴾ چونکه پروناکی فه جر که ده رکه وت له به ره ی روژه لاته وه له دۆل و سه ر شاخه کان له سه ر شیوه ی په تیکی سپی ده بیته له سه ریشه وه په تیکی ره ش درده که ویت بریتی یه له پاشماوه ی تاریکی شه و که پشتی هه لکردوه و ده پوات ، بویه ئه گه ر ئه وه ت بو پروون بووه خو بگره وه له خواردن و خواردنه وه و جووت بوون له گه ل خیزانه که ت ، وه ئه گه ر په رداخیکی ئاوت

() : (/) : (/) : (/) : (/)

(/)

:

بە دەستەووە بوو یان ھەر خواردن و خواردنەوێھەکی تر ، ئەوا دايمەنى و
بيخۆرەووە نۆشى گيانت بى ، چونکە پيپيدانى (مبەرە بانترينى
مبەرە بانەکانە) بەرامبەر بەندەى رۆژووانانى با لەو کاتەيشدا گويبىستى
دەنگى بانگدەر بيت .

پيغەمبەرى خوا ﷺ لەو بارەيەووە دەفەرموويت : "
" (٥٧)

واتە: ئەگەر يەكك له ئيوه گووى له بانگ بوو و پەرداخىكى
بە دەستەووە بوو با داى نەنيت تاوھكو پيويستى خووى پى تەواو دەكات .
مەبەست بە بانگ بانگى فەجرى دووھەمە كە فەجرى راست گۆيە ،
بەو بەلگەيەى كە ئىمامى (أحمد) : (٢ / ٥١٠) ، وە (ابن جرير الطبري)
: (٢ / ١٠٢) ، وە جگە لەمانيش دەگيرنەووە لەدواى فەرموودەكەى
سەرەووە : "
" (٥٨) واتە : بانگدەر بانگى
دەدا لە کاتى ئاشکرا بوونى فەجر .

وہ ئەو فەرموودەيەى كە (أبو امامة) ﷺ دەگيرتەووە شايتەى بۆ ئەم
مانايە دادات كە دەفەرموويت : "
" (٥٩)

() : () : (/) : (/) :
(/) : (/) :
(/) : (/) :
(/) : (/) :
(/) : (/) :
(/) : (/) :
(/) : (/) :

واته : قامهت کرا بۆ نوێژ و پهرداخیک به دهستی (عمر) هوه بوو
ﷺ ، فهرمووی : ئەهێ پیغه مبههری خوا ﷺ بیخۆمه وه ؟ فهرمووی : به لێ ،
ئەویش خواردیه وه .

کهوا بوو سهلمینرا خۆگرتنه وه له خواردن پیش فهجری پاسته قینه
به ناوی (ئیمساك) و به ناوی (خۆپاراستنه وه - الاحطیاط) بیدعه یه .

ئیمامی (الحافظ بن حجر) - په حمهتی خوای لێ بیته - له کتیبی :
(فتح الباری) دا (٤ / ١٩٩) ده فهرموویت : ((یه کیک له و بیدعه
خراپانهی که له م کاته دا داهینراوه :

ئەنجام دانی بانگی دووه می به یانیانه پیش فهجر به سی یه کی
کاتژمیریک له رهمه زاندا وه کوژاندنه وه ی چراکان که کراوه ته به لگه له سه ر
قه ده غه کردنی خواردن و خواردنه وه و له و که سه ی که ده یه ویت به پۆژوو
بیته ، به گومانی ئه وه ی ئەم کاره یان بۆ به ئاگا بوونه له په رسته که یدا .
که سیش به و کاره یان نازانیت جگه له هه ندی که س نه بیته ، ئەم کاره یان
به ره و ئه وه ی پاکیشان : که بانگ نه دن تا دوا ی خۆر ئاوا بوون (به
ئەندازه یه ک) بۆ دنیایا بوون له هاتنی کات به ته واوی . به گومانی خۆیان .
به وه یش به ربانگیان دوا خست و په له یشیان کرد له پاشیو کردندا و
پیچه وانه ی سوننه ت بوونه وه ❀ . بۆیه ده بینین چاکه یان که م بووه و
خراپه یان تیدا زۆر بوو ، ته نها خواش یارمه تی ده ره)) .

❀ تیبینی : به داخه وه ئیستا له کوردستانی خۆشماندا (بانگی یه که م) ی به یانی
هه ر نه ماوه و ئەو بانگه یش که ئیستا ده دریت بۆ نوێژی به یانی به ئەندازه ی (نیو

سهعات كه متریان زیاتر) پیس دهركهوتنی فهجری راستگو پیش خراوه و هه موو
خه لکی موسولمان نویژی به یانیان له کاتیکدا دهکن که له پاستیدا ئه و کاته کاتی شه و
نویژه و کاتی ئیستغفار و پارشیو کردنه نه ک کاتی نویژی به یانیان !!! ئه مه جگه
له مانگی رهمهزان ، به لام له مانگی رهمهزاندای زیاد له مه بیدعه به ناو (ئیمساک) یش
زیادی کردوه و هندیك له موسولمانان بی بهش و مه حروم دهکن له پارشیو کردن و
به م کرداره دوور له قورئان و هه دیسه ئه وانه یش که پارشیو دهکن پیچه وانه ی
سوننه تی پیغهمبهری خوا ﷺ دهکن چونکه سوننه ت وایه پارشیو دوا بخریت ،
ههروهکو له م په رتوکه دا ئاماژه ی بو ده کریت ، و له وهش خراپتر نویژی به یانیان
له کاتی خویدا ناکه ن !!!

سوودیك : له په رتوکی (نظم الفرائد مما في سلسلتي الالباني من فوائد
عبد اللطيف بن محمد بن أبي ربيع) / () (باب
/ صفة الفجر الذي يوجب الإمساك) هاتوه :
)) () : ﷺ : ﷺ
" : () :
" () :

غریب الحدیث :

() :
() : " " .

فائدة (القول للأباني - رحمه الله -) :

() : () :
() ()

()

: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ

لَكُمْ الْخَيْطَ الْأَبْيَضَ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ﴾ " . . ((

وه پروانه : () (/ -) : () .

وه هەر بهمه يشه وه نه وه ستاون : به لكو هه نديك كووت و زنجير و بيدعه ي په شيان داهيناوه و به ستويانه به بانگي به يانياهو وه هك :

۱ - ووتنى () ، به ماويهك پيش ئه و بانگه ي كه له كاتى خويدا نايدن به مه به ست خوگرته وه له خواردن ، وه ئه م بيدعه يه تايبه ته به مانگي په مه زانه وه .

۲ - ووتنى : ()

(چه ند جارېك پيش ئه و بانگه ي كه له كاتى خويدا نادرېت .

۳ - ووتنى () ...) وه چه ند سه له واتيكى ترى بيدعه

ناميز له و چه شنه دا (به دهنگى بهرز) دواى ئه و بانگه ي كه له كاتى خويدا نادرېت ، چونكه ووتنى سه لاوات له سه ر پيغه مبهەر ﷺ به و شيوازه بيدعه يه ، له بهر ئه وه ي پيغه مبهرى خوا ﷺ به و شيوازه سه حابه ي فير نه كردوه ، و نه يشى فه رموه دواى بانگ به دهنگى بهرز سه لاوات له سه رم بدن ، به لكو فه رمويه تى : "

... " هتد

فه رموده كه ، كه له (صحيح مسلم ، برقم : ۱۹۸) دا هاتوه .

ئیمهش ده لئین : تاكو ئیستا ئه و بیدعهیه که به ناوی (الإساک)

هوه ده کړی پيش ده رکه وتنی فهجر و هاتنی کات ، وه هه ر به رده وامه تا کاتی ئیستای خه لکی ... ئه و گله ییه شمان بۆ لای خوا به رز ده که یه وه .

واتاکه شی ئه وه یه : ئه گه ر گویتان له بانگدهر بوو بانگی دا ئه و ئیوهش وه کو ئه و بانگه که بلینه وه ، ئه نجا سه لاوات له سه ر من بدن ، چونکه هه ر که سیّ سلّوات له سه ر من بدات ئه و ئه وای گه و ره ده جار سلّواتی له سه ری ده دات ، ئه نجا داوای پله ی وه سیله م بۆ بکه ن ... ، له م فه رموده یه ئه وه مان بۆ ده رده که ویت که : ته نها ئه وانی که بانگ ده بیسن داوایان لی کراوه سه لاوات بدن نه ک بانگ ده ر ، وه شیوه ی سه لاوات دان له سه ر سوننه ت له م فه رموده یه دا پوون کراوه ته وه که له (کهبابی کورپی (عجزة) هوه ﷺ ده گینه وه که فه رموویه تی :

" :) " : (:

وه هه ر به م سه ریچیا نه وه که له بانگی به یانیا ندا ده کړیت نه وه ستاون ! به لکو بانگی مه غریبیش دوا ده خه ن به ئه ندازه ی (۱۰) ده قیقه که م تر یان زیاتر به ناوی (دئنیبا بوون و) هوه ، به مهش ده که ونه ناو سه ریچیه کی تره وه ده ر حه ق به سوننه ته کانی پیغه مبه ره وه ﷺ ، چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ له گه ل دیار نه مانی بازنه ی خوردا (قرص الشمس) رۆژووه که ی ده شکاند ، وه چاوه پروانی دیار نه مانی سوورایی یان ده رکه وتنی ئه ستیره ی نه ده کرد ، و پاشان یه کسه ر ده ستی به نویت ده کرد و هیچ دوا ی نه ده خست . عن (سلمة) ی کورپی (الاکوع) هوه ﷺ قال : " :) " : (:

ئه م بابه تهش زیاتر پوون کراوه ته وه له خالی سی یه مدا که له مه و دوا باسی لیوه ده کړیت - وه رگێر - .

۳ - پاشان رۆژوو هکە ی تا کاتی هاتنی شه و ته و او

ده کات :

ئەگەر شه و له بهرە ی رۆژ هه لات ه و ده رک ه و ت ، و خۆریش له بهرە ی رۆژ ئا و اه پشتی لی ه لکردین و خۆریش ئا و ا بوو : ئە و کاته رۆژو و ان رۆژوو ه کە ی ده شکینیت .

له (عمر) ی کور ی (الخطاب) ه وه ﷺ ده گیر نه وه فه رمو ویه تی : پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمو ویه تی : " :
" (٦٠) :

واته : ئەگەر شه و لی ره وه ده رک ه و ت و رۆژیش له ئیره وه پشتی لی ه لکردین و خۆریش ئا و ا بوو : ئە و رۆژوو ه کە تان بشکینن .

ئە م فه رمانه ی پیغه مبهری خوایش ﷺ یه کسه ر پاش ئا و بوونی باز نه ی خۆر ده بی ت به جی بهینریت با رووناکی یه که یشی هندی مابی ، چونکه یه کی که له سوننه ته کانی پیغه مبهەر ﷺ ئە وه بوو کاتی که به رۆژوو ده بوو فه رمانی به یه کی که له سه حابه ده کرد که بجیت ه سه ر شتی که و له کاتی دیار نه مانی باز نه ی خۆر ده ی فه رموو : خۆر ئا و ا بوو ، پیغه مبه ریش ﷺ رۆژوو ه کە ی ده شکاند (٦١) .

() : (/) : () : () و مه بهستی له
ووته ی : " واته : له رووی واقعه وه ، چونکه کاتی بهر بانگ هاتوو ه و چوه ته ناو ئە و کاته وه که کاتی رۆژوو شکانده .
() : (/) : () :
" ووته ی : " واته : چونه سه ر شتی که و روانین بۆ شوینیک . =

وہ ہندیك له خەلك وا گومان دەبەن كه وا شەو نایەتەدی بە خۆر
 ئاوا بوون ، بەلكو ئەو كاتە بە شەو دادەننن كه تاریكى بڵاو دەبیتەوہ بە
 لای پۆژەلات و پۆژ ئاواوہ ، وە ئەم گومانەیش پوویداوہ بۆ هندیك له
 هاوہلانی پیغەمبەر ﷺ ، وە بەلام تیگەیهنرا كه وا خۆر ئاوا بوونی خۆر
 بەسە بۆ هاتنی شەو كه سەرەتای تاریكى له بەرەى پۆژەلاتەوہ
 دەرکەوئیت دواى نەمانى بازنەى خۆر یەكسەر .

سوودیک : پیشهوا و فرموده ناسی سردهم (العلامة محمد ناصر الدين الألباني) -
 بهرحمت بيت - له (سلسلة الاحاديث الصحيحة) : (/) دا ، و له ژیر ناو نیشانی
 (مراقبة غروب الشمس لتعجيل الافطار) : () فرمودیه تی :)) ﷺ
 (/) : ((:
 ﷺ :
) :
 : ()
 ﷺ :
 ﷺ :
 ﷺ ﷺ : () : () " "
 :
 :
 !
 ! (!) - وه رگیڤر - .

له (عبد الله) ی کورپی (أبي أوفى) هوه ده گێرنه وه فهرمووی
 : " له سه فه ریکا له گه ل پیغه مبهری خوادا بوون ﷺ ، وه به رۆژوو بووین
 له مانگی ره مه زاندا ، کاتیک خۆر ئاوا بوو فهرمووی : ئه ی فلان ، وه له
 پيوایه تی ئیمامی (أبو داود) دا : ئه ی بلال ههسته ئاومان به ری ، ئه ویش
 فهرمووی : ئه ی پیغه مبهری خوا ئه گه ر چاوه ری بکه ی شهوت به سه ردا بیته
 له پيوایه تی ئیمامی (البخاري) دا : " ، وه له
 پيوایه تیکی تر دا : " " ، پاشان فهرمووی : دابه زه ئاومان
 به ری ، ئه ویش فهرمووی هیشتا رۆژت به سه ره وه یه ! فهرمووی : دابه زه
 ئاومان به ری ، پاش جاری سییه م دابه زی و ئاوی پیدان و پیغه مبه ریش
 خوار دیه وه و فهرمووی : ئه گه ر یه کیك بیه وی به سه ر وو شتره که یه وه بیبینی
 ئه و ده بیینی - واته : خۆر ده بیینی - پاشان ئاماژه ی کرد وه له پيوایه تی
 ئیمامی (البخاري) دا : به دهستی ئاماژه ی کرد ، وه له پيوایه تی
 (البخاري و مسلم) دا : به په نجه ئاماژه ی بۆ به ره ی رۆژ ئاوا کرد ، پاشان
 فهرمووی : " (٦٢) "

() : (/) : () : () : () :
 () : () : () : () : () :
 (/) .

ئهم فهرمووده یه سویدیکی زۆری تیدایه بۆ زانییان سهیری کتیبی (فتح الباری : ٤ /
 ١٩٨) بکه .
 ووتهی : " ، واته : خواردن و خواردنه وه مان بۆ ئاماده بکه .)
 : (، واته : بنه رته ی ئهم وو شه یه تیکه ل کردنی (سه ویق) و
 شیر و تیکدانی به چیلکه داریک ده گه یه نیت .

واته : ئەگەر بینیت شه و له بهرەى پۆژئاواوه ههلهات ئەوا با پۆژووان پۆژووه کهى بشکینیت . ئەوهشمان پیگه یشتوووه که هاوه لانی پیغمبەر ﷺ شوینی ووتەى پیغمبەر ﷺ که وتوون بۆیه کرده و هیان جووت بووه له گەل ووتەکانى پیغمبەر ﷺ بۆ نمونه : (أبو سعید الخدری) ﷺ پاش ئاوا بوونی بازنهى خۆر پۆژووه کهى دهشکاند (٦٣).

بیرخستنه وهیهك :

ئەو حوکمانهى پۆژوو که له پیشه وه باسما ن لی وه کرد په یوهنده به بینینی بینای (واته : بینینی چاوی مرۆف) و نابی (ته که لوف) و زیاده پرهویان تیدا بگریت و به (ئامیری گهردوونی و فه له کی) تازه سهیری مانگ بگریت یان به و ئامیرانهى سهیری فه جر بگریت ، چونکه ئەم شته وای له موسولمانان کردوووه دوور بکه ونه وه له سوننه تهکانى پیغمبەر ﷺ بۆیه ده بینین چاکه یان تیدا کهم بووه ته وه و خراپه یان تیدا زوو بووه (٦٤) ، خواش زاناتره .

() : (/) () : (/)
() : (/) () : (/) () : (/) .
() هه ر که سیک بیه ویت زیاتر شته کهى لا پوون بیته و درێژه ی باسه که بزانیته به چاکى ئەوا دهستی ده که ویت له دوو تووی ئەم کتیبانه دا :
(/) : (/) /
(/) : (/) /
(/ - /) : (/) /

بىر خستنه وه يه كى تر :

له هەندىك له ولاتانى ئىسلامدا بانگ دهران پشت دەبەستن بە پۆژمىرى وا كه زياد له (۵۰) په نجا سالّ به سەر دانانىندا رۆيشتوو ، بۆيه بهر بانگ (**إفطار**) دوا ده خەن و پارشيويش (**سحور**) پيش ده خەن ، به وهش ئەكهونه ناو پيچهوانه كردنى سوننه ته كانى پىغەمبەر ﷺ ، دەبين له هەندى له ولاتانه دا كۆمه لانيكى پابه ند بوون به سوننه ته كانى پىغەمبەر ﷺ هەلده ستن به بهر بانگ كردنى به پىي خۆر و پارشيويشيان به پىي فهجر ده كەن ، بۆيه كاتى خۆر ئاوا بوو رۆژوو ده شكينن و له كاتى دهركه وتنى فهجرى پاستگۆدا هەر وهكو له پيشدا باس كرا واز له خواردن و خواردنه وه دينن ، كرده وهى ئەم كۆمه له يه كرده وه يه كى شه رعى يه و په وايشه به بى گومان ، ئەو كه سه يش به هەلەيان ده زانيت : له پاستيدا خۆى به هەلەدا چوو هەلەيه كى ئاشكرا ، وه (لا حول ولا قوة إلا بالله .)

شاراوه يش نى يه ئەم په رستنه په يوه سته به خۆر و فهجرى پاستگۆوه ، جا ئەگەر كۆمه لىك پيچهوانه ي هه ستانه : ئەوا خۆيان هەلەن نهك ئەوانه ي كه پابه ند به (**أصل**) و بنچينه وه و له سه رى به رده وامن ، چونكه بانگ دان برىتى يه له ئاگه دار كردنه وهى موسولمانان به هاتنى كاتى نوپژ ، جا ئەگەر كاتى نوپژ هات و بانگ نه درا ، يان بانگ دراو كاتى نوپژ نه بوو ، مانه وه له سه ر (**أصل**) و بنچينه پيويسته نهك شتى تر . ئەم خالەت له ياد بى و باش بىرى لى بكه ره وه .

پارشییۆ (واته : السُّحور)

۱- حیکمهت له پارشییۆ :

خوای پهروهردگار رۆژووی لهسه ر فهرز کردووین هه ر وهکو چۆن لهسه ر ئوممه تانی خاوه ن په رتوک (**أهل الكتاب**) ی له پیشدا فهرز کردووه ، خوای پایه بهرز ده فهرمووی : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ [:] .

به شییوهیه ک که رۆژووه که مان له کات و حوکمدا له گه ل رۆژووی ئوممه تانی خاوه ن په رتوک (**أهل الكتاب**) دا یه کیان ده گرته وه ، که پیویست بوو خواردن و خواردنه وه و جووت بوون له گه ل خیزاندا نه کریت دوا ی خه وتن : واته ئه گه ر یه کیک لێیان خه وی لێ بکه وتبایه ئه وا بو ی په وا نه بوو خواردن بخوات تا شه وه که ی تری به سه ردا دیت ، ئه ویش له سه ر موسولمانان فهرز کرا هه ر وهکو چۆن پیشتر باسما ن کرد ^(٦٥) ، به لام کاتی (**نه سخ**) کرایه وه ، پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمانی کرد به پارشییۆ کردن بو جیا کردنه وه ی رۆژووی موسولمانان له رۆژووی ئوممه تانی خاوه ن په رتوک (**أهل الكتاب**) .

(٦٥) بو زانینی زیاتر بره وانه ئه م کتیبه ته فسیرانه ی خواره وه :

() / : (/) .

() / : (/) .

() / : () / .

له (عمری کورپی العاص) هوه ده گپنه وه فهرموویه تی :
پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی : "
" (٦٦)

واته : جیا که ره وه ی روژووی ئیمه و روژووی ئوممه تانی خاوه ن
په ږتوک (اهل الكتاب) : خواردنی پارشیوه .

٢ - چاکه کانی پارشیو (فضل السحور) :

أ / پارشیو کردن به ره که تی تیا به :

له (سلمان) هوه ده گپنه وه فهرموویه تی : پیغه مبهەر ﷺ
فهرمووی : " (٦٧)

() : () :
() : () : (/) :
() : (/) : () :
() : (/) :

برای موسولمان : زور له کهسانی بیر ته سک و نه زان و ده مارگپ له کۆمه له ئیسلامیه کان
که ئیستا له گۆره پانی جیهاندا به گشتی و گۆره پانی کوردستانی خوشمان به تایبه تی هه ن :
ئهم وشه یه (الجماعة) به شیوه یه کی ناره وا لیک ده ده نه وه و ته فسیری ده که ن ، و ده لئین
: ئه و که سه ی که له کۆمه لئیک له و کۆمه لانه دا نه بیته ئه وا به ره که ت له کایدانی یه !!! وه
مردنه که شی مردنیکی نه فامی (واته : جاهلی) یه !!! یان پیی ده لئین : (لا جماعة)
!!!! به لام له راستیدا ئه م وشه یه (الجماعة) مه به ست پیی :

١ / (اهل الحديث) ه هروه ک پیشه وا (علی) کورپی (مدینی) ، و پیشه وا (أحمد)
ی کورپی (حنبل) - به ره حمه ت بن - فهرموویانه .

واته : بهرکته له سی شت دایه : جه ماعت ، و تربیت ، و پارشیو کردن .

وه له (أبو هريرة) وه ﷺ ده گپړنه وه فهرموویه تی : پیغهمبهر

'' (٦٨)

فهرموویه تی : ''

واته : خوی پوره دگار بهرکته تی خستووه ته پارشیو و پیوانه کردنه وه .

٢ / یان (أهل العلم) ه هر وه که هندیک له زانایان فهرموویانه .

٣ / یان هاودهنگی و هاوکوک بوونه له گهل حقد (موافقة الحق) ه ، هر وه کو (ابن مسعود) فهرموویه تی : '' الجماعة ما وافق الحق ولو كنت وحدا '' .

٤ / یان (کۆمهلی گورهی موسولمانان) ه که پییان دوتریت : (أهل السنة والجماعة) .

یان هر ناویکی تر که زانایان به رهوای دهرانن ، نه که نه و کۆمهله چه واشه کارانهی که ئیستا بهربلاون له جیهان دا .

له وهش زیاتر هندیکیان خویان به (الجماعة) دهرانن و خه لکانی موسولمانی تر به سه ریچی کار داده نین ، و به تاوان باریان دهرانن به گومانی خویان و هه موئو فهرموودانهی له م باره یه وه هاتوون به سه ریاندا دهیسه لمینن .

جا موسولمانی ژیر : له و فریودانهی به ناگا به و نه که ی بکه ویته نه و داوه وه ، چونکه بانگه وازکه رانی نه و فریودانه زۆرن خوا په نامان بدات له حزبیایه تی . بۆ زیاتر به ناگا بوون له م مهسه له یه پروانه : گۆقاری (پیگای پاست) :

أ - ژماره یه ک : (١٧٩ - ١٨٦)

ب - ژماره دوو : (٣٥ - ٥١)

ج - ژماره سی : (٤٩ - ٦٥) - وه رگپړ .

() () () () :

() : (/)

! (/) :

وه له (عبدالله) ی کورپی (الحرث) هوه ده گپنه وه له پیاویک له
هاوه لانی پیغه مبهره وه ﷺ فه رمووی : خه ریکی پارشیو کردن بووم
پیغه مبهەر ﷺ هاته ژوره وه و پیی فه رمووم : " (٦٩) "

واته : ئەم پارشیوه به ره که ته خوا پیی به خشیون ، نه که ن له
دهستی بدن .

به ره که تی پارشیو کردنیش ئاشکرایه ، چونکه شوین که وتنی
سوننه ته ، به هیزکه ریشه بو به پۆژوو بوون له بهر سووکی پۆژوو که له سهر
پۆژووان ، ههروه ها ئەنجام دانی پیچه وانیه کاری ئوممه ته خاوه ن
په رتوکه کانه (أهل الكتاب) ه ، چونکه ئەوان پارشیو ناکه ن ، بۆیه
ئەبینین پیغه مبهری په حمهت ﷺ ناوی لی ناوه : (الغذاء المبارك) واته :
خواردنی به پیت و به ره که ت ، ههروه کو له فه رمووده ی (العریاض) ی
کورپی (ساریة) هو (ابي الرداء) هوه ﷺ هاتوو که پیغه مبهری خوا
فه رموویه تی : " (٧٠) "

واته : وهرن بو خواردنی به پیت و به ره که ت ، واته : پارشیو .

() : (/) :
() : (/) : (/) :
(/) :
() :
(/) : (/) :
!
!

ب / خۆى پەرورەدگار و فرىشتهكانى صەلاوات دەدەن ئەسەر ئەو كەسانەى پاشىو دەكەن :

لەوانەى گەرەتەىن بەرەكەتى پارشىو ئەو بى كە رۆژوانان لى
خۆشبوونى خۆى پاى بەرز و پاك و بىگەرد دەيانگىتەو و پەحمەتى
خۆى بە سەردا رىشتوون ، وە هەرەها فرىشتهكانى ئەو خوا مېرەبان و
بەرەحمە دەپارپىنەو و داواى لى خۆشبوونيان بۆ دەكەن ، بۆ ئەوئەى لە
كۆمەلى رىزگار بوونى خوا بىزمىررىن لە مانگى پەمەزانى پىرۆزدا .

لە (أبو سعيد الخدري) هوه ﷺ دەگىرپتەو فەرمووتەى : پىغەمبەر
ﷺ فەرمووتەى : "

" (٧١)

واتە : پارشىو كردن خواردينكى بە بەرەكەتە ، نەكەن لە دەستى
بدەن ، ئەگەر بە خواردەنەوئەى قومىك ئاوىش بۆ بى ، چونكە خۆى
پەرورەدگار و فرىشتهكانى صەلاوات دەدەن ئەسەر ئەو كەسانەى پارشىو
دەكەن . بۆىە پىويستە هىچ موسولمانىك ئەم پاداشتە گەرەىەى خۆى
بەرەحم و مېرەبان لە دەست نەدات .

وہ باشترین خواردين لە پاشىودا (خورماىه) : پىغەمبەر ﷺ
فەرمووتەى : "

" (٧٢)

() : (/) : (/) (/) :

() : (/) : () : (/) :

واته : باشترین خواردنی ئیماندار له پارشیودا بریتییه له : خورما ، وه ئەگەر که سیک هیچ شتیکی دهست نه کهوت ئەوا هیچ نه بی با قومیک ئاو بخواته وه له بهر ئەو شتانهی که باسمان لی وه کردن ، وه له بهر فهرموودهی پیغه مبهەر (ﷺ) که فهرموویه تی : " (۷۳)

واته : پارشیو بکن ئەگەر به قومیک ئاویش بیت .

۳ - دوا خستنی پارشیو :

سوننهت وایه پارشیو دوا بخریت بۆ که میك پیش ده رکه وتنی فه جری راسته قینه ، چونکه پیغه مبهەر (ﷺ) له گه ل (زید بن ثابت) (رضی اللہ عنہ) کاتیک که له پارشیوه که یان بوونه وه ، پیغه مبهەر (ﷺ) ههستا بۆ نویژ و نویژی کرد ، ماوهی نیوان لی بوونه وه یان له پارشیو کردنه که و دهست پی کردنی نویژه که یان نزیکه ی خویندنه وهی (۵۰) په نجا ئایه تی قورئانی پیروژ ده بوو . (انس) (رضی اللہ عنہ) له (زید) ی کورپی (ثابت) ه وه دوگیڕپته وه که فهرموویه تی : " (ﷺ)

" (۷۴)

() : ()

() :

() : (/) : () : () .

وه ئیمامی (الحافظ ابن حجر) له کتیبی (فتح الباری) دا : (۴ / ۱۳۸) : ده فهرموویت : (ئادابی عه رهب وابوو بۆ دیاری کردنی کات ده یان شوبهاند به کرده وه یه کیان ، بۆ نمونه : ئەوه ندهی مه پ دۆشینیک ، یان کاتی نیوان دوو دۆشینیی ووشتریک ، یان کاتی ووشتر سه رپرینیک ، به لام ده بینین (زید) له جیاتی ئەو کرده وانهی ئەو کاته ی شوبهاندووه

واته : پارشیومان ده کرد له گه ل پیغه مبهردا ﷺ پاشان ههستا بۆ نوێژ ، (انس) ﷺ ده فهرمووی : لیم پرسی : نیوان بانگ دان و نوێژ کردن چهندی خایاند فهرمووی نزیکه ی (۵۰) ئایه تی قورئانی پیرۆز بوو .

ئهووش بزانه نهی بهندهی خوا - خوای پهروهردگار پینیشاندهرت بی - : که خواردن و خواردنهوه و جووت بوون له گه ل خیزانت په وایه نه گهر دوو دل بی له ده رکه وتنی فه جری راستگو و ئاشکرا بوونی ، چونکه خوای پایه بهرز پینوسی تاوانی هه لگرتوو ه له سه ره هه له کردن و له بیر چونه وه ، وه خواردن و خواردنه وه و جووت بوونی له گه ل خیزان دا هه لال کردوو ه تا کاتی ئاشکرا بوونی فه جری راستگو ، نه و که سه ش گومانی له ده رکه وتنی هه بی ، ده رکه وتنی فه جری لا ئاشکرا نه بووه ، چونکه ئاشکرا بوون دلنیا بوونه و نه بی گومانی له و کاره دا نه بی ، جا باش بزانه .

۴ - حوکمی پارشیو :

له بهر هه موو نه و شتانه ی که باس کران ده بینین پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمانی به پارشیو کردن کردوو ه . فه رمانیکی جهخت له سه ر کراو له و باره یه وه ده فهرمووی : " (۷۰) ، واته :
نه و که سه ی که نه یه ویت به رۆژوو بیت ، با به شتیک پارشیو بکات .

به خویندنه وه ی قورئان ، نه مه ی ش ئاماژه یه له (زید) ه وه ﷺ بۆ نه وه ی نه و کاته کاتی په رستنه و کرده وه ی نه وانیش خویندنه وه ی قورئان بووه به تی فکراندنه وه) . وه رگه یه وه به هه ندیک ده ست کاریه وه .

(/) : (/) : (/) : (/) :

" (٧٦)

وه ده فهرمووی: "

پاشان نرخى پارشیوی سه بارهت به ئوممه ته که ی ئاشکرا کردووه ، و

" (٧٧)

ده فهرمووی: "

وه ئه وه شی قه ده غه کردووه که موسولمان وازی لی بی نییت و

ده فهرمووی: "

- عز وجل -

"

(٧٨)

" (٧٩)

وه ده فهرمووی: "

ئیمه یش لهم باره یه وه ده لیین ؛ وا ده بینین فه رمانی پیغه مبهەر

ﷺ لیره دا فه رمانیکی جهخت له سه ر کراوه له سی پرووه وه :

أ / فه رمان پی کردنی . ب / دروشمی روژووی موسولمانانه

، و جیا که ره وه ی نیوان روژووی موسولمانان و ئوممه تانی تره .

ج / قه ده غه کردنی واز لی یه پنانی .

ئهم سی خاله ش نیشانه ی به هیزن و به لگه ی ئاشکران ، به لام

سه ره رای هه موو ئه و شتانه : ده بینین ئیمامی (الحافظ ابن حجر) له (فتح

() : " . " () : (/)

() : (/) : () : () : ﷺ .

() : () :

() : () :

() : () :

دەھىنیتتەوہ لەسەر سوننەت بوونى پارشيو ، خواش زاناترە .

ئەو شتانەى كە پىويستە

رۆژووان لىى دوور بکەويتتەوہ :

بزانه - ئەى بەندەى سەرکەوتوو بۆ گوپرايەلى پەرەردگار پايە بەرز - كە رۆژووان ئەو كەسەيە ئەندامەكانى بە رۆژوو بن لە تاوان و زمانيشى لە درۆکردن و ووتەى پىرو پووچ و ناپەوا ، وە خۆشى بگريتتەوہ لە خواردن و خواردنەوہ و جووت بوون لەگەل خيزانى ، ئەگەر قسەيشى كرد ووتەيەك نالى روشينەرى رۆژووہكەى بيت ، وە كردەوہيەكيش ناكات رۆژووہكەى بەتال بكاتەوہ ، بەو شيوەيە دەبينين ووتە و كردەوہشى چاك دەبيت . ئەمەيە ئەو رۆژووہيەى كە خواى پەرەردگار و پىغەمبەرەكەى (ﷺ) لە موسولمانان دەيانەوى ئەنجامى بدن ، نەك تەنھا خۆ گرتنەوہ لە خواردن و خواردنەوہ و ئارەزووہكان ، چونكە رۆژوو : رۆژوو گرتنى ئەندامەكانە لە تاوان و خوگرتنەوہيە لە خواردن و خواردنەوہ ، ھەر وەكو چۆن خواردن و خواردنەوہ رۆژوو بەتال دەكاتەوہ بەھەمان شيوە تاوانكردنیش پاداشتەكانى دەبريت و بەرھەمەكانى لەناو دەبات و واى لىى دەكات ھاوشيوە بى لەگەل ئەو كەسەى كە رۆژووى نەگرتتوہ . ھەر وەھا دەبينين پىغەمبەر (ﷺ) موسولمانى رۆژووانى ھانداوہ خۆى برازينيتتەوہ بە جوانترين و باشترين پەوشت و ، دوريش بکەويتتەوہ لە ووتەى بى نرخ و خراپ و ھاوار كردن و دريژە دادپى ، جا ئەگەر ئەم كردەوہ خراپانەى كە قەدەغە كراون

له سهر موسولمانان له رهمه زاندا و جگه له رهمه زاندا داوايان لي ڪراوه لي
يان دوور بکونه وه له هممو ڪاتيڪدا ، به لام قهدهغه ڪردني له رهمه زاندا و
له کاتي نه ڄامداني فهرزي رُوڙوودا زياتر جهختي له سهر ڪراوه .

بويه له سهر هممو موسولماننيڪي رُوڙووان پيويسته دوور بکويته وه
له نه و ڪرده وانهي نه بنه هوي روشاندني رُوڙووه ڪهي بو نه وهي سوود له
رُوڙووه ڪهي وه ربگريٽ و هوي له خوا ترساني بي ، نه و له خوا ترسانهي ڪه
خوای پهروه رڊگار باسي لي وه دهڪات و دهفهرمووي : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ [:] .

چونڪه رُوڙوو پيڳهيه ڪه بو له خوا ترسان ، له بهر نه وهي پيڳره له
بهرامبهري (نهفيس) بو زور له و تاوانانهي ڪه (نهفيس) نهيهوي نه ڄامي بدات ،
پيڻه مبهري خوا ﷺ دهفهرمووي : " " (۸۰) ، له پيشيشدا به
تيرو ته سهلي باسمان لي وه ڪردوه له بهشي (چاڪه ڪاني رُوڙوو) دا .

ٽيستايش - **براي موسولمان** - نه و ڪاره نارپهوايانهت بو ٽاشڪرا
دهڪهين ڪه پيويسته به ٽاگا بيت لنيان بو نه وهي فهريمان به نه ڪردنيان
بڪهيت و خوتيش بپاريزيت له وهي بکويته داويانه وه ، خوایش له شاعير
خوش بي ڪه دهفهرمووي :

۱ - ووتهي درو :

() : () .

له (أبو هريرة) وه ده گێرنه وه فه رموویه تی : پیغمبهری خوا
فه رموویه تی : " - عز وجل -

" (٨١)

واته : ئەگەر رۆژووان واز نه هیئی له ووتە ی درۆ و کرده وه پێ کردنی ،
خوای به تواناو گه وره پێویستی به وه نی یه واز له خواردن و
خواردنه وه که ی بینیت .

٢ - ووتە ی پر و پوچ و بی سود :

له (أبو هريرة) وه ده گێرنه وه فه رموویه تی : پیغمبهر (ﷺ)
فه رمووی : "

" (٨٢) :

واته : رۆژوو ته نها خۆگرتنه وه نی یه له خواردن و خواردنه وه ،
به لکو رۆژوو بریتی یه له خۆگرتنه وه له ووتە ی پر و پوچ و بی سود ، وه
ئەگەر هاتوو که سیك جوینی پی دای یان نه زانیکی (کرده وه یه کی
نه فامانه ی) به رامبهرت ئە جامدا (واته : هه له یه کی به رامبهرت کرد) ئە وا
پی ی بلی : من به رۆژووم ، من به رۆژووم .

بۆیه ده بینین هه ره شه ی توند له لایه ن پیغمبهره وه (ﷺ) دراوه له و
که سانه ی ئە م خراپانه ئە نجام ده دن ، پیغمبهری راستگو و به راست
دانراو له لایه ن خواوه ، ئە و پیغمبهره ی که به پی ی ئاره زووه کانی هیچ

() : (/) : () .

() : () : (/ -) .

ووتیهك نالی ، ده فەرمووی : "

" (۸۳)

واته : زۆر رۆژووان ههیه تهنها برسیتی و تینویهتی بو دەمینیتهوه . هۆکاری ئهوش ئهوهیه ئهوه كه سهی ئهوه كرده وانه ئه نجام ده دات له پاستی رۆژوو تی نهگه شتوو كه خوای پهروهردگار فه رمانی پی كردهوه و سزایشی ده دات به و كرده وانه ی به بیبهش كردنی له ئه جر و پاداشتی رۆژوو كه ی (۸۴) .

هه ر له بهر ئه وه شه زانایانی پیشینه پیاو چا كه كان (سه له فی سالح) ی ئه م ئوممه ته جیا وازیان كردهوه له نیوان قه دهغه كردنیک تایبته بی به خودی په رسته كه وه و به تالی بکاته وه ، له گه ل قه دهغه كردنیک تایبته نه بی به خودی په رسته كه وه و به تالی ناکاته وه (۸۵) .

() (/) : (/) : (/) : (/) :
(/) :
() () : () : () : () :
() : () : () : () :
() : () : () : () :
() : () : () : () :

ئەو شتانەى كە حەلّە بۆ رۆژووان :

هەر بەندەىەكى گۆپپەل ئەگەر تیگە یشتبى له قورئانى پیرۆژ و سوننەتەکانى پیغه مبهەر (ﷺ) گومانى نابى كە خوائ پەرەردگار ئەىەوى كار ئاسان بکات لەسەر بەندەکانى و نایەوى کاریان لەسەر قورس بکات ، بۆیە پینگەى بە رۆژووان داوہ چەند شتیک ئەنجام بدات ، و تاوانى لەسەر هەلگرتووہ ئەگەر ماتوو بەو کارانە هەستا ، ئەو کارانەو بەنگەکانى ئەم خالانەى خوارەوہ دەردەکەوئیت :

١ - رۆژووان دەتوانى بە لەش گرانىەوہ رۆژ بکاتەوہ :

یەکیك لە کردەوہکانى پیغه مبهەر (ﷺ) ئەو بووہ ، فەجرى بەسەردا دەهات و لەشیشى گران بوو لە جووت بوونى لەگەل خیزانەکانى و خوشوشتنى پاش فەجر ئەنجام دەدا و پاشان بە رۆژوو دەبوو .

لە (عائيشة) و (أم سلمة) وه - پەزای خوائان لیبیت -

دەگێرنەوہ فەرموویانە : " (ﷺ)

" (٨٦)

() : (/) : () : () .

واته : پیغه مبهەری خوا ﷺ جاری وا هه بوو فه جری به سهردا دههات به لهش گرانی له جووت بوونی له گهڵ خیزانه کانی ، پاشان خۆی ده شوشت و به پۆژوو ده بوو .

۲ ـ سیواک کردن :

پیغه مبهەری خوا ﷺ ده فه رمووی : "

" (۸۷)

واته : ئە گەر بهاتبایه و له سهەر ئومه ته که م ناره حهت و قورس نه بوایه ، ئەوا فه رمانم پی ده کردن له کاتی هه موو ده ستنوێژیک دا سیواک بکه ن .
لێره دا ده بینین پیغه مبهەری خوا ﷺ پۆژووانی جیا نه کردووه ته وه له و که سه ی که به پۆژوو نی یه ، ئەمه ش به لگه ی ئە وه ی تیدایه که سیواک کردن بو هه موو که سیک دروسته پۆژووان بی ت یان نه له کاتی هه موو ده ستنوێژ و هه موو نوێژیکدا (۸۸) .

() :

(/ :)

) () : () (/ /) : ()

" : () : () (

" _____

() ئەمه ش بوچوونی ئیمامی (البخاري) و (ابن خزيمة) و جگه له مانیشه پروانه ئەم کتیبانه : (فتح الباري) : (۴ / ۱۵۸) ، و (صحيح ابن خزيمة) : (۳ / ۲۴۷) ، و (شرح السنة) : (۶ / ۲۹۸) .

سيواك كردنیش لیژەدا ووتەیه کی گشتی یه و کاتیك بۆ دیاری نه کراوه ،
بۆیه سیواك كردن دروسته پیش لادانی خۆر له ناوه پراستی ئاسمان و دواى
ئەوهیش (واته : پیش نویژی نیوه پۆ و دواى ئەوهیش هەر دروسته پۆژووان
سیواك به کار بیئیت) ، خواش زانتره .

۳ - ئاو پادانه ناو دەم و لووت :

چونکه پیغەمبەرى خوا (ﷺ) ئاوى پاداوه به ناو دەم و لووتى دا
کاتیك كه به پۆژوو دەبوو ، به لام زیاده رەوى (موبالەغەى) له م دوو

ﷺ له کتیبى : () : (/ -) : (/) :

: ئەم فەرموودهیه دهگیریته وه ، "

" و ده فەرمویت : (باطل) ه (الضعيفة) : (پاشان سوودیک ده لیت :

سوودیک :

" : ﷺ
/ / : () . (:)
": (:) (:)
: ﷺ :
!
:
:
:
": (التلخیص :) :
":
": ﷺ
": ﷺ
": ﷺ

« (٩١) »

واته : لاویك هات و پرسى : ئه ی پیغه مبهرى خوا ﷺ ماچى
 خیزانه که م بکه م له کاتى به رۆژوو بوونم ؟ فه رموى : نه خیر ، پاشان
 پیاویکی پیر هات و پرسى : ئه ی پیغه مبهرى خوا ماچى خیزانه که م بکه م له
 کاتى به رۆژوو بوونم ؟ فه رموى : به لى . (عبد الله) فه رموى : ئیمه ش
 هه ندیکمان سه یرى هه ندیکى ترمانى کرد ، پاشان پیغه مبهرى خوا ﷺ
 فه رموى : پیاوی پیر توانای به سه ر خۆیدا هه یه .

**٥ - تاقى کردنه وه ی (ته حلیل کردنى) خوین و ده رزى
 لى دانیک مه به ست لى خواردن پى دان نه بیئت () :**

چونکه هه یچ له م کرده وانه رۆژوو به تال ناکاته وه .

٦ - که له شاخ کردن (الحامة) :

یه کیک بوو له و شتانه ی که رۆژوو به تال ده کرده وه ، پاشان
 (نه سخ) کرایه وه ، ئه وه شمان پیگه یشتوو ه که پیغه مبهر ﷺ ئه و کاره ی
 ئه نجام داوه له کاتى به رۆژوو بوونى .

() : (/)

() : ()

() : ()

() : ()

له بهر ئه و فهرمووده یه ی که (ابن عباس) ﷺ ده یگیریتته وه : "
 ﷺ " (۹۳)

واته : پیغه مبههری خوا که له شاخی کردوه له کاتی به روژوو بوونیدا.

۷ - چیژ (تام) کردنی خوارده مهنی (ذوق الطعام) :

به لام ئه م کاره به مهرجیک ئه بی خواردنه که ی نه پواته قورگه وه وه ،

له بهر ئه و فهرمووده یه ی که (ابن عباس) ﷺ ده یگیریتته وه : "
 " (۹۴)

واته : روژووان هیچی له سه رنی یه ئه گهر چیژ (تام) ی سرکه یان مهر

شتیکی تر بکات به مهرجیک نه پواته قورگه وه ، له کاتی به روژوو بوونیدا .

۸ - کل (سورمه) کردن و قه تره و هاوشیوه کانی له و

شتانه ی که ده کریتته چاوه وه :

ئه و شتانه هیچیان روژوو به تال ناکه نه وه ، با ئه و که سه ش ئه نجامی

ده دات مه ست به چیژ (تام) ه که ی له ده م دا بکات . ئه م بوچوونه ش

بوچونی (شیخ الإسلام ابن تیمیة) هیه له کتیبه به سو ده که ی (حقیقة

الصیام) مهروه ما بوچوونی (ابن القیم) ی قوتابی یه تی له کتیبه به

نرخه که ی (زاد المعاد) .

() : (/) : . : () :

(

() : (/) : (/) : (/) :

() : (/) :

ئیمامی (البخاري) یش له (صحيح) ه كهيدا هه مان بۆچوونی هه یه و دهفهرموویت : ((ولم یر أنس ﷺ ، والحسن ، وإبراهيم ، بالكلج بأساً))^(۹۵).

واته : ئەنەس رضی اللہ عنہ و حەسەنی بەصری و إبراهیم بۆچوونیان وایه :
كه چاو پەشتن به كل (سورمه) ههچی تیدا نی یه بۆ رۆژوووان .

۹ - ئاوی سارد کردن به سهر سردا و خوشۆردن :

ئیمامی (البخاري) له (صحيح) ه كهيدا له بهشی (باب اغتسال الصام) دهفهرموویت : ((

:
(۹۷) ((

واته : (ابن عمر) رضی اللہ عنہما له کاتی به پۆژوو بوونیدا جلیك له جله کانی خۆی ته ر ده کرد و خۆی پی داده پۆشی ، وه (الشعبي) ده پۆشسته حه مامه وه له کاتی به پۆژوو بوونیدا ، وه (الحسن) یش ده یفه رموو : ههچی تیدا نی یه ئەگەر پۆژوووان ئاو هه لدا ته ده م و خۆشی فینك بکاته وه .

پینغه مبهری خوایش رضی اللہ عنہ له کاتی به پۆژوو بوونی دا له تاو تینویتی و گهرمادا ئاوی ده کرد به سهر سه ریدا^(۹۸).

() : (/) . () : () : ()
() : (/) . () : ()
() : () : () : ()
() : () : () : ()
() : () : () : ()

خوا ئه یه وی کارتان له سه ر ئاسان بکاته وه

و نایه وی ت له سه رتانی قورس بکات :

١ / بۆ ریبواران (المسافر) :

زۆر فه رموده ی (صحیح) مان پیگه یشتوو ده رباره ی ئه وه ی که پوژوو ان ری ی پی دراوه به هه ل بژاردن له نیوان ئه وه ی که به پوژوو بی ت یان به پوژوو نه بی ت له کاتی ریبواری (سه فەر) دا ، ئه وه شمان له یاد نه چی که ئه م میهره بانیه خواوه ندیه له قورئانی پیرو زیشدا باسکراوه خوای میهره بان و به به زه بی ده فه رمووی : ﴿ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ [:] .

واته : هه ریه کیک له ئیوه نه خۆش بوو یان ریبوار و له سه فه ردا بوو ، بو ی په وایه به پوژوو نه بی ت ، به لام پاش ئه و نه خۆشی و ریبواریه پیویسته به

ژمارەى ئەو پۆژانە قەزای پۆژووەكەى بكاتەوہ ، خوای پەرەردگار لەم فەرمانەیدا ئەیەوئیت كارتان لەسەر ئاسان بكاتەوہ و نایەوئ لەسەرتانى قورس بكاتەوہ .

(حمزة)ى كورپى (عمرو الأسلمي) ﷺ پرسىارى لە پيغەمبەرى خوا ﷺ كرد و فەرمووى : ئايا پۆژوو بگرم لە كاتى پيىوارى و سەفەردا ؟ زۆریش بەپۆژوو دەبوو ، پيغەمبەرى خوا ﷺ پيى فەرموو : " (٩٩) "

واتە : بەويستى خۆت ، ئەگەر ويستت بەپۆژوو بە ، و ئەگەر نا بە پۆژوو مەبە .

وہ لە (أنس) ى كورپى (مالك) ەوہ ﷺ دەگيڤنەوہ فەرموويەتى : " ﷺ (١٠٠) "

واتە : لە مانگى رەمەزانى پيۆژدا لە گەل پيغەمبەرى خوا ﷺ سەفرم كرد ، لەم سەفەردا ئەوانەى بە پۆژوو بوون لۆمەى ئەوانەيان نەكرد كە بە پۆژوو نەبوون ، ەروەها ئەوانەش كە بە پۆژوو نەبوون لۆمەى ئەوانەيان نەدەكرد كە بە پۆژوو بوون .

ئەم ەموو فەرموودانە ئەوہ دەگەيەنن كە پۆژووانان بە ويستى خۆيان بوون بەپۆژوو بن يان نە ، بي ئەوہى كە يەكيكيان گرتن يان نەگرتن

() (/) : () () . ()
() (/) : () : () . ()

به باشر بزانیٔ ، به لام ئه توانریت به لگه به هندی فهرمووده ی گشتی بو
ئوهی بهینریته وه که روژوو نه گرتن باشره له کاتی سه فهدا له گرتنی .

وه کو ئه و فهرمووده یه ی پیغمبهری خوا ﷺ که ده فهرمووی : "

" (۱۰۱)

واته : خوی پهروه دگار پیی خوشه ریپیدانه کانی (پوخسه ته کانی)

وه ربگریٔ ، ههروه کو چون پیی ناخوشه تاوانی به رامبهر بگریٔ .

له ریوایه تیکی ترده هاتوهه : "

" (۱۰۲)

واته : ههروه کو چون پیی خوشه عهزیمه تاکانی وه ربگریٔ .

به لام پیویسته ئه م ووتانه تایبهت بگریٔ به که سانیک که هیچ

ناره حه تیه کیان له سه ر نییه له کاتی قه زا کردن و جی به جی کردنیشدا ،

بو ئه وه ی ریپیدانه که ی له سه ر پیچه وانه نه بیته وه به پیچه وانه ی مه به ست ،

ئه م فهرمووده یه ش که له (أبو سعید الخدری) هوه ﷺ ده گیریته وه ئه م

ووته یه روون ده کاته وه به باشرین شیوه ، فهرمووده که ش : "

" (۱۰۳)

واته : هاوه لانی پیغمبهر ﷺ ئه وه یان به باش ده زانی ئه گهر

که سیک به هیز بیٔ و توانای روژووی هه بی له سه فهدا ، با به روژوو بیٔ و

()	:	(/)	:	()
()	:	()	:	()
()	:	()	:	()
()	:	()	:	()

كارىكى چاكى ئەنجام داوه . و ئەو كەسەش لاواز بىت و تواناي رۆژووى
نەبىت له سەفەردا ، با به رۆژوو نەبى و كارىكى چاكى ئەنجام داوه .

ئەو هەش بزانه - **براى باوەردارم** - خواى پەرەردگار پىنیشاندەرت
بى بۆ پىگەى سەرفرازى و هىدايەت و لەخوا ترسان و رۆزىشت بدات له
فەرموونى ئايىن . كە رۆژوو له سەفەردا چاكەكارى نى يە ئەگەر رۆژوو
گرتنەكەى رۆژووان نارحەت بكات ، بەلكو رۆژوو شكاندن لەو كاتەدا و لاى
خواى پەرەردگائىش خۆشەويست ترە ، بەلگەش لە سەر ئەم ووتەيە ئەو
فەرموودەيەيە كە لە زۆر هاو لەنى پىغەمبەرەوه ﷺ دەگىرپىتەوه كە
پىغەمبەر ﷺ فەرموويەتى : " (١٠٤)

واتە: رۆژوو گرتن له سەفەردا له چاكەكارىەكان نى يە .

بىرخستنه وەبىهك : لەوانەيە هەندى كەس گومانىان وابىت كە
بەرۆژوو نەبوون لەم سەردەمەى خۆماندا لەكاتى سەفەردا رەوا نى يە ، و
رەخنەش بگرن لەو كەسەى رىپىدانى خواى پەرەردگار وەردەگرى لەم
كاتەدا ، يان ئەلەين : رۆژوو گرتن باشترە بەهۆى ئاسان بوونەوهى
گواستنهوه و زۆر بوونى ، ئەو جۆرە كەسانە ئەو ووتەيەى خواى
پەرەردگارى زانا بە پەنەنى و ئاشكراكانيان بىردەخەينەوه كە
دەفەرمووى : ﴿ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴾ [:] ، واتە : پەرەردگارى تۆ
هەرگىز شتى لە بىر نەچوووه و نا چىتەوه ، هەرۆهە دەفەرمووى : ﴿ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ [:] ئەويشيان بىر دەخەينەوه كە لەو

() : (/) : () : () : ﷺ .

ئایه ته دا هاتوو ه . باس له ریپیدانی روژوشکاندن ده کات له کاتی سه فه ردا .
که ده فه رمووئ : ﴿ یُرِیدُ اللّٰهُ بِکُمْ الْاِیْسَرَ وَلَا یُرِیدُ بِکُمْ الْعُسْرَ ﴾ [:] .

واته : خوا ئه یه ویت کارتان له سه ر ئاسان بکات و نایه وئ له سه رتانی
قورس بکاته وه .

که واته : ئاسانکردن و سوکردنه وه له سه ر ریپوار کرداریکه ویستی
خوای په روه ردگار و یه کیکیشه له مه به سه ته کانی ئاینی ئیسلامی پیروژ
سه ره پای ئه وه ی که ئه م ئاینه ی دارشتوو به دیهینه ری کات و شوین و
مروفتیسه ، هه ر ئه ویشه زانترین که س به پیویسته کانی ئه و کارانه ش
چاکیان ده کات و ئه و شتانه ش بویان چاکه ، خوای په روه ردگار ده فه رمووئ
: ﴿ اَلَا یَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللّٰطِیْفُ الْخَبِیْرُ ﴾ [:] .

باسکردنی ئه م شتانه بو ئه وه یه که موسولمانان به ئاگا بن که
ئه گه ر خوای په روه ردگار و پیغه مبه ره که ی ﷺ فه رمانیکیان پی دا ، بو هیچ
موسلمانیک نی یه ووته ی خوئی به باشتر بزانییت له ووته ی خوا و
پیغه مبه ره که ی ﷺ ، به لکو پیویسته له گه ل به نده گویرایه له کانی خوای
په روه ردگار دا که ووته ی خوا و پیغه مبه ره که ی ﷺ ناخه ن بلیئ : ﴿ وَقَالُوا
سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرَانَکَ رَبَّنَا وَاِلَیْکَ الْمَصِیْرُ ﴾ [:] .

واته : گوئیستی ووته کانی و گویرایه لاین بویان ، جا خویه له
تاوانه کانمان خو شبه و گه رانه وه شمان هه ر بو لای تو یه .

۲ . بو نه خو شان :

واته : پیاو و ئافرەتی بەتەمەن که توانای پۆژوو گرتنیان نییە با بەرامبەر بە ھەر پۆژیک لە پۆژوووەکیان نانی ھەژاریک بدەن ، ئیمامی (الدارقطنی) یش : (۲ / ۲۰۷) ئەم فەرموودەیە دەگریتەوہ بە (صحیح) یشی دادەنی لە پێگەیی (منصور) لە (مجاھد) لە (ابن عباس) ھوہ کاتیک ئەم ئایەتەیی خویندەوہ : ﴿ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيفُونَ فِدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ ﴾ فەرمووی : "

» (۱۰۶)

واته : مەبەستی ئایەتەکی ئەو پیاوہ بە تەمەنانە دەگریتەوہ که توانای پۆژوو گرتنیان نییە ، ئەو کەسانە بە پۆژوو نابن و بەرامبەر بە ھەر پۆژیک لە پۆژوووەکی خواردنی ھەژاریک دەدات ، ئەویش بریتی یە لە نیو (صاع) لە گەنم ، ھەر (صاع) یەک بریتی یە لە چوار گوێل گەنم ، کەواتە ، نیوہی (صاع) یەک دوو گوێل گەنمە .

وہ لە (أبو هريرة) وہ (رضي الله عنه) دەگیرنەوہ فەرموویەتی :))
(۱۰۷)

واته : ھەر کەسی گەشتە تەمەنی پیری و نەیتوانی بە پۆژوو بیئت لە رەمەزاندا لە سەری پێویستە بەرامبەر بە ھەر پۆژیک کە بە پۆژوو نابیئت گوێلیک گەنم ببەخشیت .

()

(/) :

وه له (أنس) ی کورپی (مالك) هوه ﷺ :))

(((١٠٨) .

واته : (أنس) ﷺ سالتك له ساله كانى ته مهنى نهى ده توانى به رۆژوو بېت به هوى پيريه وه ، له و كاته دا قازانكى زور گه وره ی تريتى دروست كروو سى هه ژارى بۆ ئه و خواردنه ميوانداريتى كرد و هه موويانى تير كرد .

٥ - بۆ ئافرهتى سك پرو شيردهر :

يه كيك له ميه ره بانیه كانى خواى په روه ردگار به رامبه ر به بنده لاوازه كانى ئه وه يه كه بۆى ره وا كروون به رۆژوو نه بن ، له و كه سانه ش كه ئه م پييدانه يان به ر ئه كه وى ئافره تى سك پرو شيرده ره .

له (أنس) ی كورپی (مالك) هوه ﷺ (١٠٩) هوه ده گيرنه وه فه رمويه تى :

"

: " : " :
:

(/) :

()

: () .

(/) : () (/)

! (/) :

(۱۱۰)

واته : سوار چاکه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ هیرشیان هینایه
 سه‌رمان ، له و کاته د هاتمه خزمه‌تی پیغه مبهری خوا ﷺ بینیم خه‌ریکی
 خواردنه ، پیی فه‌رمووم : وه‌ره پیشه‌وه خواردنم له گه‌لدا بخۆ ، منیش
 ووتم : من به روژووم ، پاشان فه‌رمووی : وه‌ره پیشه‌وه باسی روژوو - یان
 روژوو گرتن - ت بو بکه‌م خوای په‌روه‌ردگار و پایه به‌رز نیوه‌ی نوپژی
 له‌سه‌ر ریپواران لابردووه ، وه له‌سه‌ر ئا‌فره‌تی سک پرو شیرده‌ریش روژووی
 لابردووه . پاشان (انس) ده‌فه‌رموویت : سویند به‌خوای په‌روه‌ردگار
 پیغه مبهری خوا ﷺ ئەم دوو شته‌ی فه‌رموو هه‌ردووکیان یان یه‌کیکیان ،
 به‌لام به‌لام ئای چه‌ند په‌روشم و په‌شیمانم خواردنه‌که‌ی پیغه مبه‌رم نه‌خوارد

به‌ربانگ کردن (الإفطار) :

۱ - روژووان که‌ی به‌ربانگ ده‌کات ؟

خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی : ﴿ تَمَّ أْتُمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ ﴾ ،
 پیغه مبه‌ری خواش ﷺ ئەوه‌ی بو‌را‌فه و ته‌فسیر کردوین به‌هاتنی شه‌و و
 پشت هه‌لکردنی روژ له گه‌ل نه‌مانی بازنه‌ی خو‌ر له گه‌ل ئاسودا ، له
 باسه‌کانی پیشوشدا ئەوه‌نده باس‌مان لیوه کردووه دل‌ی موسولمانانی

() : () : (/) : () : ()
 (/) : () : () : () : ()

شوینکه وتوی سوننه ته کانی پیغه مبهەر (ﷺ) ئارام بگریت له وه گرنتی جا ئه ی بنده ی خوا ، ئه مه ووته ی پیغه مبهری خوایه (ﷺ) له بهر ده ستدایه و خویندوتنه وه و حاله ته کانیشی شاراوه نین له لات و ده یانزانیته ، کرده وه ی هاوه لکانیش (ﷺ) به چاری خۆت ده بینی ، که چۆن شوینی ئه و سونه تانه که وتوون هه نگاو به هه نگاو .

له (عمر) ی کورپی (میمون الأودی) یه وه (ﷺ) ده گیرنه وه که فه رموویه تی : " (ﷺ) " (۱۱۱)

واته : هاوه لانی پیغه مبهەر (ﷺ) له هه موو خه لکی خیراتر بوون له به ربانگ کردن و له هه مووشیان خواتر بوون له دواخستنی پاشیودا .

۲ - په له کردن له به ربانگ دا :

جا ئه ی برای باوه پدار ، هه ولّی به ربانگ کردن بده که خۆر ئاوا بووو ، په ندیش له وه دانی یه سورایی یه کی تۆخ له ئاسۆدا مابیت ، چونکه ئه و کارهت شوینکه وتنی سوننه ته کانی پیغه مبهری خوایه (ﷺ) ، وه پیچه وانه کردنی جوله که و گاور (خاچ په رستا) ه کانه ، چونکه جوله که و گاوره کان به ربانگ دوا ده خه ن بۆ کاتیکی دور و درێژ به شیوه یه ک تاکو ئه ستیره له ئاسماندا ده رده که ویت ، ئه وهش بزانه شوینکه وتنی ریبازی پیغه مبهەر (ﷺ) و دواکه وتنی سوننه ته کانی ده رخستنی دروشمه کانی ئایینه ، وه شانازی

() : () / () : () () : (/) . ()

کردنه به و هيدايه ته ي که موسلمانانې له سره ، داواکارين له خواي
په روه ردگار هه موو مرؤڅ و جنؤکه شي له سر کؤ بکاته وه .

فه رموده کاني پيڻه مبهري (ﷺ) له م برگانده ائ هه مان بؤ ږوون
ده که نه وه که :

أ / په له کردن نه به ربانگ دا هوکاریکه بؤ چاکه :

له (سهيل) ي کورې (سعد) هوه (ﷺ) ده گيړنه وه فه رمويه تي :
پيڻه مبهري خوا (ﷺ) ده فه رموي : " (۱۱۳) "

واته : به رده وام خه لکی له چاکه دان ، تا ئه و کاته ي په له له
به ربانگياندا ده که ن .

ب / په له کردن نه به ربانگ سوننه تي پيڻه مبهري خوايه (ﷺ) :

ئه گه ر ئومه تي ئيسلامي په له بکات له به ربانگي دا ، ئه وا له سره
سوننه تي پيڻه مبهري (ﷺ) مانه ته وه و هان له سره ږييازي پيشينه پياوچا کاني
ئه م ئومه ته ، وه هه رگيز گومرا نابن - به ويستي خوا - تا ئه و کاته ي دانيان
پي وه گرتووه به کاکيله کانه يان ، ئه وه ش ږه ت ده که نه وه که بيټه هؤي
گوږپيني ئه و بنه و ايانه .

هه روه ها له (سهيل) ي کورې (سعد) هوه (ﷺ) ده فه رموي :
پيڻه مبهري خوا (ﷺ) فه رمويه تي : " (۱۱۳) "

() : (/) () : () .

واته : بهردهوام ئومه ته که م له سهر سوننه تی منن تا ئه و کاته ی
بهربانگیان دوا نه خه ن بۆ کاتی ده رکه وتنی ئه ستیره کان .

**ج / په له کردن له بهربانگ کارکردنه به پیچه وانهی جوله که و
گاوره کان :**

ئه گهر خه لکی له چاکه دا بن له بهر ئه وه ی پربازی پیغهمبهره که یان
گرتبیته بهرو پاریزگاریان له سهر سوننه ته کانی کردبیٔ ، که واته ئاینی
ئیسلام به ئاشکرای و به توانایی ئه مینیتته وه هیچ زیانیکی پی ناگات
له لایه ن ئه و که سانه وه که پیچه وانهی ده بن ، له و کاته شدا ئوممه تی
ئیسلامی وه کو چرایه کی پووناک ده بیٔ له تاریکی شه وه زهنگ دا
ده دره وشیتته وه و پیشه وایه کی چاکیش ده بیٔ بۆ لاسای کردنی ، چونکه ئه و
کاته نابیته کلک و شوینکه وته ی هیچ ئوممه تیکی رُوژه لات ، و رُوژئاواش ،
و ناشبیته سببه ره ی هیچ بانگه وازیك له گه ل بادا بیٔ و بروات .

له (أبو هريرة) وه ﷺ ده گپنه وه فه رموویه تی : پیغهمبه ی خوا
ﷺ ده فه رموویٔ : "
" (۱۱۴)

() : () . ()

ده ئیین : کرداری (شیعه ی دوانزه ئیمامی) له گه ل کرداری جوله که و گاور (خاچ
په رستان) دا یه ک ده گرنه وه له دواخستنی بهربانگ کردن تا کاتی ده رکه وتنی
ئه ستیره . خوی گه وره په نای هه موومان بدات له گومرای یان و بمان پاریزیت .
() : (/) : () .

واته : بهردهوام ئایینی ئیسلام ئاشکرا و سههرکه وتوووه به سههر هه موو ئایینه کان تا ئه و کاته ی که خه لکی په له بکه ن له به رانگ کردنیاندا چونکه جوله که گا وره کان به ربانگ دوا ده خه ن . له و کۆمه له فه رموودانه ی که باسکران کۆمه لیک سوود و په ندیان لی به دی ده کریت ، ئه وه ش به م پییه ی خواره وه :

یه گه م : مانه وه ی ئیسلام و شه کاندنی ئالا که ی به شیوه یه کی ئاشکرا ، به ستراوه به پیچه وانه کردنی ئه و ئومه تانه ی که له پیش ئیسلام دا هه بوون و هه ن له وانه ی که کتیبی ئاسمانیان بو نیردراوه (**أهل الكتاب**) ، وه له وه شدا ئه وه ئاشکرا ده بی بو ئومه ته ی ئیسلامی که له خیردا ده بی ئه گه هاتوو ئومه ته یکی خوا وه ندی (**ره بانی**) و جیاواز بوو ، واته نه رۆژه لاتی و نه ش رۆژئاوایی بن ، وه ئه وه ش په ت بکه نه وه که له ئاسمانی (**کرملن**) دا بسورینه وه ، یان ئارامی و خو شیان ده سکه ویت له باخچه کانی (**کوشکی سپی**) دا - خوای په روه ردگار په شی به سه ردا بریژیت - ، یان پوو یان وه ربگریرن به وه ی (**لندن**) - خوای په روه ردگار بیکات به که لاه و چۆله وانی - ئه گه ر ئه و شتانه ی کرد ئه و کاته وه کو خالیکی دره وشا و ده مینیته وه له ناو ئومه تاندا و هه موو خه لکی چاوی لی ده بی ، ده کانی ش پوو ی تی ده کهن ، ئه مه ش هه رگیز نابیت جگه له و کاته نه بیت که ئه گه ریته وه بو لای قورئانی پیروز و سوننه ته کانی پیغه مبهەر (ﷺ) له بیرو باوه ر و پرۆگرامیشدا .

دووهم : پابه ند بوون به ئیسلام ده بی پابه ند بوون بی به وردوو درشتی ئیسلام ، به لگه ش ووته ی خوای په روه ردگار که ده فه رمووی : ﴿یا

أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السَّلْمِ كَأَقَّةٍ ﴿٤٠﴾ [:] ، واته : ئەى ئەو
 كهسانهى كه باوهردارن ئايىنى ئىسلام وهرگرن به گشتى .

له سه ر ئەم بنه وايه ش دابه ش كردنى ئايىن بۆ ناوه رك و پوكه ش
 بىدعه يه و تازه گه ريه كى نه فامانه ي سه رده مه ، مه به ست لى تىكدانى بىرى
 موسولمانانه و موسولمانان ده خاته گىژاوه ي گرنكى دان به هه ندىك شت كه
 هىچ بنه وايه كى نى به له ئايىنى ئىسلامدا ، به لكو ره گه كه ي درىژ ده بىته وه
 تا ده گاته سه ر ئەو كۆمه له ي كه خوى په روه ردگار غه زه بى لى گرتن و توپه
 بوو لىيان (واته : **جوله كه كان**) ئەوانه ي كه باوه رپان به به شىك له
 كتىبه كه يان هه بوو كو فرىشيان به به شه كه ي ترى ده كرد ، ئەوانه ي
 فه رمانان پى كراوه پىچه وانه يان بىن له وردوو درشتماندا ، ئەوه شت زانى
 كه به ره مه ي پىچه وانه بوونى جولوكه و گاوره كان مانه وه ي ئايىنه به
 ئاشكرا و به ده سه لات دارىتى .

سى يه م : بانگه واز كردن بۆ لای خوى په روه ردگار و بىرخسته وه ي
 باوه رداران ، بنه واكانيان له يه كتر جيا نابىته وه ، وه ئەو پوداوه گه ورنه ي
 كه هاتۆته سه ر ئوممه تى ئىسلامى وامان لى ناكات جياوازی بكه ين له نىوان
 دروشمه كانى خوى په روه ردگار ، واشمان لى ناكات به شىكى به باشتر
 بزائىن له به شه كه ي ترى ، به مه به ستى به كه م زانىنى هه ندىك له وه به شان
 وه بلىين هه روه كو زۆر كه س هه ن ده لىن : ئەم شتانه ي پوكه شىن و لاوكىن
 و خىلافىن و هان له په راوىزى بابته كان و پىوىسته وازيان لى بىنين و
 تواناكنمان يه كخه ين له سه ر بابته سه ره كه يه كان كه هۆكارى تىكدانى پىزى
 موسولمانانن و په رش و بلاوى كردووين !!

کهواته ، ئە ی موسولمانی بانگه وازکار بو لای خوی پهروه دگار له سهەر بینایی و زانست . ئە وهت زانی له م فهرمووده پیرۆزانه وه که مانه وهی ئاین به ئاشکرای به ستراوه به په له کردن له به ربانگ کردن و ئە وهش به ئاوا بوونی بازنه ی خۆر ده بیئت ، جا با له خوی پهروه دگار بترسن ئە وه که سانه ی گومانی ئە وه ده که ن که به ربانگ کردن له کاتی ئاوابوونی بازنه ی خۆر هوی ئاشوبه ، وه بانگه واز کردن بو زیندو کردنه وهی ئە م سوننه ته بانگه وازه بو گومپایی و نه زانین و دور خستنه وهی موسولمانان له ئاینه که یان ، یان ئە وه کاره بانگه شه یه که هیچ نرخیکی نی یه و هه رگیز موسولمانانی له سهەر کو نابیته وه ، چونکه به شیکه له کرده وه لاهه کیه خیلافیه کان یان به شیکه له روکهش !! وه) .

د / به ربانگ پیش نویژی مه غریب ده کریت :

پیغه مبهری خوا ﷺ بهر بانگی ده کرد پیش ئە وهی نویژی مه غریب ئە نجام بدات ^(۱۱۵) ، چونکه په له کردن له به ربانگ له ره وشتی پیغه مبهرانه ، له (**أبو الدرداء**) وهه ﷺ فهرموویه تی " :
" (۱۱۶) "

() : (/) : ()
() : (/) : () : () : ()
: . (

واته : سێ رهوشت له رهوشتی پیغه مبهرانه : په له کردن له بهربانگ دا ، وه دواخستنی پارشیو ، وه دانانی دهستی راست له سهر دهستی چهپ له نوێژدا .

۳ / رۆژووان به چی بهربانگ دهکاتهوه ؟

پیغه مبهری خوا ﷺ هانی رۆژووانان دهدات به خورما بهربانگ بکهن ، ئهگه خورمایان دهست نهکوت به ئاو ، ئهمش له تهواوی بهزهیی و سور بوونیتهی ﷺ له سهر ئومه تهکهی و ئامۆژگاری کردنیان .

پهروهردگاری هه موو عالم ئه و زاتهی (محمد) ﷺ ناردوه ، وهك په حمه تیک بو خه لك ده فه رمووی : ﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾ [:] ، چونکه به پیدانی شتیکی شیرین به له ش له کاتی به تال بوونی گه ده ، زیاتر وای لی دهکات ئه و خواردنه وهربگریت و ئه ندامه کانی سودی لی وهربگرن ، به تایبته له شی ساغ ، پیی به هیژ ده بیته به لام سه بارهت به ئاو : له بهر ئه وهی له ش تووشی جوړیک له ووشکی ده بیته به هوی رۆژووه وه ، ئه گه به ئاو ته ر بیته زیاتر سوود وهرده گریته له خواردنه که .

ئه وهش بزانه ئه ی به ندهی گوپرایه ل که خورما به ره کهت و تایبه تمندی هه یه . هه روه ها ئاویش . له کارکردنه سه ر دلله کان و پاک کردنه وه یان ، ئه وهش جگه له و که سانه نه بی که شوین که وتووی سوننه تن که سی تر نایزانیته .

له (انس) ی کوری (مالک) وه ده گپنه وه ده فهرمووی :

"

(۱۱۷) "

واته : پیغه مبهەر (ﷺ) بهر بانگی ده کرد به چه ند خورمایه کی ته پر پیش ئه وه ی نو یژ بکات ، جا ئه گهر خورمای ته پر نه بوایه ، به هر خورمایه کی تر به بانگی ده کرد ، به لام ئه گهر خورمای هر ده ست نه که وتبایه چه ند قومیک ئاوی ده خوارده وه .

۴ / روژووان چی ده ئین له کاتی بهر بانگ کردندا ؟

برای روژووان بزانه - خوای په روهردگار ئیمه و توش سه رکه وتوو بکات بو شوینکه وتنی سوننه ته کانی پیغه مبهر که مان (ﷺ) - که پارانه وه یه کت بو هیه وه لامیش ده دریتته وه ، جا به دهستی بینه وه کو هه لیک ، بشپاریره وه و دلنیا به به وه لام دانه وه ی ، ئه وه ش بزانه خوای په روهردگار وه لامی پارانه وه ی دلّی بی ئاگا و دلّ رویشتوو ناداته وه ، وه لی بی پاریره وه ئه وه ی ئه ته وی له پارانه وه ی چاک ، به لکو چاکه ی دنیا و دوا روژیشته به ده ست بینی .

له (أبو هريرة) وه (ﷺ) ده گپنه وه فهرمووی ته : پیغه مبهەر (ﷺ) ده فهرمووی

(۱۱۸)"

:

":

(/) : (/) : (/) : ()
 (/) : (/) : () : () : ()
 () : (/) : () : () : ()
 (/) : () : () : () : ()

واته : سى پاران وه هه ن وه لām ده درينه وه : پاران وهى رۆژووان و پاران وهى سته م ليکروا و پاران وهى ريپوار .

ئهو پاران وهى كه رهت ناکریتته وه له کاتی بهربانگ دایه له بهر فهرموودهى (أبو هريرة) ﷺ له پیغه مبهره وه ﷺ كه ده فهرمووی : " (١١٩) "

واته : سى كه س پاران وه كانيان رهت ناکریتته وه : رۆژووان له کاتی بهربانگ کردنیاندا ، و پیشه وای دادپهروهه ، و پاران وهى سته م ليکراو . وه له (عبد الله) ی کورپی (عمر) ی کورپی (عاص) وه ﷺ ده گيرنه وه فهرموویتهى : پیغه مبهرى خوا ﷺ فهرموویتهى : " (١٢٠) "

واته : رۆژووان له کاتی بهربانگیدا پاران وهیه کی ههیه ، هه رگیز رهت ناکریتته وه .

وه باشتريه پاران وهش ، ئهو پاران وهیه كه له پیغه مبهره وه ﷺ له کاتی بهربانگ دا ده يفه رموو : " (١٢١) "

() : () : () : () :
() : (/) : (/) : () :
(...) : (/) : () :
() : (/) : (/) : (/) : () :
() : (/) : (/) : () : () :

واته : تیونویتی نه ما قورگ ته ر بوو ، پاشان پاداشتی شمان جیگیر بوو به ویستی خوا .

ه / خواردن پیدانی رۆژووان :

برای خۆم - خوای پهروهردگار به ره که تهی خۆیت به سهردا بریژیت و سهرکه وتوت کات بو کاری چاکه و له خواترسان - سوربه له سه ره ئه وهی که خواردن بدهی به رۆژووانان ، له بهر ئه و پاداشته گه وره یه ی که له و کاره دا هه یه ، له بهر ئه و چاکه زۆر و فراوانه ی که تیدایه .

پیغه مبهەر (ﷺ) فرموویه تی : "

" (۱۲۲)

واته : هه ر که سی خواردن بدات به رۆژووانیک له کاتی به ربانگ دا ، وه کو پاداشتی ئه و رۆژووانه ی ده ست ده که ویی بی ئه وه ی له پاداشتی رۆژووانه که ی که م بیته وه .

وه ئه گه ر رۆژووان میوان داریتی کرا پیویسته له سه ری وه لامی میوان داریه ته که بداته وه ، چونکه ئه و که سه ی وه لامی میوان داریه ته که نه داته وه سه ریچی له فرمانی (ابوقاسم) کردوه (ﷺ) ، وه پیویسته باوه ری وابیت ئه و میوانداریتی یه ه یچ له سه نه اته کانی وون ناکات و ه یچیش له پاداشتی که م ناکاته وه .

() : (/) (- /) : ()
() : ()

وه سوننه تیشه میوان بیاریته وه له خوا بو خاوهن مال ، دوی واز
هینان له خواردن ، به و پارانه وانهی که له ییغه مبه ره وه (ﷺ) پیمان
گه یشتوو ، ئه وهش چهند جوریکه له وانهش فه رمووده ی ییغه مبه ری خوا
(ﷺ) که ده فه رمووی :

ا / "
" (۱۲۳)

واته : پیاو چاکان خواردنتان بخون و فریشته کانی خواش سه لاواتتان
له سه ر بدهن (واته : بوتان بیارینه وه) و پۆژوانیش له لاتان به ربانگ بکات.

ب / "
" (۱۲۴)

واته : خویه خواردن بده به و که سه ی خواردنی پیدام و ئاویش
بده به و که سه ی ئاوی پی دام .

ج / "
" (۱۲۵)

واته : خویه له تاوانه کانیان خوش به و ره حمیان پی بکه و
به ره که تیش بخه ره پۆزیانه وه .

به تالکه ره وه کانی رۆژوو :

:	()	:	(/):	:	(/):	:	()
:	()	:	(/):	:	():	:	()
:	"	:	"	:	:	:	:
:	():	:	():	:	():	:	()
:	():	:	():	:	():	:	()

زۆر شت هەن پێویسته پۆژووان لێیان دوور بکه ویتەوه ، چونکه ئەگەر ئەو شتانه له پۆژانی پەمهزان دا ئەنجام بدات پۆژووهکەى به تال دەبیتەوه و تاوانهکانى زۆر دەبن ، ئەو شتانه ئەمانەن :

١ - خواردن و خواردنهوه به ئەنقەست :

خوای پایه بهرز دهفهرمووی : ﴿ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ﴾ [:] ، له م ئایه تهوه تیدهگهین که پۆژوو گرتن خۆگرتنهوهیه له خواردن و خواردنهوه ، واته : ئەگەر پۆژووان خواردن و خواردنهوه بخوات پۆژووهکەى به تال دهکاتهوه . ئەمەش تاییه ته به که سیک ئەو کاره ئەنجام بدات به ئەنقەست ، چونکه پۆژووان ئەگەر له کاتی له بیر چوون یان به هه له و نارازی پێی کرا ، له و کاته دا هیچی له سه ر نی یه .

ئەمانەش به لگەن له سه ر ئەو ووتیه :

پیغه مبهری خوا ﷺ دهفهرمووی : "

» (١٢٦)

واته : ئەگەر پۆژووان له بیرى چوو که به پۆژووه و خواردن و خواردنهوهى خوارد ، با پۆژووهکەى تهواو بکات ، ئەو که سه خوای پهروهردگار خواردن و خواردنهوهى پێ داوه .

هەروەها پىغەمبەر (ﷺ) دەفرمووی: "

" (١٢٧)

واتە : خوای پەروردگار قەلەمى تاوانى لەسەر ئومەتەكەم
هەلگرتوو ، ئەگەر هەلە بكن يان لە بىريان بچیتەو هە يان كاریکیان بە زۆر
پى بکړیت بى رەزامەندى خويان .

٢ - خورشانهوهى به ئەنقەست :

چونكە ئەو كەسەى رشانەو زۆرى پى هینا و رشاىهوه هیچی
لەسەر نیه .

پىغەمبەرى خوا (ﷺ) فرموویەتى : "

" (١٢٨)

واتە : هەر كەسى رشانەو زۆرى پى هینا و رشاىهوه قەزای پۆژووى
لەسەر نیه ، بەلام كەسێك بە ئەنقەست خوێ رشانەو بە قەزای
پۆژووهكەى بکاتهوه .

٣ - بى نوێزى وزهستانى :

ئەگەر ئافرهت بى نوێزى و زهستانى بەسەردا هات لە كاتى به
پۆژووبوندا - سەرەتای پۆژ بێت يان كۆتای - پۆژووهكەى دەشکینیت و نابى

() : (/) : ()
(/) : (/) : ()

() واتە : زۆرى پیهینا .

به رده وام بی، چونکه پۆژووی ئه و پۆژهی له سه ر ناکه ویت ئه گه ر به پۆژوویش بی .

پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی : "

" (۱۲۹) .

واته : ئایا ئافره ت که که وته بینویژیته وه واز له نویژ و پۆژوویش

ناهیئیت ؟ فه رموویان : به لئ ، فه رمووی : ئه وه یه که می ئایینه که ی .

وه له ریوایه تیکی تر دا : چه نده ها شه و ده مینیتته وه نویژ ناکات و

پۆژووش ناگریت له رهمه زان دا ئه وه یه که می ئایینه که ی (۱۳۰) .

فه رمانی قه زا کردنه وه شی - واته : پۆژووش له فه رمووده یه ک دا له

(معاذة) وه هاتوو که ده فه رمووی : " پرسیارم له (عایشة) کرد و و وتم

: بۆ چی ئافره ت له دوا ی بی نویژی دا قه زای پۆژوو که ی ده کاته وه و

قه زای نویژه کانی ناکاته وه ؟ فه رمووی : ئایا تو (ره روری) (۱۳۱) ت ؟ !

(/) : (/) : (/) : (/) : (/) :

(

. () : ())

() () : () () :

() الحروی : نیسه به ته بۆ لای (حروراء) شاریکه نزیکه ی دوو (میل) دووره له شاری

(الکوفه) وه ، به و که سه یش بیر و باوه ری (خه وارج) ی هه بیته ئه وتریت : (ره روری)

چونکه یه که م کۆمه لئ (خه وارج) له م جیگایه وه سه ری هه لداوه دژ به - خه لیفه ی

پیغه مبهری خوا ﷺ - (علی) ﷺ ، بۆیه نیسه به ت ده درینه پال ئه م شاره . ئه مه ووته ی

ئیمامی (الحافظ بن حجر) ه له کتیبی : (فتح الباری) : (/) . وه بپوانه :

(اللباب) : (/) ی (ابن کثیر) . =

ووتم : نه خيړ من (چه وري) نيم ، به لام ته نها پرسيار ده که م ،
فهرمووی : له سهر ده می پیغه مبهردا ﷺ ده که وتینه بی نوژییه وه فرمانمان
پی ده کرا قه زای روژه کانمان بکه یه وه و فرمانی قه زا کردنه وه ی نوژیژمان
پی نه ده کرا (۱۳۲) .

۴ - دهرزی لیدانیک مه به ست پی خواردن پیدان بیت (الحقن

الغذائیه) :

ئهمه ش بریتی یه له گه یاندنی هندی شتی خوارده مه نی بو گه ده به
مه به ستی خواردن پی دانی هندی که له نه خوشه کان ، ئهم جوره ش روژووی
روژووان به تال ده کاته وه ، چونکه ئهم خوارده ده کریته ناو له شه وه (۱۳۳) ،
به لام ئه گهر دهرزیه که نه ده گه یشته گه ده به لام ده کرایه خوینه وه ،
ئهمه شیان هه مان حوکی هه یه چونکه جیگه ی خواردن پی دان و خوارده وه
ده گریته وه ، چونکه چه ندین نه خوش به هو ی ئهم جوره دهرزیانه وه له
کاتی بی ئاگایی و له هوش خو چووندا خواردنیان پی دهریت ، وه کو :
(گلوکوز) و (سلاین) ، هه روه ها ئه و که سانه ی که تووشی ته نگه نه فه سی

ئهو (چه روریانه) : وا پیویست ده که ن له سهر ئا فره ت ئه گهر پاک بووه وه له بینوژی
قه زای ئه و نوژیانه ی بکاته وه که له کاتی بی نوژییه که پدا له ده ستی چوون بو یه (عایشه) -
ره زای خوی لیبت - له وه ترسا که (معاذة) پرسیاره که ی له (خه وارچ) ه وه وه رگر تبیت ، ئه و
کۆمه له ی هه موو کاتی به بوچوونه کانیا ن په خنه یان له فهرمووده کانی پیغه مبهەر ﷺ ده گرت
، یان به پیوانه کانیا ن (الأقیسه) ، نمونه شیان له م روژگار ه مان دا زوره !!! وه بپروانه به شی :
(التوثیق عن الله ورسوله) له کتبی : (دراسات منهجية في العقيدة السلفية) دانانی : سلیم الهاللی .

() : (/) () : () .
() () : () .

سنگ بوون ، هندی شتیان ددریتی ، به هه مان شیوه روژووه که یان به تال ده کاته وه .

۵ - جووت بوون له گهل خیزان دا :

ئیمامی (الشوکانی) له کتیبی : (الدراای المضیة) دا : (۲ / ۲۲)
فهرموویه تی : (جووت بوون له گهل خیزان دار روژوو به تال ده کاته وه نه گهر که سیك نه نجامی بدات به نه نقهسته وه ، به لام نه گهر له کاتی له بیر چووندا نه نجام بدریت ، هندی له زانایان ده یخه نه ریزی نه و که سهی خواردن و خواردنه وهی خواردبیت له کاتی له بیر چوون دا) .

ههروه ها ئیمامی (ابن القیم) له کتیبی : (زاد المعاد) دا : (۲ / ۶۰)
فهرموویه تی : ((به لگهی قورئان له سهر نه وه یه که جووت بوون له گهل خیزان دا روژوو به تال ده کاته وه ، هه ره وه کو چوون خواردن و خواردنه وه روژوو به تال ده که نه وه ، خیلافیش له وه دا نی یه)) .

به لگه که شی له قورئانی پیروژدا نه م ئایه ته یه : ﴿ قَالَ اَنْ بَاشِرُوْهُنَّ وَاَبْتَعُوْا مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ ﴾ [:] ، له م ئایه ته دا خوی په روه ردگار پیده دات به جووت بوون له گهل خیزان دا . نه وه شمان بو دهر ده که ویت که روژوو گرتن خوگرتنه وه یه له جووت بوون له گهل خیزاندا و خواردن و خواردنه وه ، وه هه ره که سیك روژوو که ی به تال بکاته وه به جووت بوون له گهل خیزاندا ، پیویسته له سهر روژوو که ی قه زا بکاته وه و که فاره تیش بدات ، به لگه ش له سهر نه مه فهرمووده ی (أبوهریره) یه ﷺ که له پیغممبهر وه ﷺ ده گیریته وه و ده فهرموویت : "

: : :
 : : :
 : : :
 : : :
 " : : "

(۱۳۴)

واتە : پياويك هاتە خزمەتى پىغەمبەر ﷺ و پىي فەرموو :
 تياچووم ئەى پىغەمبەرى خوا ، ئەوئىش پىي فەرموو : چى لە ناۋى بردىت ؟
 فەرموۋى : لە گەل خىزانە كەمدا جووت بووم لە مانگى پەمەزانددا ،
 فەرموۋى : ئايا دەتوانىت كۆيلە يەك پزگار بكەيت ؟ فەرموۋى : نەخىر ،
 فەرموۋى : ئايا دەتوانىت دوو مانگ لە سەرىك بە رۇژوو بىت ؟ فەرموۋى :
 نەخىر ، فەرموۋى : ئايا دەتوانىت خواردنى شەست هەژار بدەيت ؟
 فەرموۋى : نەخىر ، فەرموۋى باشە دانىشە و چاۋەپى بكە ، ئەوئىش
 دانىشت ، لە و كاتەدا سەبەتە يەك خورمايان هئنا بو پىغەمبەرى خوا ﷺ
 فەرموۋى : ئەم خورمايە بەرە و بىكە بەخىر ، فەرموۋى : لە نىۋان ئەم پەرو
 ئە و پەرى ئەم شارەدا كەسىكى ترنى يە لە ئىمە هەژارتر بىت ، (أبو هريرة)

() : () () : (/) : ()
 (/) : () : (/) : () :
 () : (/) : (/) : () :
 (/) : (/) : () :
 (/) : () " "

والعرق : واتە : زەمبىلىكى چنراۋ لە شولى دار.

ده فەرموویت : پیغه مبهەری خوا ﷺ پیکه نی تا دانه کانی دەرکه وت و
 فەرمووی : بیبه ، به خواردنی خیزانه که تی ده .

قهزا کردنه وه :

۱ - موسولمانی خواناس - خوای په روهردگار زانستی شه رعیمان
 فیركات - بزانه که قهزا کردنه وهی له دهست چوووه کانی رهمه زان پیوویست
 نییه راسته وخۆ پاش رهمه زان بی ، به لکو پیوویسته له سه رخۆ بی په له
 کردن بی ، له بهر ئه و فەرمووده یه ی که له دایکه (عائشة) وه - په زای
 خوای لیبیت - ده گیرنه وه فەرموویه تی : "
 " (۱۳۰)

واته : قهزای رهمه زانم له سه ر ئه مایه وه و نه م ده توانی قهزای
 بکه مه وه له شه عباندا نه بی .

ئیمامی (الحافظ) - په حمه تی خوای لی بیت - له کتیبی (الفتح)
 دا : (۱۹۱ / ۴) فەرموویه تی : (فەرمووده که به لگه یه له سه ر دواخستنی
 قهزا کردنه وهی رهمه زان ، جا ئه و دواخستنه له بهر عوزریک بی یان بی عوزر
 بی) .

ئه وهش ئاشکرا و به لگه نه ویسته زوو قهزا کردنه وهی چاکتره له
 دواخستنی ، چونکه زوو قهزا کردنه وهی ئه چیته ژیر ئاماژه ی گشتی ئه و
 به لگانه ی که ئاماژه به په له کردن ده که ن له کاری خیردا و دوانه خستنی ،
 به لگه ی ئه وهش له قورئانی پیروژدا : ﴿ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَعْقِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ

() : (/) : () : () .

﴿ [:] واته : پيش برکى بکهن بو به ده ست هينانى لى خوش بوونى په روه ردگارتان .

هه روه ها ووتهى خواى به توانا و پايه بهرز : ﴿ أَوْلَيْكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴾ [:] .

۲ = پيوست نى په قه زا کردنه وه که له دواى يه ک بن ، به وهى که چونیتی قه زا کردنه وهى بشو به پيريت به چونیتی ئه دا کردنى ، له بهر ووتهى خواى پايه بهرز : ﴿ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ﴾ [:] .

وه (ابن عباس) - رهزای خوا له خوئى و باوکيشى بيت - فرموويه تى : ﴿ (۱۳۶) 》 .

واته : نکۆلى و هيچ له وه دا نى په ئه گه ر جيا بکريته وه .

وه (أبو هريرة) رضي الله عنه فرموويه تى : ﴿ (۱۳۷) 》 .

واته : ئه گه ر بيه ویت ئه توانى تاكى بکات ، واته لیک جيا بکريته وه .

به لام سه باره ت به و فرمووده يهى که له (أبو هريرة) وه رضي الله عنه

ده يگيرنه وه به (مرفوع) ی : "

﴿ (۱۳۸) 》 .

(/) : ()

. (/) : () :

. (/) : () ()

() ()

واته : ئەو کەسەى پۆژووی رهمه زانى له سهره با له سهر يهك بن و نيوانىان نه خات .

ئەم فەرموودهيه لاوازه (واته : **ضعيفا**) ه .

پوختهى ووتەش ئەوهيه که هیچ فەرموودهيهكى (**مرفوع**) ی (**صحيح**) نیه - له سنورى زانستاندا - له سهر جياکردنهوه يان له دواى يهك بوون ، نزيك ترين و ئاسان ترينيان ئەوهيه که هەر دوو شیوه که رهوايه ، ئيمام و پيشهواى ئەهلى سوننه (**أحمد بن حنبل**) يش - پهحمهتى خواى لیبیت - ئەمهى فەرمووه ، ئيمامى (**أبو داود**) له (**مسائل**) ه کهيدا : (**ص** : ٩٥) فەرموويهتى : ((بيستم پرسىار کرا له (**أحمد**) دهربارهى قهزای پهز مهان ؟ فەرمووى : ئەگەر ويستى جيا يان دهکاتهوه ، وه ئەگەر ويستى له سهر يهك دهیگرى)) خواش زاناتره .

له بهر ئەوه ، رهوا بوونى ليك جيا کردنهوهيان ، نه فى له سهر يهك بوونيان ناکات .

٣ = زانايان کۆ پان له سهر ئەوهى که ئەگەر کهسيك مرد و نوێژى له دهست چووبى له سهر بوو وهلبهيه کهى (کهسوکارى) له جياتى قهزای ناکاتهوه ، نهخۆى و نه جگه له ويش ، ههروهها هەر کهس توانای پۆژووی نهبى کهس پۆژوو ناگریت له جياتيدا تا له ژياندا ما بى بهلکو بهرامبهر به هەر پۆژيک نانى ههژاريک دهدات ، هەر وهکو چۆن (**أنس**) رضي الله عنه ئەنجامى دا لهو (**أشر**) هى که پيش کهميک هينامانهوه .

به لام ئه و كه سهى بمریت و پۆژووی نه زری له سه ر بى وه لیه كه ی له جیاتى پۆژوو ده گریت ، له بهر ئه و فه رموه ده یه ی پیغه مبهەر (ﷺ) كه تییدا فه رموویه تی : " (۱۳۹) "

واته : هه ر كه سهى مر د و پۆژووی له سه ر بوو وه لیه كه ی له جیاتى پۆژوو ده گریت .

وه له (ابن عباس) ه وه - ره زای خوا له خو ی و باوكیشى بی ت - فه رموویه تی : " (ﷺ) : (۱۴۰) "

واته : پیاویك هاته خزمه ت پیغه مبهه رى خوا (ﷺ) و فه رمووی : ئه ی پیغه مبهه رى خوا ، دایك م ر دو وه و پۆژووی مانگیكى له سه ره ، ئایا له جیاتى قه زای بكه مه وه ؟ فه رمووی : به لى قه رزى خوا له پیشتره بو ئه وه ی قه زا بكریته وه .

ئه م فه رمووده گشتى یانه ئاشكران له وه ی كه پۆژوو گرتنى وه لى (كه سوكار) له جیاتى م ر دوو پى پى دراوه به هه موو جو ره كانى یه وه ، ئه مه ش و ته ی هه ندیکه له شافعى مه زه به كان ، و بو چوونى (ابن حزم) ه (۸ ، ۲ / ۷) :

به لام ئه م فه رموودانه له و فه رمووده گشتى یانه ن كه تاییه ت كر اون ، كه واته : هیچ وه لیه كه پۆژوو ناگریت له جیاتى م ر دوو جگه له پۆژووی

() : (/) : () : () :
() : (/) : () : () :

نه زر) نه بيټي ته مهش ووتهي پيشه وا (احمد) ه هر وه كو چوڼ له (مسائل الإمام أحمد) دا هاتووه له پيوايه تي (أبو داود) : (ص ۹۶) :
فهرموويه تي : (بيستم) أحمد بن حنبل) فهرمووي : رُوژوو ناگريټ له جياتي مردوو جگه له رُوژووي نه زر (صوم النذر) نه بيټي ، ئيمامي (أبو داود) ده لئ ووتم به (أحمد) : ئه ي مانگي رهمه زان ؟ فهرمووي : خواردن ده دري له جياتيدا) .

ئهم بوچوونه شه كه نه فس پيټي ئارام ده بيټي ، دلش پيټي ده كړي ته وه ، سنگيش فينك ده كاته وه ، و فيقه ي به لگه ش (فقه الدليل) ه لئ ده بزيټيټ ، چونكه ئهم بوچوونه كار كړدني تيايه به همو ئه وه فهرموودانه ي كه له م باره وه هاتوون ، به بيټي رته كړدنه وه ي هيچ يه كيكيان له گه ل تيگه يشتني راست بويان ، به تايبه تي يه كه ميان ، چونكه (عائشة) - په زاي خواي ليبيټ - به و په هايي (مطلق) يه لئ تي نه گه يشت كه رُوژووي رهمه زان و جگه له ويش بگريټه وه ، به لكو بو ئه وه ده چوو كه خواردن بدريټ و ئه مه شي لئ ده گيرنه وه به و به لگه يه ي كه (عمرة) ده يگريټه وه : ((كه دا يكي مردوو ه ندي رُوژووي رهمه زاني له سهر مابوو ، به (عائشة) ي فهرموو : قه زاي بكه مه وه له جياتيدا ؟ فهرمووي : نه خير ، به لكو به رامبه ر به هر رُوژيكي نيو (صاع) بده به ه ژاريك)) (١٤١) .

() (/) : () (/) : () ()

واش بریار دراوه که پاوی فهرموده (واته : ئه و که سهی
فهرموده که دهگیریتته وه) له هه موو کهس شاره زاتره به واتای ئه وهی که
دهیگیریتته وه .

(حبر الأمة) ه واته : (ابن عباس) یش - په زای خوا له خوی و
باوکیشی بیته - هه مان بۆچوونی هه یه و فهرموو یه تی : (ئه گه مرۆڤ
نه خۆش کهوت له په زاندا ، پاشان مرد و پۆژووی نه گرت ، له جیاتی ئه وه
خواردن ده دریت و قه زای له سه ر نی یه ، وه ئه گه قه زای نه زر (صوم النذر)
ی له سه ر بو وه لی یه که ی له جیاتی ئه ودا قه زای ده کاته وه) (١٤٢) .

ئه وه یش ئاشکرایه که (ابن عباس) - په زای خوا له خوی و
باوکیشی بیته - خوی پاوی فهرموده ی دووه مه ، به تایبته که
فهرموده یه کی گیراوه ته وه به لگه یه له سه ر ئه وه ی وه لی له جیاتی مردوو
پۆژووی نه زر (صوم النذر) ده گریت ، فهرموده کهش : "

ﷺ : ﷺ :
" (١٤٣) .

واته : (سعد بن عبادة) ﷺ پرسیا ری کرد له پیغه مبهری خوا ﷺ
و فهرمووی : دایکم مردوو و پۆژووی نه زری له سه ره ؟ فهرمووی : له
جیاتی قه زای بکه ره وه .

() : (/)
()

ئەم لىك دانەوەش دەگونجى لە گەل بنەواكانى شەرىعەتدا ھەر
وھكو چۆن (العلامة ابن القيم) لە كتيبي (إعلام الموقعين) يدا پوونى
كردۆتەوہ ، وە زياتر پونكردنەوہ و توژينەوہى (التوضيح والتحقيق) لەو
بارەيەوہ كردووە لە (تهذيب سنن أبي داود) دا : (۳ / ۲۷۹ - ۲۸۲) ،
جا بۆى بگەرپەرەوہ چونكە گرنگە .

۴ = ئەگەر كەسيك بمریت و پۇژووى نەزرى لە سەر بى ، ئەوا پەوايە
كۆمەلئىك پياو پۇژوو بگرن بە ژمارەى ئەو پۇژانەى كە لە سەريەتى ،
حەسەنى بەصرى فەرموويەتى : (پەوايە ئەگەر سى پياو لە جياتى كەسيك
ھەر يەكئىك پۇژئىك پۇژووى بو بگریت) (۱۴۴) .

سەبارەت بە خواردن ، پەوايە ئەگەر وەلىيەكەى بە ژمارەى ئەو
پۇژانەى كە لە سەريەتى ھەژار كۆ بكاتەوہ و تير خواردنيان بكات ، ھەر
وھكو چۆن (أنس بن مالك) ﷺ ئەم كارەى ئەنجام داوہ .

() (/) : ()
(/) : () : (/) : ()
() ! () () : (تئيبه)

که فارهت دان :

۱ - فهرموودهی (أبوهریره) رضی اللہ عنہ دهربارهی ئه و پیاوهی که له نیوه پۆی رهمه زاندا له گه ل خیزانه کهی دا جووت بوو بوو له پیشدا باس کرا که چۆن فه زاگردنه وه و که فارهتی له سه ره ، ئه وهیش : پزگار کردنی کۆیله یه که ، ئه گه ر دهستی نه که وت پۆژووگرتنی دوو مانگی له سه ریه ک ، ئه گه ر نه ی توانی خواردن پیدانی شهست هه ژار .

وه ووتراوه : که که فارهتی جووت بوون به هه لبژاردنه (التخییر) نه ک به له دوا یه ک (الترتیب) ، به لام ئه وانه ی ریوایه تی له دوا یه ک ده گێرپنه وه زۆر ترن و ریوایه ته که یان هه لبژاردنه تر (أرجح) ه ، چونکه ژماره یان زیاتره ، و زیاده ی زانستیان پی یه . له کاتی کدا کۆ پان له سه ر ئه وهی که جووت بوون پۆژوو به تال کره وه یه ، که چی ئه مه روی نه دا له ریوایه ته کانی تردا ، ئه و که سه ش که زانستی پی بی به لگه یه له سه ر ئه وهی که زانستی پی نی یه ، هه روه ها له و هۆکارانه ی که ته رجیحی له دوا یه که که (الترتیب) ده دن ئه وه یه که ئه مه یان باشتره ، وه له به ر ئه وهی که کار پیکردنی به تال نی یه ئه گه ر بلین به هه لبژاردنه یان نه ، به پیچه وانه ی دژه که ی .

۲ - ئه و که سه ی که فارهت دان بیگریته وه و توانای نه بی به سه ر پزگار کردن و پۆژوو و خواردندا که فاره ته که ی له سه ر ده که وی ، چونکه داواکاری (واته : التکلیف) به ستراره به توانا وه ، خوا ی پایه به رز فه رموویه تی : ﴿ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ﴾ [:] ، وه به

به لگه ی کرداری پیغه مبهەر (ﷺ) که که فاره تی له سه ر پیاوه که لادا کاتی دهست کورتی خوی پی پراگه یاند ، وه سه به ته یه ک خورمای پی به خشی بو ئه وه ی به خواردنی خیزانه که ی بدات .

۳ - هیچ که فاره تی ک ئافره ت ناگریته وه ، چونکه پیغه مبهەر (ﷺ) کرده وه یه کی پی پراگه یه نرا پرویدا بوو له نیوان پیاوه که و خیزانه که ییدا ، ده بینین پیغه مبهەر (ﷺ) یه ک که فاره ت زیاتری پیویست نه کرد . خواش زاناره .

فیدیه دان :

۱ - ۲ / ئافره تی سک پر و شیرده ر ئه گه ر له خویان و منداله کانیا ن بترسن به پوژوو نا بن و هه موو پوژیک خواردنی هه ژاریک دهن ، به لگه ی ئه وه یش له کتیبی خوی په روه ردگار دا : ﴿ وَ عَلَى الَّذِينَ يُطِيفُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ﴾ ، پووی هه لئینجاندی به لگه ش (وجه الاستدلال) ئه وه یه که ئه م ئایه ته تایبه ته به پیاو و ئافره تی پر و نه خو شیک که هیوای چاک بوونه وه ی لی نه کری و شیرده ر و سک پر ئه گه ر له خویان و منداله کانیا ن بترسن ، هه ر وه کو باسه که ئاشکرا ده کریت له ریوایه ته کانی (ابن عباس) و (ابن عمر) وه (ﷺ) .

۳ - برای باوه پدار - له وه ی که پویشته - ئه وه ت بو ده رکه وت که ئه م ئایه ته (نه سخ) کراوته وه ، له بهر هه ردوو فه رمووده ی (ابن عمر) و (سلمة بن الاکوع) (ﷺ) به لام له (ابن عباس) وه ده گپنه وه که (نه سخ) نه کراوته وه و تایبه ته به پیاو و ژنی پیره وه که توانای پوژوو گرتنیان

نی یه پیویسته هه موو رۆژیک خواردن بدەن به هه ژاریک (١٤٥) .

له بهر ئەمه له وانه یه گومانی ئەوه ببریته که (ابن عباس) پیچه وانه ی
زۆربه ی هاوه لانه ، یان دوو بۆچوونی دژی یه کی هه یه ، به تایبته ته گهر
زانیت به پاشکاو ی له ریوایه تی ترده فه رموویه تی (مه نسوخه) ریوایه ته که ش
ئهمه یه که ده فه رموی :))

: ﴿ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ

فَلْيَصُمْهُ ﴾

(((١٤٦) .

واته : ری دراوه به پیاو و ژنی پیر له وه دا که توانای پۆژوشیان
هه بی پۆژوکه یان بشکینن ئە گهر ویستیان ، یان هه موو رۆژیک خواردنی
هه ژاریک بدەن و قه زاشیان له سه ر نی یه ، پاشان (نه سخ) بووه وه له م
ئایه ته دا : ﴿ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ﴾ ، وه ئەوه جیگیر بوو که
پیاو و ئافره تی پیر ئە گهر توانای پۆژوویان نه بی و ئافره تی سک پر و شیر
ده ریش ئە گهر له خویان و منداله کانیا ن ترسان هه موو رۆژیک خواردنی
هه ژاریک بدەن .

ئهو کۆمه له یه ی سه یری پووکه ش (ظاهر) ی ریوایه تی پیشوویان
کردوه له لای (البخاری) له (کتاب التفسیر) له (صحیح) ه که یدا که

() : (/) : .

() : (/) : () :

ئاشکرایه له نه فی کردنی (نه سخ) دا ، گومانی ئه وه یان برد که (حبر الأمة) پیچه وانهی زۆربهی هاوه لانه ، به لام که پیکدادانیان کرد له گه ل ئه و پیوایه تهی که به پاشکاوی باس له (نه سخ) ده کات ، گومانی ئه وه یان برد که دوو بو چوونی دژیه کی ههیه !!

به لام پاستیه که که گومانی تیدا نه بی ئه وه یه که ئایه ته که (مه نسوخه) به لام به تیگه یشتنی پیشین (سه له ف) بو (نه سخ) ، چونکه پیشینه پیاوچاکان - په زای خویان لیبیت - وشه ی (نه سخ) یان ده فهرموو به رامبهەر به هه لگرتنی ئاماژه ی گشتی و په ها و پوکه ش و جگه له مانه شیان هه ندی جار به نه سخ داده نا))

((، بو نمونه به تایبته کردن و ته قید کردن و لیکدانه وهی موقه یه دیک به په هایه که و پاقه کردن و ئاشکرا کردنیان دهوت نه سخ ، ته نانهت هه ندی جار به (الاستثناء) واته : لیده رکردن ، و (الشرط) واته : مه رج ، و سیفه ش (الصفة) ده لین نه سخ ، چونکه ئه وانه هه لگرتنی ئاماژه ی پوکه ش و ئاشکرا کردنی مه به سستی تیدایه .

که واته : نه سخ له زمانی ئه واندا بریتی یه له ئاشکرا کردنی مه به ست به شتیکی ده ره کی نه ک به خودی پرسته که (١٤٧) .

ئاشکراشه که هه ر که سی پروانیته وته کانیا و وته یه کی زۆر - که نایه ته ژماردن - ده بینیت له و بابه ته و ، ئه و ئیشکالاته نه ی لا نامینی که

() : (/) : () : (/) : ()

هۆکاره که ی لیکدانه وهی ووته کانیانه له پوانگهی زاراوهی تازهی دوایینه کان (اصطلاح المتأخرین) ، ئەو ووتیهی که بریتییه له هه لگرتنی حوکمیکی شه رعی پیشوو به به لگهیه کی شه رعی دواتر تایبته به داوا لیکراوان ((واته : المكلفون)) .

٤ = ئەوهش پشتگیری ئەم واتایه بکات ئەوهیه که ئایه ته که گشتییه بۆ هه موو داوا لی کراؤیک ، ئەوانه ی توانایان هه بی به پوژوو بن و ئەوانه یش توانایان نییه به پوژوو بن ده یانگریته وه ، به لگه ی ئەوه یش له سوننه تدا ئەو فه رموده یه یه که ئیمامی (مسلم) له (سلمة بن الأكوع) هوه ﷺ ده یگریته وه که فه رموویه تی : "

﴿ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ﴾ .

واته : ئیمه له په مه زان دا له سه رده می پیغه مبه ری خوادا ﷺ هه ر که سی بیویستایه به پوژوو ده بوو ، ئەوهش بیویستایه به پوژوو نه ده بوو و خواردنی هه ژاریک فیدییه ی دها ، تا ئەو کاته ی ئەم ئایه ته : ﴿ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ﴾ هاته خواره وه .

له وانیه فه رموده ی (ابن عباس) که به راشکاوی باسی (نه سخ) ده کات هه ندیک ئیشکال دروست بکات که ده فه رمووی : رپیدانه که بۆ پیاو و ئافره تی پیر بوو که له توانایاندا بووه ، به لام ئەم ئیشکاله نامینیت ئەگه ر لات پوون بووه وه که ئەو ووتیه بۆ به لگه هینانه وه یه نه ک بۆ تایبته کردنی ، به لگه ی ئەم تیگه یشتنه ش خودی فه رموده که یه چونکه ئەگه ر رپیدانه که بۆ پیاو و ئافره تی پیر بوو پاشان (نه سخ) کراو مایه وه بۆ پیاو

چونیتی روژووی بیغه مبهەر (ﷺ) له رهمه زاندا

و ئافره تی پیر ، واتای ئەم رپیپدانە که جارێک ریی پی دەدرییت و جاریکی تر نه فی ده کری ئەگەر مه به ست له باس کردنی له لایه نیانه وه رپیپدان و به لگه هینانه وه نه بی نه ک تاییه ت کردن ؟ واتای چی ده بی ؟

ئەگەر ئەوه ت بۆ ئاشکرا بوو ، پیی دلنیا بووی ، ئەوه ت لاجیگیر ده بییت که واتای ئایه ته که (**مه نسوخه**) سه باره ت به ئەوانه ی توانای پۆژوویان هه یه ، وه مه نسوخیش نییه سه باره ت به وانه ی که توانای پۆژوو گرتنیان نییه ، حوکمی یه که م به ئاماژه ی قورئان (**نه سخ**) بوه ته وه ، به لام حوکمی دووه م جیگیره به ئاماژه ی سوننه ت و (**نه سخ**) یش نه بوته وه تا پۆژی دوابی .

ئەو ووتیه ی که (**ابن عباس**) له و ریوایه ته یدا که به پاشکاو ی باس له (**نه سخ**) ده کات ئەم بۆچوونه پته و ده کات :))

. ((

وه زیاتر فه رمووده که ی (**معاذ بن جبل**) ئاشکرای ده کات ﷺ که

فه رموویه تی :))

: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ ... ﴾

: ﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ ... ﴾

((...)) (١٤٨)

به م دوو فهرمووده یه ش ئاشکران بۆ روون کردنه وهی ئه وهی که
ئایه ته که (مه نسوخه) سه باره ت به که سیك توانای رۆژووی هه بی ، و
مه نسوخ نی یه سه باره ت به که سیك توانای رۆژووی نی یه ، واته : ئایه ته که
تایبه ت ده کات .

له بهر ئه وه (ابن عباس) هاو دهنگه له گه ل هاوه لان ،
فهرمووده که شی ده گونجی له گه ل فهرمووده ی (عبدالله بن عمر) و (سلمة
بن الاکوع) ﷺ هه روه ها ووته کانی دژ یه ک نین ، چونکه ووته ی : ((
(ته فسیر) ده کریت به ووته ی ((، واته :
ئایه ته که تایبه ت ده کات ، به مه ش ئاشکرا ده بی ت که زاراوه ی (النسخ) له
تیگه یشتنی هاوه لاندا به رامبه ره به زاراوه ی : (التخصیص) یان (التقید)
له تیگه یشتنی (الأصولیین المتأخرین) واته : زانا دوانیه کانی (الأصول) ،
وه ئیمامی (القرطبی) ئاماژه ی به مه کردووه له (تفسیر) ه که یدا (١٤٩) .

٥ = برای موسولمان له وانیه گومانی ئه وه ببه ی ئه وهی که له (ابن
عباس) و (معاذ بن جبل) ده یگێرنه وه ﷺ ته نها ()
: ئیجتهد و بۆچوونی خۆیان بی و گێرانه وه بی ، و ناگاته پله ی
فهرمووده ی (المرفوع) که حوکمی گشتی (عام) ی قورئانی پی تایبه ت

() : () / ()
() : () / ()
() : () / () .

(تخصیص) دهکری، یان پهها (مطلق) کانی قورئان پی قهید (تقید) دهکری، و گشتی (مجمعل) هکانی قورئان پی راقه دهکریت، وهلامی ئەوهش ئەمهیه :

أ / ئەم دوو فەرموودهیه حوکمی (الرفع) یان هیه، بهکۆرای زانیانی زانستی فەرموودهکانی پیغه مبهەر خوا ﷺ بویه نا بیئت هیچ باوهپداریک - که خوا و پیغه مبهری ﷺ خوش دهوی - ئەگەر ئەم دوو فەرموودیهی له لا جیگیر بو پیچهوانه یان بکات، چونکه ئەم دوو فەرموودهیه دهبراهی راقه (تفسیر) یهک هاتوون په یوهنده به هوکاری هاتنه خوارهوهوه (واته) :

واته : ئەم دوو هاوهله که ئامادهی هاتنه خوارهوهی (وهجی) و دابه زینی ئایه تهکان بوون، وه هه والیان دهبراهی یهکیک له ئایه تهکانی قورئانی پیروژ دابی که له ئەوشته دابه زیووه، بی گومان ئەم ووتیه فەرموودهیهکی (مُسْتَلَد) ه (١٥٠) .

ب / (ابن عباس) ئەم حوکمه ی داوه بو ئافرهتی سک پپرو شیردهر، باشه له کوئوه ئەم حوکمه ی داونهتی؟ گومان لهوه دانییه که له سوننه تهوه، به تایبته خوی به تهنها ئەمه ی نه فەرمووه، به لکو (عبداللله بن عمر) هاو دهنگه له گهلی دا که دهگپیتتهوه ئەم ئایه ته (مه نسوخه) .

() : () / () : () : ()

له (مالك) هوه دهگيرنه وه ئه ویش له (نافع) هوه كه (ابن عمر)
پرسیاری لی کرا ده باره ی ئافره تی سك پیر ئه گهر له منداله كه ی ترسا ،
فه رموی : " (۱۵۱) ،
واته : پۆژوو ناگریت و به رامبه ر به هه ر پۆژیک خواردنی هه ژاریك ده دات
(همد) يك له گه نم .

وه له (ابن عمر) هوه دهگيرينه وه كه فه رمویه تی : " (۱۵۲) ،
واته : ئافره تی سك پیر و شیرده ر پۆژوو
ناگریت و قه زاشی ناکاته وه .

وه له ریگه یه کی تره وه : " :
" (اسناد) ه كه شی (جیلده)
، وه له ریگه ی سی یه مه وه هه ر له وه وه ﷺ : "
."

ج / هیچ له هاوه لانی پیغه مبهەر ﷺ پیچه وانهی (ابن عباس) نین (۱۵۳)
ﷺ .

ئهم پوون کردنه وه واتای لا بردنی پۆژوومان بۆ ده کات له سه ر
ئافره تی سك پیر و شیرده ر كه له فه رموده كه ی پیشووی (انس بن مالك)

-
- () (/) : ()
 - () (/) :
 - () (/) : ()

الكعبي) هوه هاتووه ، وه ئه وهش كه تايبه ته به ترسان له سه ر خووی و منداله كهی ، و ئه وهی كه فیدیه دانی له سه ره نهك قه زا كردنه وه ، له (ابن عباس) هوه ده گینه وه كه یه كيك - له و كه نيزه كانه ی كه مندالی لیی هه بوو (أم ولد) - به سك پری یان شیردهری بینی و فه رموی : " (١٥٤) "

واته : تۆ له وانهی كه توانای روژوو یان نییه ، فیدیه دانت له سه ره نهك قه زا كردنه وه .

هه ر كه سی ووتی لابر دنی روژوو له سه ر سك پیر و شیردهر وه كو لابر دنی روژوو له سه ر ری بو ار (موسافر) ، و له سه ر ئه وه بریاری دا كه پیویسته قه زای روژوو كه ی بكاته وه ، ئه وا ووته كه ی په ت ده كریته وه و لیی وه ر ناگیریت ، چونكه قورئانی پیرو ز واتای لابر دنی روژوو له سه ر ری بو اران بوون كردۆته وه به : ﴿ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ﴾ ، هه روه ها واتای لابر دنی روژوو له سه ر ئه وانهی كه توانایان نییه بوون كردۆته وه به : ﴿ وَ عَلَى الَّذِينَ يُطِئُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ﴾ ئه وه شت لاجیگیر بووه كه سك پیر و شیردهر له وانهن كه ئه م ئایه ته ده یانگریته وه ، به لكو تايبه ته به وانه وه .

شهوی قه در :

() : (/) .

ئەم شەوێ فەزلی گەورەییە ، چونکە شەوی هاتنە خوارەوێ قورئانی پیرۆزە ، ئەو قورئانە ی رینیشاندەرە بۆ کەسێک دەستی پێوێ بگریت بۆ پێگە ی سەربەرز ی و سەرفەرازی ، بەرزیشی دەکاتەوێ بۆ چلە پۆپە ی سەرفەرازی و مانەوێ هەتا هەتایی ئوممەتی ئیسلامیش کە شوینکەوتووی سوننەتەکانی پیغه مبهەرکە یەتی ﷺ شوین پێ بە شوین پێ ، لەم شەوێدا ئالاهەل ناکات ، و کەوان دانانی ، بەلکو پیش برکی دەکەن لە زیندو کردنەوێ بە بیر و باوەرپەوێ لە گەل چاوەرپێ کردنی پاداشت لە لایەن خواوە .

ها بگره برای موسولمان ئەمەش ئەو ئایەتە قورئانیانە و ئەو فەرموودانە ی پیغه مبهەر ﷺ کە لێ ی وێ دە یگێرێنەوێ و دەربارە ی ئەم شەوێ هاتووە ، ئەوێش بەم شیوێیە :

۱ ـ فەزلی شەوی قەدر :

بەسە بۆ پایە ی شەوی قەدر کە چاکترە لە هەزار مانگ ، خوای بە توانا و پایە بەرز فەرموویەتی : ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَ مَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾ [:] .

وێ تیایدا هەموو کرداریکی دانایانە جیا دەکرێتەوێ : خوای پایە بەرز فەرموویەتی : ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مَبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ أَمْراً مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ [:] .

۲ ـ کاتی شەوی قەدر :

ئوه مان پي گه يشتووه له پيڻه مبهري خواوه (ﷺ) كه ئه وشه وه شهوي بيست و يهك ، و شهوي بيست سي ، و شهوي بيست و پينج ، و شهوي بيست و هوت ، و شهوي بيست و نو ، وه شهوي كوټايي مانگي رهمه زانه (١٥٥) .

ئيمامي (الشافعي) فهموويه تي : ((ئمه له لاي من وه كوئويه - خواش زاناره - كه پيڻه مبهري (ﷺ) وه لامي ده دايه وه به و پي يه ي كه پرسيا ري لي ده كرا له سهر ئه وشه وه ، پييان ده فهمو : ئايا به دوايدا بگه ريڼ له شهوي ئه وده ، ده يفه رموو : به دوايدا بگه ريڼ له شهوي ئه وده)) (١٥٦) .

ووته ي هه لبراردهش ئه وويه كه له (١٠) ده شه وه تاكه كاني كوټايي رهمه زاندا بي ، به لگهش له سهر ئمه فهموده ي (عائشة) يه - ره زاي خواي ليبيت - كه فهموويه تي : " () : () (١٥٧) "

واته : پيڻه مبهري خوا (ﷺ) له ده روڙي كوټايي رهمه زاندا له مزگه وت ده مايه وه بو خوا په رستي (الإعتكاف) ، و ده يفه رموو : له تاكه كان له ده شهوي كوټايي رهمه زان دا بگه ريڼ به دواي شهوي قه در دا .

() :
()
() : (/) : ()
() : (/) : () () () : (/) : () .

بەلام ئەگەر مەروۇف لاواز بوو يان تواناي نەبوو با حەوتى كۆتايى له دەست نەپوات ، له بەر ئەو فەرموودىەى كه له (ابن عمر) هوه دەگيڤرنهوه كه فەرموويەتى : پيغەمبەرى خوا ﷺ فەرموويەتى : "

.. (١٥٨) ..

واته : بەدوايدا بگەريڤن له ده شهوى كۆتايى دا ، ئەگەر يەكيكان لاواز بوو يان تواناي نەبوو ، با له دەستی نەپوات له و حەوتەى كه ماون . ئەمەش ئەو ووتەيەى پيغەمبەر ﷺ پراڤه و تەفسير دەكات كه فەرموويەتى : "

.. (١٥٩) ..

واته : وا ئەبينم خەونەكانتان پيڤهاتوون ئەگەر هەر كهسى ويسىتى بەدوايدا بگەريڤت با له حەوتى كۆتايىدا بى .

ئەوهش زانراوه له سوننهتەوه كه زانينى ئەو شهوه هەلگيراوه ، چونكه خەلكى دوو بەرهكييان كرد له سەر ئەو شهوه و به هۆيهوه هەلگيرا ، له (عبادة بن الصامت) ﷺ دەگيڤرنهوه فەرموويەتى : پيغەمبەرى خوا ﷺ له شهوى قەدردا دەرچوو دوو پياو له موسولمانان دوو بەرهكييان دەکرد له سەر شهوى قەدر ، فەرمووى : "

() : (/) : () : () .

() : " (١٦١) .

واته : من هاتم بۆ ئه وهی هه والی ئه و شه وه تان پی بدهم ، به لام له بهر ئه وهی فلان و فلان دووبه ره کێیان کرد ، هه لگهرا ، هیوام وایه ئه و کاره خیر بی بۆتان ، جا به دوایدا بگه رین له ئۆیه م ، و چه وته م ، و پینجه م (وه له ریوایه تیکی تردا : له چه وت ، و ئۆ ، و پینج دا) .

بیر خستنه وه یه ک :

هه ندیک فه رمووده مان پی گه شیتوو ه که شه وی قه در له ده شه وی کۆتایدا یه ، وه هه ندیکی تر که له تاکه کانی ده ی کۆتای یه ، یه که میان گشتی یه و دوو میان تاییه ته ، و تاییه تیش پیش ده خرئ له سه ر گشتی ، هه روه ها هه ندیک فه رمووده ئاماژه به وه ده که ن که له چه وته ی کۆتای بی ، ئه مه ش تاییه ته به نه توانین و لاوازیه وه و ئیشکالیش نی یه له نیوانیاندا ، لێره دا فه رمووده کان یه ک ده گرنه وه و دژ یه ک نین ، وه کۆ ده بنه وه و بلاوه ناکه ن .

پوخته ی ووته یه ئه وه یه که موسولمان به دوا ی شه وی قه دردا ده گه ری ت له ته کاکانی ده ی کۆتای یه ، شه وی بیست و یه ک ، و بیست و سی ، و بیست و پینج ، و بیست و چه وت ، و بیست و ئۆ ، وه ئه گه ر لاواز بوو یان توانای نه بوو ئه و با له تاکه کانی ئه و چه وته ی که ماوه به دوایدا بگه ری ت : (شه وی بیست و پینج ، و بیست و چه وت ، و بیست و ئۆ) ، خواش زاناته ره .

() : واته : دوو به ره کی کردن .
() : (/) : () () .

۳ - چۆن موسولمان بەدوای ئەم شەو دەدا بگەریت ؟

ئەم شەو پىرۆزە ھەر كەسك لە دەستى بچى ، ھەموو خىرىكى لە دەست چوۋە ، كەسش لە دەستى ناچى جگە لە بى بەش نەبى ، لە بەر ئەو سوننەتە بۆ موسولمانى سور بوو لە سەر گوپرايەلى خوای پەروردگار ، ئەم شەو زىندوو بكاتەو بە باو پەرەو بۆ بە دەست ھىنانى پاداشتى گەرەى خوای پەروردگار ، ئەگەر ئەو ھى ئەنجام دا خوای پەروردگار لەو تاوانانەى كردونىەتى خوش دەبى .

پىغەمبەر ﷺ فەرموويەتى : "

" (۱۶۲)

واتە : ھەر كەسى شەوى قەدر زىندوو بكاتەو و باو پى پى ھەبى و چاوپى پاداشتى خوا بى ، خوا لە تاوانەكانى پيشووى خوش دەبى .

سوننەتیشە لەو شەو دەدا پارانەو زۆر بگىت ، چونكە لە داىكە (عائشە) ۋە - رەزاي خوای لىبىت - دەگىرنەو كە فەرموويەتى : " ووتم : ئەى پىغەمبەرى خوا ئەگەر زانىم چ شەوى شەوى قەدرە ، چى بلىم لەو شەو دەدا ؟ فەرمووى : بلى :

واتە : خوايە تو لى بوردەيت و لىبوردنت خوش ئەوى ، لىم ببورە .

برام - خوای پەروردگار بەرەكەتى خويت بەسەردا برىژىت و سەرکەوتوت كات بۆ گوپرايەلى خوى - كە زانىت ئەم شەو چ شەوىكى

() : (/) : () : () :
() : () :
() : () :

گه وره یه ، که وابوو ده شهوی کۆتایی ههسته و زیندووی بکه ره وه به
په رستن و دورکه وتنه وه له ئا فره تان ، و فه رمان بکه به خیزانه که ت به و
شتانه و په رستن زیاتر بکه له م شه وه دا .

له (عائشة) وه - په زای خوای لیبیت - ده گێر نه وه ، فه رموویه تی: " ()
" (١٦٥)

واته : پیغه مبهەر (ﷺ) ئه گه ر ده شهوی کۆتای به اب تابه پشتی لی
ده به ست (واته : دوور ئه که وته وه له جووت بوون له گه ل خیزانه کانیدا) و
شه وه کانی زیندو ده کرده وه خیزانه کانیشی به خه بهر ده هی نا .

هه روه ما له (عائشة) وه ده گێر نه وه فه رموویه تی : " ()
" (١٦٦)

واته : پیغه مبهیری خوا (ﷺ) له ده پوژی کۆتایدا زیاتر هه ولی
خوا په رستی ده دا به شیوه یه ک ئه و هه ولای له پوژانی تر دا نه ده دا .

٤ - نیشانه کانی ئه م شه وه :

بزانه ئه ی به نده ی گو پرایه ل - خوای په روه ر دگار یارمه تی ت بدات به په حمی
خوی و پشتوانیش ت بی به سه رکه وتنی خوی - که پیغه مبهیری خوا (ﷺ)
ده مه و به یانی ئه م شه وه ی بو و سف کردووین ، بو ئه وه ی موسو لمان بزانی ت

() واته : دور ئه که وته وه له ئا فره ت به مه به ستی خوا په رستن ، وه قو لی بو هه ل ده کرد و
به دوایدا دوگه را .
() : (/) : () : () :
() : () :

ئەم شەوہ چ شەوئیکە (١٦٧) :

له (أبي بن كعب) وه دهگيرنه وه كه فەرموویەتی : پیغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : " (١٦٨) "

واتە : بەرە بەیانی شەوی قەدر خۆر هەلدییت و تیشکی نییە ، هەرۆهکو تەشتیک تا ئەو کاتەى بەرز دەبیته وه .

وه له (أبو هريرة) وه دهگيرنه وه فەرموویەتی : باسی شەوی قەدرمان دەکرد له لای پیغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی : " (١٦٩) "

واتە : کامەتان له یادیتی کاتی مانگ دەرکەوت وهکو نیوہی قاپیک بوو.

() خەلکی عەوام (نه شارەزا له دین) زۆر نیشانەیان هەیه دەربارەى شەوی قەدر و هەمووشی خورافی و بیر و باوەرپی پوچەلن ، لهوانە : دارەکان سوجدە دەبەن ، وه خانوہکان دەخەون (!) و ... و ... هتد.

منیش دەلیم : له کوردستانی خوشمان هەندئى لهو خورافەت و بیر و باوەرپە پوچەلانە له لای خەلکی عەوام باسی لئى وه دەکریت ، لهوانە : لەم شەوہدا ئەستیرە داناچۆرپیت و سەگەکان ناوەرپن و ... و ... هتد ، که هەمووی ووتەى پوچەل و بئى بەلگەن و هیچ بنەوايەکیان نییە له ئایینی ئیسلامی پیروژدا .

() : () .
() : () .

وه () : واتە : نیو ، واتە : قاپ ، وه () دەفەرمووی : (لەم فەرموودەیهدا ئاماژەکراوه بوئەوہی که له کوٹای مانگدا ئاوا دەبییت ، چونکە مانگ بەو شیوہیە نابییت له کاتی دەرکەوتنیدا جگە له کوٹای مانگ نەبییت) .

وه له (ابن عباس) هوه - پهزای خوا له خوی و باوکی بیټ - دهگیرنه وه
فهرموویه تی : پیغه مبهەر (ﷺ) فهرموویه تی : "

.. (١٧٠) ..

واته : شهوی قه در شهویکی بی دنگ و پوونه ، نه گهرمه و نه سارد ،
خوری به یانیه که ی لاواز و سور ده بی .

مانه وه له مزگهوت بو خوا په رستن

((الإعتکاف))

١ - حکمه تی مانه وه له مزگهوت خوا په رستنه :

پیشه وا (العلامة ابن القيم) فهرموویه تی : ((له کاتیکدا که چاک
کردنه وهی دل و بهرده وام بوون له سهر ریگه ی بهره و خوا چوون (واته : بو
خوا سولحان) وه ستاوه له سهر کوو کردنه وهی بهره و خوا ، و کوو
کردنه وهی بلاو بووه کانی و به ته واو پروو تی کردنی بهره و خوی په روه ردگار
، چونکه بلاو بووه کانی دل هیچ کوو ناکاته وه جگه له پروو کردنه خوی
په روه ردگار نه بی ، له بهر نه وهی زیاده ی خواردن و خواردنه وه و زیاده ی
تیکه ل بوون له گه ل خه لک دا ، و زیاده ی ووتن ، و زیاده ی خه و تن
کرداره کانی دلیان بهر به لاوتر ده کرد ، و به لاوه یان پی ده کرد به هه موو

.....
() : () : (/) : (/) .

دۆله كاندا ، وه دهیبری له رۆیشتن به رهو لای خوی په روهردگار یان لاوازی دهکات یان کۆسپی دهخاته ری و له کاری دهخات .

میهره بانیتی خوی به توانا و میهره بان به رامبهر به بهنده کانی ئه وهی کرد پۆژووی له سه ر فه رز کردن که هوی نه هیشتنی زیاده ی خواردن و خواردنه وهیه ، دلش به تال دهکات له ئاره زووه کانی که هوی له کارخستنیی له به رده وام بوونی له سه ر ریگهی به رهو خوا چوون ، فه رز کردنه که ش به پی قازانج بووه به شیوهیه که بهنده سوودی لی وه ربگریت له دونیا و دوا پۆژیش دا ، و زیانیشی پی نه گه یه نی و نه شی بری له قازنجه پیش وهخت و دوا خراوه کانی .

هه روه ها ری پی دان به مانه وه له مزگه وت بۆ خوا په رستن ، ئه وهی که مه به ست و ناوه پۆکه که ی مانه وهی دل له سه ر ریگهی خوی پایه به رز و کومه ل بوونیتی له سه ری و تاک بوونی له گه لیدا ، وه بۆ بران له خۆ خه ریک کردنی به خه لکه وه ، و خۆ خه ریک کردنی ته نها به خوی بیگه رده وه ، به شیوهیه که یاد کردن و خۆشه ویستی و پوو کردنه خوا جیگای ویسته کانی دل و ساته کانی ده بی ، به وه یش ده ست به سه ر دلدا بگریت به هوی ملکه چی دل وه ، به مه ش ویسته کانی هه مووی به خوی وه هه موو ساته کانیشی به یادی ئه وه ، و بیر کردنه وه شی ته نها له ئه نجام دانی ئه و کردارانه یه که پازی بوونی خوی پی به ده ست دی و له خوا نزیکه ده کاته وه ، ئه و کاته هاوده میتی به خوا ده بی له جیاتی ئه وهی خه لکی بی ، دووریشی له وه له بهر هاوده میتی یه تی له پۆژی ته نهایی له ناو گۆردا له کاتی کدا هیچ هاوده میک نی یه ، وه هیچ دل پی خۆشکراویک نی یه جگه له وه نه بی ئه مه یه

مه بهست له مانه وهى گه وره له مزگهوت (((١٧١) .

٢ . واتا كهى :

(الإعتكاف) : مانه وهيه له سهر شتيك ، له بهر ئه مهش به و كه سهى كه له مزگهوت ده ميښته وه بو خوا په رستي ووتراوه : (معتكف) و (عاكف) (١٧٢) .

٣ . رى پى داني :

له هه موو رُوڙه كاني سال دا سوننه ته له رهمه زان بى يان جگه له رهمه زان ، چونكه له پيڻه مبهريه وه (ﷺ) ده گيرنه وه كه له ده رُوڙى كوټاى شه وال دا ماوه ته وه له مزگهوت بو خوا په رستي (١٧٣) .

وه ده گيرنه وه له (عمر) هوه (ﷺ) به پيڻه مبهري فهرمووه (ﷺ) :

”

” (١٧٤) :

واته : ئه پيڻه مبهري خوا (ﷺ) من له سه رده مى نه فاميدا نه زرم كرد بوو شه ويك له مزگهوتى مالى خوادا ، واته : (مسجد الحرام) بمينه وه ؟ فهرمووى : وه فا بكه به نه زره كهت (شهويك له مزگهوت بمينه وه) .

وه باشترينى له رهمه زاندا ده بى ، له بهر فهرموودهى (أبو هريرة)

” كه ده فهرمويت : ”

() : (/) .

() : (/) : () : (/) .

() : (/) : () : (/) .

() : (/) : () : (/) .

واته : پیغه مبهری خوا ﷺ له هه موو په مه زانیک ده رۆژ له مزگه وت ده مایه وه ، به لام کاتیک ئه و ساله ی که تییدا وه فاتی کرد بیست رۆژ مایه وه .

وه باشت رینیشی له کوتایی په مه زاندا یه چونکه پیغه مبهەر ﷺ : ” (١٧٦) ”

٤ - مه رجه کانی :

أ - دروست نی یه جگه له مزگه وته کان نه بی له بهر ووته ی خوای پایه بهرز : ﴿ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ ﴾ (١٧٧) وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ [] :

ب - (المساجد) : ووشه ی مزگه وته کان به په های (واته : مطلق) ی نی یه ، چونکه فه رمووده ی (صحیح) مان له سوننه ت داپی گه شیتووه بو (تقید) کردنی ، ئه وه ش ئه و فه رمووده یه ی پیغه مبه ره ﷺ که فه رموویه تی : ” (١٧٨) ”

() : (/) : () .

() : (/) : () :

() : (/) : () .

واته : جووت مه بن له گه ل خیزاندا ، وه ئه مه یش ووته ی زۆرینه ی زانایانه .

()

() : () :

()

واته : مانه وه له هیچ مزگه وتیکدا نیه بو خوا په رستی ، جگه له سی مزگه وته که نه بی .

ج = سوننه تیش له سه رئه وه یه بو ئه و که سانه ی که له مزگه وت ده مینه وه به روژوو بن ههروه کو له پیشدا باسکرا له (عائشة) وه - په زای خوی لیبت - (۱۷۹).

ه = چی ره وایه بو ئه و که سه ی له مزگه وت ده مینه ته وه بو خوا په رستن :

أ = بوی ره وایه ده رچیت بو پیوستیه کانی ، یان سه ری له مزگه وته وه ده رکات بو ئه وه ی بشورریت و پرچی دا بهینریت ، (عائشة) -

په زای خوی لیبت - فه رموویه تی : " ﷺ
[] [] []
[] [] ()
[] " (۱۸۰)

واته : پیغه مبهری خوا ﷺ سه ری ئه هینا یه ژوره وه بو لام له کاتیک دا که له مزگه وت ده مایه وه منیش له ژووری خوم بووم پرچم بو دا ده هینا یان ئه مشوشت ته نها به رده رگا که مان له نیواندا بوو له کاتیک دا له بینویژی ده بووم ، و نه ده هاته ماله وه جگه له کاتیکدا نه بی که نیازی چونه سه ر ئاوی هه بی .

() : () : () : ()
() : (/) : () : ()
(/) : () : () :

ب = وه پاوهیه بۆ که سێک که له مزگهوت مابیتته وه به مه بهستی خوا
پهرستی یان بۆ هه رشتیکی تر له مزگهوت دا دهست نویژ بشوات له بهر
ووتهی پیاویک که خزمهتی پیغه مبهری کردووه (ﷺ) ده فهرموی : "
" (١٨١) .

واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) دهست نویژیکی سوکی له مزگهوت دا شوشته .

ج = وه بۆی رهوایه خیمه یهکی بچوک هه لدات له کۆتای مزگهوت دا
بۆ ئه وهی تیدا بمینیتته وه بۆ خوا په رستن ، چونکه (عائشه) - رهزای
خوای لیبت - (خباء) یك (١٨٢) ، واته : خیمه یهکی بۆ پیغه مبهەر (ﷺ)
هه لده دا ، ئه گه ر له مزگهوت بمایه ته وه بۆ خوا په رستن ، ئه وهش
به فهرمانی پیغه مبهەر بوو (ﷺ) (١٨٣) .

د = وه بۆی رهوایه جیگه خه وه که ی یان ته ختی خه وتنه که ی له و
خیمه دا دابنی ، له بهر ئه وهی که له (ابن عمر) ه وه ده یگیرنه وه - رهزای
خوا له خووی و بابی بیته - له پیغه مبه ره وه (ﷺ) که ئه گه ر له مزگهوت
بمایه ته وه جیگه خه ویکی بۆ داده نرا یان ته ختی خه وتنیکیان بۆ داده نا له
پاش کۆله که ی ته وه وه (اسطوانة التوبة) (١٨٤) .

() : (/) .

() : خیمه یهکی بچوکه له تووک یان له صوف دروست ده کریت ، دوو کۆلکه یان سی
کۆله ی هه یه .

() : (/) : () .

() : () .

٦ - مانه وهی ئافرته له مزگه وتدا بۆ خوا په رستی و

سهردانی میرده که ی له مزگه وت :

أ - په وایه بۆ ئافرته سهردانی میرده که ی بکات له کاتیگ دا پیاوه که ی

له مزگه وت دا مایته وه بۆ خوا په رستن ، وه بۆ پیاوه که شی په وایه

ئافرته که ی تا ده رگای مزگه وت په وانه بکات ^(١٨٥) ، (صفیه) خیزانی

پیغه مبهەر ﷺ - په زای خوی لیبت - فه رمویه تی : " ﷺ

[] []

[:]

[()]

: () ﷺ ﷺ

:

.. (١٨٨)

واته : پیغه مبهری خوا ﷺ له دهی کۆتایی رهمه زاندا مابووه وه بۆ

خوا په رستی ، منیش به شه و هاتم بۆ سهردانی ، له و کاته دا خیزانه کانی

() : ()

() واته : ده میگه پانده وه و خویشی له گه لدا ده هات .

() :

واته : له سه ر خو بن ، په له مه که ن ، چونکه ئه مه شتیگ نی په پیتان ناخوش بیته .

() : (/) : () () :

(/) :

له لای بوون و پۆشتن ، ماوه یهك له گه لیدا دوام ، پاشان ههستام بگه ریمه وه ، فرمووی : په له مه كه بو ئه وهی له گه لت بيم ، له كاتیکدا كه له لای ده رگای مزگه وت بووین له لای ده رگای مالی (أم سلمة) وه دوو پیاو له ئه نصار تیپه ر بوون ، كاتیک پیغه مبهریان بینی ﷺ په له یان كرد ، پیغه مبهەر ﷺ فرمووی : په له مه كن ئه وه (صفیة بنت حی) ه ، فرموویان : () ئه ی پیغه مبهری خوا ! فرمووی : " شهیتان به ناو رپه وهی خوینی نه وه كانی ئاده م دا دیت و ده پوات منیش ترسام خراپه یهك یان شتیک بخاته دلتانه وه " .

ب = وه په وایه بو ئافرهت له مزگه وت بمینیته وه بو خوا په رستن له گه ل میرده كهیدا ، یان به ته نهایی له بهر فرمووده ی (عائشة) - په زای خوای لیبت - كه ده گپیته وه : پیغه مبهری خوا ﷺ له مزگه وت ده مایه وه له ده ی كۆتای رهمه زاندا تا كاتی وه فاتی كرد ، پاشان خیزانه كانی له دوی خۆی له مزگه وت ده مانه وه ⁽¹⁸⁹⁾ .

شیخمان خوا پپاریزی ﷺ فرموویه تی : ((ئه م فرمووده یه به لگه یه له سه ر په وایی مانه وه ی ئافرهت له مزگه وت بو خوا په رستن ، وه گومانیش له وه دا نی یه كه پا به نده به رپیدانی خاوه نه كانیان بو ئه و كاره و

() : () .

ﷺ ئه م كتیبه له كاتیکدا نووسراوه ته وه كه فرمووده ناسی سه رده م شیخی (محمد ناصر الدین الألبانی) له ژياندا بووه ، بو یه نووسه ره كان فرموویانه : خوا بپاریزیت ، به لام ئیستا كه وه فاتی كردوه ده لئین : په حمه تی خوای لیبت و به به هه شتی پان و به رینی خۆی شادی بكات ، - آمین -

نه بوونی فیتنه ، و نه بوونی خه لوهت له گه ل پیاواندا ، له بهر ئه و به لگه
ژورانه ی که هه ن له سه ری ، و بنه و ا فیهیه که ش :]
[واته : پالنانی خراپه کان پیش خراوه له سه ر به ده ست
هینانی چاکه کان ((ا. ه .

نوێژی ته راویح :

۱ - ریپیدانی (مشروعیته) :

کردنی نوێژی ته راویح به جه ماعت دورسته له بهر ئه و فه رموده یه
که (عائشه) - رهزای خوی لیبت - ده یگیریه وه : " ﷺ

:"

"

(۱۹۰)

واته : پیغه مبهری خوا ﷺ له ناوه ندی شه ودا ده رچوو نوێژی له
مزگه و تدا کرد ، هه ندی له پیاوان به نوێژه که ی ئه وه وه نوێژیان کرد ، که
پۆژ بووه وه خه لکی باسیان لوه کرد ، له شهوی دووه مدا له وان زیاتر کو
بووه وه ، پیغه مبهەر ﷺ نوێژی کرد و خه لکیش له گه لیدا ، که پۆژ بووه وه

() : (/) : () () : () .

خه لکی دیسان باسیان لئوه کرد ، و خه لکی ناو مزگه وته که زۆر تر بوو له شهوی سی یه م ، که پیغه مبهەر (ﷺ) ده رکه وت نوێژیان کرد به نوێژه که یه وه ، به لام که شهوی چواره م بوو مزگه وت ریی ی خه لکی نه ده کرده وه ، پیغه مبهەر (ﷺ) ده رنه چو له مال تا کاتی نوێژی به یانی ئه نجا ده رچو بو نوێژی به یانی ، وه کاتی نوێژی به یانی ئه نجامدا پووی تی کردن و شایه تمانی هینا و پاشان فه رمووی : " سه رباره ت به من جیگای ئیوه شاره وه نه بوو لیم (واته : من ئاگادارم بووم که ئیوه هاتوون بو مزگه وت) ، به لام له وه ترسام له سه رتان فه رز بی ت و پیتان ئه نجام نه درئ " وه پیغه مبهری خوا (ﷺ) وه فاتی کرد و کار هه ر له سه ر ئه وه بوو .

به لام که پیغه مبهری خوا (ﷺ) گه راپه وه بو لای خوای په روه ردگار خۆی و شه ریه ت جیگیر بوو ، و ترسی فه رز بوونی نه ما ، وه پئی پئی دانی کردنی نوێژه که ی به جه ماعت مایه وه به هۆی نه مانی هۆکاره که ی ، چونکه هۆکار ده سو ریه وه له گه لی کرداردا به بوونی و نه بوونی] . [

تا خه لیفه ی هوشمه ند و کارامه و لیه اتوو (عمر بن الخطاب) (ﷺ) ئه م سوننه ته ی زیندو کرده وه هه ر وه کو چۆن) (۱۹۱) ده گێرته وه و ده فه رمووی : " له گه ل (عمر بن الخطاب) دا (ﷺ) ده رچووم بو مزگه وت شه ویک له رهمه زاندا بینمیان خه لکی کۆمه ل کۆمه ل جیاوازن ، پیاوی وا هه بوو بو خۆی نوێژی ده کرد ، وه پیاوی واش هه بوو کۆمه لیک له

() () () : () (/)

گه لیدا نوێژیان ده کرد ، جا (عمر) : فهرمووی : من وا ئه بینم ئه گهر ئه وانه له سه ر یه ک قورئان خوین کو بکرینه وه باشتره ، پاشان ئه مه له دلا جیگیر بوو و له سه ر (اُبی بن کعب) کووی کردنه وه ، پاشان له شه ویکی تردا له گه لیدا ده رچووم و خه لکیش به نوێژی قورئان خوینه که یان نوێژیان ده کرد ، (عمر) فهرمووی : ئه مه باشترین بیدعه یه * ، وه ئه و نوێژه ی که له سه ری ده خه ون (واته : دوا ی هه ستان له خه و نوێژی ته راویح بکات) چاکتره له وه ی که یه ک سه ری پیی هه ل ده ستن (دوا ی نوێژی عیشا) ، جا

* برای موسولمان :

أ = مه به ستی عمر (ﷺ) له پسته ی " " ئه وه نی یه که کرداره که ی عمر (ﷺ) بیدعه بیته له زاراو هی شه ردا ، چونکه هه ر وه کو ئاشکرایه بیدعه : شتیکی تازه یه ده خریته سه ر ئایینی ئیسلامی پیروژ و هیچ بنه وایه کی له قورئان یان له سوننه ته کانی پیغه مبه ردا (ﷺ) نی یه ، به لام کرده وه که ی عمر (ﷺ) بنه وای هیه له سوننه تی پیغه مبه ردا (ﷺ) به لام له ترسی فه رز بوونی وازی لیته ئناوه ، وه که ترسی فه رز بوونی نه ما عمر (ﷺ) ئه و سوننه ته ی زیندوو کرده وه .

ب = به کار هیئانی زاراو هی () له لایه ن ه وه (ﷺ) به کار هیئانیکی زمانه وانیه و هیچی تر ، جا به ئاگه به له ووته ی ئه و که سانه ی که ده لێن : ئه مه به لگه یه له سه ر ئه وه ی که (بیدعه ی حه سه نه) له ئاییندا هیه !!!
چونکه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : " "

خوای په روه ردگار پارێزه ری من و ئیوه یش بیته له گومرایی و گومرا بووان و گومراکه ران .

بپوانه کتیبی : () ل : (۱۲۶ - ۱۲۹) نووسینی :
() و ، ل : (۲۲ - ۲۴) نووسینی :

ههروهه ما کاتیک (عمر بن الخطاب) ئەم سوننه تهی زیندوو کردهوه
 خه لکی له سهه یازده رکات کو کردهوه به پیی سوننه تی (صحیح) هه
 وه کو ئیمامی (مالک) : (۱ / ۱۱۵) به (سَنَد) یکی (صحیح) له ریگهی
 (محمد بن یوسف) له (السائب بن یزید) دهگریتهوه که فهرموویه تی :
 " (عمر بن الخطاب) فهرمانی به (اَبی بن کعب) و (تمیم الداری) کرد
 که پیش نویژی خه لکی بکه ن به یازده رکات ، فهرمووی : قورئان
 خوینه کان له سوهرته (۱۰۰) سهه ئه یه تیه کانیا ن ده خوینده وه ، به
 شیویه ک خویمان به گالۆکه کانه وه راده گرد له بهر دریزی وه ستان ، و
 وبلاوه مان لی نه ده کرد تا کاتی سهه ره تایی ده رکه وتنی فه جر " .

وه (یزید بن خصیفة) پیچه وانه یه تی و فهرموویه تی " به بیست
 رکات " به لام ئەمه (شاذة) چونکه (محمد بن یوسف) (اوثق) تره له
 (یزید بن خصیفة) ، وه به هاوشیوه کانی ئەمه ناوتریت (زیادة الثقة) یه
 که وه رده گیری ، چونکه (زیادة الثقة) پیچه وانه کردنی تیدا نی یه ، به لکو
 زیاده ی (علم) ی تیدایه له سهه ره وه ی که (ثقة) ی یه که م
 گێراویه یته وه ، ههروهه کو له (فتح المغیث) دا : (۱ / ۱۹۹) هاتوو وه له
 (محاسن الاصطلاح) دا : (ص ۱۸۵) وه له (الکفایة) دا : (ص ۴۲۴ -
 ۴۲۵) هاتوو ، پاشان ئەگه ر پیوایه تی (یزید) (صحیح) بی ئەوا
 کرده وه یه و پیوایه تی (محمد بن یوسف) ووته یه ، ووته ش پیشخراوه له
 سهه ر کرده وه] .

ههروهه ما (عبدالرزاق) له (المصنف) دا : (۷۷۳۰) له (داود بن
 قیس) و وجگه له ویش له (محمد بن یوسف) له (السائب بن یزید) هوه

دهیگیژیته وه : " که (عمر) خه لکی کۆ کردوه ته وه له په مه زاندا به ئیمامه تی (اُبی بن کعب) وه به ئیمامه تی (تمیم الداری) له سه ر بیست و یه ک رکات ، وه له و سوره تانه یان ده خویند که له (۱۰۰) سه د ئایه تی ه کان بوون ، وه نزیك ده رکه وتنی فه جر بلاوه یان لی ده کرد .

به لام ئەم ریوایه ته پیچه وانهی ئه وه یه که (مالک) له (محمد بن یوسف) له (السائب بن یزید) دهیگیژیته وه ، وه پوواله تی (اسناد) ی ریوایه ته که ی (عبدالرزاق) (صحیح) ه ، چونکه هه موو ، (رجال) هکانی (ثقات) ن .

وه هه ندیکیان ئەم ریوایه ته ی کردۆته به لگه به گومانی ئه وه ی که فه رمووده که ی (محمد بن یوسف) (مضطرب) ه ، ئه وه ش بو به لاخستنی (محمد بن یوسف) و ریگه خووش کردن بو ووته یان به بیست رکاتی فه رمووده که ی (یزید بن خصیفه) .

به لام ئەم گومانه په ت ده کریته وه ، چونکه فه رمووده ی (مضطرب) ئه وه فه رمووده یه یه که له لایه ن یه ک پاویه وه دوو جار یان زیاتر ، یان له لایه ن دوو پاویه وه به چه ند روویه کی جیاواز و نزیك له یه ک و یه کسان بی ئه وه ی یه کیکیان له وی تریان باشتر دابنریت ده گیژیته وه (۱۹۰) .

ئەم مه رجه ش بوونی نی یه له فه رمووده ی (محمد بن یوسف) دا چونکه ریوایه تی (مالک) (أرجح) تره له ریوایه تی (عبدالرزاق) به هوی (حفظ) ه وه .
ئەم پییشه کی به مان ووتوو ه بو سه لماندن ی بی گه ردی (اسناد) ی (عبدالرزاق) له (العلل) به لام کار پیچه وانهی ئه وه یه ، پوون کردنه وه شی به م پییه یه :

() (/) .

بۆیه ئەم پیاویه ته (منکر) ه و گۆراوه ، بۆیه کردنه به لگه ی به لا
ده نریت ، وه ئه وش جیگیره له سوننه تی (صحیح) ه وه که ده گیریته وه له
(الموطأ) : (۱ / ۱۱۵) به (سند) یکی (صحیح) له (محمد بن یوسف)
له (السائب بن یزید) ه وه ، جا به ئاگا به (۲۰۱) .

زه کاتی سه رفتره :

۱ - حوکمه که ی :

زه کاتی سه رفتره فه رزه له بهر فه رموده ی (ابن عمر) ﷺ که
فه رمویه تی : " [] ﷺ "

واته : پیغه مبهری خوا ﷺ زه کاتی سه رفتره ی فه رز کرد به سه ر
خه لکیدا له مانگی په مه زاندا .

وه له بهر فه رموده ی (ابن عباس) - په زای خوا له خو ی و بابی
بیّت - که فه رمویه تی : " ﷺ " (۲۰۲) .

وه هه ندیک له زانایان فه رموویانه ئەم فه رمودانه (مه نسوخ) ن ، له
بهر فه رموده ی (قیس بن سعد بن عباده) که فه رمویه تی : "

() :

() :

() :

() : (/) : () :

(/) : () :

.. "

ئیمامی (الحافظ) به په حمهت بیټ وه لآمی داونه ته وه له کتیبی (الفتح) دا : (۳ / ۲۸۶) و فه رموویه تی : (که له (اسناد) هکه یدا پراویه کی (مجهول) ^(۲۰۴) هیه ، وه له سه رگرمانی (صحیح) بوونی به لگه ی تیدا نی یه بو نه سخ کردنه وه ، به گومانی ئه وه ی که فه رمانی یه که می به س بیټ ، وه چونکه فه رز بوونی شتیک پیویست ناکات فه رزیکی تر لا بدات)) .

وه (الخطابی) به په حمهت بیټ له (معالم السنن) دا : (۲ / ۲۱۴) فه رموویه تی : (ئه وه به لگه نی یه له سه ر لادانی فه رزیتی ، ئه وه ش له بهر ئه وه ی که زیاد بوونی له جوړی په رستنیک وا پیویست ناکات بڼه واکه که زیاد کراوه له سه ری نه سخ بیته وه ، له سه ر ئه مه ش جیگه ی زه کات سه روه تو ماله ، و جیگه ی زه کاتی سه رفته ره گه ردنه کانه)) .

۲ - له سه ر کی واجب ده بی ؟

زه کاتی سه رفته ره (واجب) ده بی له سه ر هه موو بچووک و گه وره و ، نیرینه و میینه و سه ربه ست و بهنده یه که له موسولمانان ، له بهر فه رمووده ی (ابن عمر) - په زای خوا له خو ی و بابی بیټ - که فه رموویه تی

(/) : (/) : (/) : (/) :
 . (/) : (/) : (/) :

.. (۲۰۵) "

واته : پیغه مبهری خوا ﷺ زهکاتی سهرفتره ی فهرز کردوو به بری (صاع) * یك له خورما ، یان (صاع) یك له جو له سه ربهنده و سه ربهست و نیرینه و میینه و بچوک و گه وره ی موسولمان .

وه هندیك له زانایان بو ئه وه دهچن كه (واجب) یشه له سه ر بهندی بی باهر ، له فهرمووده ی (أبوهریره) رضی اللہ عنہ كه دهگیریته وه : " (۲۰۶) "

واته : کۆیله هیچ زهکاتیکی له سه ر نییه جگه له زهکاتی سهفتره نه بی . بهلام ئه م فهرمووده یه گشتییه و فهرمووده ی (ابن عمر) تایبه ته (واته : خاص) ه ، زانراویشه كه تایبهت گشتی تایبهت دهکات .

کۆمه لیکی تر فهرموویانه : (واجب) نابی له سه رکهس جگه له روژووان نه بی ، له بهر فهرمووده ی (ابن عباس) كه دهفهرمووی : " (۲۰۷) "

() : (/) : () : () : () : () * : بریتییه له چوار گۆیل به دهستی پیاویکی مامناوهند . () : () : () :

واتە : يېغەمبەرى خوا ﷺ زەكاتى سەرفترەى فەرز کرد لەسەر پۇژوانان بۆ پاك کردنه وەيان لە قسەى پىر و پووچ و خراپەکارى ، وە خواردنئىكىش بئت بۆ هەژاران .

(الخطابي) - بەرەحمەت بئت - لە (معالم السنن) دا : (۳ / ۲۱۴) فەرموویەتى : ((زەكاتى سەرفترە (واجب) ه لە سەر هەموو پۇژوانئىك دەولەمەندیكى خاوەن سەرۆت بئى يان هەژارئىك هەى بئى زیادە لە سەر خواردنەكەى ، ئەمە ئەگەر واجب بوونەكەى بە هۆكارى پاك کردنه وە بئى ، و هەموو پۇژوانانىش پئووستیان پئىیە ، چونكە ئەگەر هەموویان لە هۆكارەكەیدا هاوبەش بن ئەوا لە واجب بوونیش بەشدار دەبن)) .

وہ (الحافظ) وەلامى داوہتەوہ و فەرموویەتى (۳ / ۳۶۹) : ((باسکردنى پاك کردنه وە دەرچووہ لە هۆكارەكان : چونكە سەرفترە واجب دەبئى لە سەر ئەو كەسەى تاوان ناكات ، وەكو پياوانى جئى بەجئى كەرى چاكەكارى يان كەسئىك پئىش خۆر ئاوا بوون بەساتئىك باوہربئىئى)) .

كۆمەلئىكىان بۆ ئەوہ دەچن كە سەرفترە (واجب) ه لە سەر كۆرپە لە سكى داىكدا بەلام هئىچ بەلگەيەك بۆ ئەم كۆمەلەيە نەزانراوہ لە سەر ئەو شتە ، چونكە بە كۆرپەلە ناوترئىت بچوك (واتە : الصغیر) لە زمانەوانى و عورفیشدا .

۳ - جۆرەكانى زەكاتى سەرفترە :

زەكاتى سەرفترە بە بپرى (صاع) ئىك لە جۆ دەبئى ، يان (صاع) ئىك لە خورما ، يان (صاع) ئىك لە كەشك ((واتە : إقط)) ، يان (صاع) ئىك

له میووژ ، یان جووی بی توک ، (واته : سلت) ، له بهر فهرمووده که ی (**أبو سعید الخدري**) که ده گریته وه و ده فهرمووی : "

.. (٢٠٨) "

واته : زه کاتی سه رفتره مان ده رده کرد له سه رده می پیغه مبهردا (ﷺ) به بری (صاع) یك له خوادهمه نی ، یان (صاع) یك له جو ، یان (صاع) یك له خورما ، یان (صاع) یك له که شک ، یان (صاع) یك له میووژ .

وه له بهر فهرمووده که ی (**ابن عمر**) - ره زای خوا له خووی و بابی بیته - که فهرموویته ی : پیغه مبهەر (ﷺ) فهرموویته ی : "

.. (٢٠٩) "

واته زه کاتی سه رفتره فهرزکرا به بری (صاع) یك له جو ، یان (صاع) یك خورما ، یان (صاع) یك له جووی بی توک .

وه زانایان بوچوونی جیاوازیان هیه له راقه (**تهفسیر**) ی وشه ی (**الطعام**) که له فهرمووده که ی (**أبي سعید الخدري**) دا هاتووه (ﷺ) ووتراوه : که گهنمه ، وه ووتراوه : جگه له وهش ، به لام ئه وه ی که دل پی پی ئارامه ئه وه یه که گشتی یه و هه موو شتیکی پیوانه کراوه ده گریته وه له خواردن ، وه کو : گهنم و ئه وجورانهش که له پیشدا باسکران له گه ل ئارد و ئارده واش

() : (/) : () : () :
() : (/) : () : () :

: . واته : جوړیکه له جو به لام بی توکله .

که (سوئق) ه ، وه هه موو ئه وهش که له سهرده می پیغه مبهری خوادا ﷺ
ئه نجام دراوه له بهر فهرموده که ی (ابن عباس) - په زای خوا له خوئی و
بابی بیټ - که فهرموویه تی : "

.. (٢١٠) "

واته : پیغه مبهەر خوا ﷺ فهرمانی پی کردین زه کاتی سهرفتره
بدهین به بری (صاع) یك له خوادهمه نی بو هه ر مندالیک یان گه وره یه ک
یان سه ربه سیټک یان بهنده یه ک ، هه ر که سی جوی بی تویکی بدایه لی
وهرده گیرا ، وا بزانه فهرمووی : هه ر که سی ئاردی بدایه لی وهرده گیرا ،
وه هه ر که سی ئارده وای بدایه لی وهرده گیرا .

هه ر له وهه ﷺ فهرموویه تی : "

.. (٢١١) "

به لام ئه و فهرموودانه ی که گه نمی لی دهرده کات ، یان (معاویه) ﷺ
وای بینویه که دوو گوئل بی له گه نمی شام و بهرامبه ر به (صاع) یکه ،
به وه لیك دهریته وه که ئه گه ر گه نم که م بو وه ئه و جوړه خواردنانه ی تر
زور بن ، و زوربه ی خواردنیا ن له وانه بی ، ئه وهش پالپشتی ئه م واتایه بکات

() : (/)

() : (/)

()

ووتەى (أبو سعید) ه که فەرموویەتى : "

.. (٢١٢) "

ئەوێش دەنگی پێچەوانە کار بپێرێ ئەمەیه که دیت دەربارەى پوون کردنەوێ بپێرێ زەکاتى سەرفترە لەو فەرموودە (صحیح) و پوونانەى که گەنمی تێدایە و ئەوێ که دوو گوێل - واتە : (هـ) یك - له گەنم بەرامبەر بە چوار گوێل (واتە : صاع) یك دەبێ بۆ ئەوێ هەموو موسولمانێك که ریز بۆ هاوێلانی پیغه مبهەرى خوا ﷺ دادەنێت بزانییت بۆچوونەكەى (معاویة) ئیجتهاە نەبوو بە دیدى خۆى بەلكو پشت دەپەستیت بە فەرموودەى (مرفوع) بۆ لای راستگۆى بە راست زانراو له لای پیغه مبهەرى خوا ﷺ .

٤ = بیره كەى :

هەموو موسولمانێك بپێرێ (صاع) یك له خواردن دەردەكات لەو جۆرە خواردنانەى که له پێشدا باسکراون ، وه جیاوازیش هەیه له گەنم دا ، ووتراوه : نیو (صاع) (واتە : دوو گوێل) ئەمەش بۆچوونى هەلبژاردەیه و پاسترە ، له بەر فەرموودەى پیغه مبهەر ﷺ که فەرموویەتى : "

.. (٢١٣) "

() : () : () :
(/) : () :
(/) :

واته : ببه خشن بری (صاع) ێك له گهنم له جیاتی دوو كهس ، یان (صاع) ێك له خورما ، یان (صاع) ێك له جو له جیاتی هه موو ئازاد و بهنده و مندال و گه وره یهك .

وه (صاع) ه كهش كه بو پیوانه ده شیئت (صاع) ی خه لکی مه دینه یه له بهر فه رمووده ی (ابن عمر) - رهزای خوا له خو ی و بابی بیئت - كه فه رموویه تی : پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی : " (٢١٤) "

واته : کیش کیشی خه لکی مه ککه یه ، و پیوانه ش پیوانه ی خه لکی مه دینه .

ه - پیاو له جیاتی کی دەیدا ؟

موسولمان سه رفتره ده دات بو خو ی و هه موو ئه وانه ی كه نه فه قه یان له سه ری تی له بچووك و گه وره و نیڕ و می و سه ربه ست و كو یله ، له بهر فه رمووده ی (ابن عمر) - رهزای خوا له خو ی و بابی بیئت - كه فه رموویه تی : " ﷺ (٢١٥) "

واته : پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمانی به زه کاتی سه رفتره کردووه له جیاتی بچووك و گه وره و سه ربه ست و كو یله له وانه ی نه فه قه ی ده دن .

-
- () : (/) : (/) : () :
 - () : (/) : (/) : () :
 - (/) :
 - (/) : () :

٦ - به کی ددریت ؟

نادریت به جگه له و که سانه نه بی که شایسته یین ، ئه وانیش
هه ژاره کانن ، له بهر فهرمووده ی : (ابن عباس) - په زای خوا له خوئی و
بابی بیت - که فهرموویه تی : "

.. (٢١٦)

هه ر ئه م بُوچوونه شه که (شیخ الإسلام) له (مجموع الفتاوی) دا :
(٢٥ / ٧١ - ٧٨) ، وه قوتابیه که ی (ابن القیم) له کتیبی : (زاد المعاد)
دا : (٢ / ٤٤) هه لیان بژاردووه .

وه هه ندیک له زانایان بُو ئه وه ده چن که بدریت به ئه وه هه شت
کومه له یه ی که زه کاتیان پی ددریت ، به لام ئه مه له و ووتانه یه که هیچ
به لگه یه کی له سه ر نی یه ، و (شیخ الإسلام) له سه رچاوه ی ناو براوی دا
له وه و پیش ، بهر په رچی ئه م بُوچوونه ی دا وه ته وه ، جا بگه په ریوه بُو ی
چونکه زور گرنگه .

وه سوننه تیشه یه کی که ته رخان بکریت بُو کُو کردنه وه ی سه رفتره که
له لایدا ، چونکه پیغهمبهری خوا (ﷺ) سپاردوویه تی به (أبو هريرة) دا (ﷺ)
که فهرموویه تی : " (٢١٧)

واته : پیغهمبهری خوا (ﷺ) پی ی راگه یاندم که زه کاتی سه رفتره ی
په مه زان کُو بکه مه وه .

() : ()
() : (/)

وه (ابن عمر) رضي الله عنه ده بيه خشى به و كه سانهى و هريان ده گرد
ئوانيش ئه و كارمه ندانه بوون كه (ئيمام) دايدمه زانندن بو كو كردنه وهى
، ئه وهيش پيش چه ژنى په مه زان به پوژيک يان دوو پوژ ، ئيمامى (ابن
خزيمة) : (٤ / ٨٣) له ريگه ي (عبدالرزاق) هوه له (ايوب) هوه
ده گيرپيټه وه : " :
: :
. "

واته : ووتم : كه ي (ابن عمر) (صاع) هكه ي ده دا ؟ فه رموى :
ئه گه كارمه نده كان ده ستيان به كار بگردبايه ، ووتم : كه ي كارمه نده كان
ده ستيان به كار ده كرد ؟ فه رموى : پيش چه ژن به پوژيک يان دوو پوژ .

٧ . كاته كه ي :

پيش ده رچوونى خه لكى بو نوپيژى چه ژن ده به خشريټ (٢١٨) ، وه
نابى دوا بخريټ له نوپيژى چه ژن ، يان پيش بخريټ جگه له پوژيک يان دوو
پوژ له بهر ئه و فه رموده يه ي كه له كردارى (ابن عمر) هوه رضي الله عنه
ده گيرپيټه وه ، له سه ر بڼه واى : (، وه
ئه گه ر دوا بكه وي له كاتى نوپيژ به به خشينيک (صدقة) يه ك له

() (أحكام العيدین في السنة المطهرة) :

تیبينى : سه رنجى خوينه رانى به ريز بو ئه وه راده كيشم كه ئه م كتيبه
به نرخه له لايه ن ماموستا : (صلاح الدين عبد الكريم) هوه وه رگيرپراوه ته سه ر زمانى
كوردى له ژير ناو نيشانى : (حوكمه كانى هه ردوو جه ژنه كه له سوننه تي پاكژ كراودا)
به هيواي سود ليوه رگرتنى . - وه رگير .

به خشینه کان ده ژمیڤر ریټ ، له بهر فهرموودهی (ابن عباس) - په زای خوا
له خووی و بابی بیټ - که فهرموویه تی : " ...

.. (۲۱۹) "

واته : ... هه ر که سیک پیش نویژ بیبه خشی زه کاتیکی وهرگیراوه ،
وه هه ر که سیک دووای نویژ بیبه خشی به خشینیکه له به خشینه کان ...

۸ - حکمهت له سهرفتره :

خوای دانا زه کاتی سهرفتره ی فهرز کردووه بو پاک کردنه وهی
پوژووانان له ووته ی پرو پووچ و خراپه کاریه کانیا و خواردینیکیش بی بو
هه ژاران ، بو پر کردنه وهی که م کوریه کانیا له و پوژه پرشنگ داره ، له
بهر فهرموودهی (ابن عباس) ﷺ که له پیشدا باسکرا .

چه ند فهرمووده یه کی لاواز (ضیعف)

که له رهمه زاندا بلاو ده بیته وه :

به باشمان زانی ئەم به شهش زیاد بکهین له سه ر کتیبه که مان به
هووی ئەو گرنگی یه ناشکرایه ی که هه یه تی ، بو ناگادار کردنه وهی خه لکی و
ناشکرا کردنی حق ، بویه ده لئین : خوای بی گهرد و پایه بهرز
هه لگرنیکی داد پهروه ری ته رخان کردووه بو سوننه ته کانی پیغه مبهەر ﷺ
بو ئەوهی له گوپینی ناره وایان (تحریف المبطلین) پاکی بکه نه وه ، وه له

پاڤه‌ی زیادپه‌وی که‌ران (**تأویل الغالین**) بیپاریزن ، وه درۆی خراپه‌کارانی (**تزییف الزائفین**) تیدا ئاشکرا بکه‌ن .

سوننه‌ته‌کانی پیغه‌مبه‌ریش ﷺ به‌ دریژی سه‌ده‌کانی پیشوو زۆر خلت‌ه‌ی تیکه‌ل‌کراوه ، له (**ضعیف**) و (**مکذوب**) و (**مفت‌ری**) واته‌ لاواز و به‌ده‌مه‌وه‌ نراوه‌ل‌به‌سترا و هاوشیوه‌کانی ، ئه‌و شتانه‌ی که‌ پیشه‌وایانی پابردوومان ، و زانایانی پیشینمان ئاشکرایان کردووه‌ به‌ باشترین شیوه ، و ئاشکراترین روونکردنه‌وه‌ هه‌ر که‌سیکیش له‌م روژانه‌دا پروانیت‌ه‌ دونیای نووسهران و ئامۆژگاری کاران ، ئه‌بینیت - ئیلا ئه‌و کاسانه‌ی نه‌بیت که‌ خوا په‌حمی پی‌کردوون - هه‌چ گرنگی‌یه‌کیان نه‌داوه‌ته‌ ئه‌م بابته‌ گرنکه ، سه‌ره‌پای به‌ر بلاوی سه‌رچاوه‌ زانستی‌یه‌کان که‌ تایبه‌تن به‌ دیاری کردنی (**صحیح**) و ئاشکرا کردنی زیادکراوه‌کان .

وه‌له‌ نیازماندا‌نی‌یه‌ دریژه‌ بدین به‌ باسی ئه‌م بابته‌ و ئه‌و شتانه‌ش که‌ بنیات ده‌نریت له‌ سه‌ری ، له‌ شوینه‌واری خراپه‌ له‌ سه‌ر زانست و خه‌لکیش له‌ گه‌ل‌یه‌کدا ، به‌لکو‌ته‌نهما‌چهند نمونه‌یه‌ک له‌ وه‌رمووده‌ زیاد کراوانه‌ باس ده‌که‌ین که‌ به‌ شیوه‌یه‌کی گه‌وره‌ ناسراون له‌ ناوخه‌لکیدا .

به‌ شیوه‌یه‌ک تو‌ ناتوانی بخوینیت‌ه‌وه‌ یان گویت له‌ پینموی‌یه‌ک بی‌ ئیلا وه‌ ئه‌م وه‌رمووده‌ (**ضعیف**) انه‌ جیگایه‌کی بلند ده‌گرنه‌وه‌ لی‌یان - ئه‌وه‌ زۆر به‌داخه‌وه‌ - وه‌ بو‌ئیش پی‌کردن به‌وه‌ وه‌رمووده‌یه‌ی پیغه‌مبه‌ر

که ده فرمووی: " (٢٢٠) ، وه بهو فرموودیهی
که فرموویهتی: " (٢٢١) .

به پشتیوانی خوا ده لیین :

ئهو فرمووده لاوازانهی که بلا بوونه ته وه له نیوان خه لکیدا به
هه موو چینه کانیه وه ، زۆر زۆرن ، به شیوه یه ک فرمووده (صحیح) کانیش
باس ناکریت - له گه لی ئه وهی چه ند زۆریشن - وه وازیش ناهینن له
باسکردنی لاوازه کان ، په حمه تی خوا له ئیمامی (عبدالله بن المبارک) بی
که فرموویه تی : ((فرمووده (صحیح) ه کان به سن بو ئه وهی خو
خه ریک نه کری به لاوازه کانه وه)) ، با ئه م پی شه وایه سه ر مه شقی ئی مه بی ،
و ریگه شمان زانستی (صحیح) ی هه لبرێدر او پوخت کراو بی ت .

لهو فرمووده (ضعیف) انه که باسکردنان بلاو بووه ته وه ، له
نیوان خه لکی له رهمه زاندا :

١ -))

((...)) (٢٢٢) هتد .

() : (/) :
() : () :
() : () :
(/) : (/ /) : () (/) : (/)
(/) : () :
(/) : () : () : ()

فهرموده کەش فهرموده یه کی درێژه .

ههروهها لهو فهرمودانه :

۲ -))

...

((.. (۲۳۳) هتد .

ههروهها ئهم فهرمودیهش فهرمودیه کی درێژه ، تهها ئهو

ووتانه مان هیناوه که بلاو بووته وه لئی .

ههروهها لهو فهرمودانه :

۳ - ((.

: () : () !!! () :

() : () () : () ()

(/ /) : ()

) :

) : () : () : ()

/) : () () : ()

) : () (*) : () . (

) : () ()

. () : (/) : () . (

! (/) : () () * ()

!!! !!

نہمہش پارچہ یہ کہ لہ فہرموودہ یہ کی (ضعیف) (۲۲۴)

وہ دوا فہرموودہ ہیش :

۴ - "

" (۲۲۵)

وہ پاشان نہم چوار فہرموودہ یہ کہ زانایان بہ (ضعیف) یان
داناوہ ، و پیشہ وایان بہ پوچہ لیان زانیون ، لہ گہ لئوہش دا دہیان

() (/) : ()

() (/) : ()

(/) : () () (/) : ()

: () :

() :

(/) : () : (/) : ()

!!! (-)

(/) : () ()

: () : () : ()

(/) : () () (/) : ()

(/) : () (/) : ()

(/) : ()

(/) : ()

(/) : ()

بيسين و دهيان خوښينه وه له هموو پوڙيک له پوڙه کاني مانگي په مه زاني پيروږ به تايبه تي و جگه له ویش به گشتي .

شاراهش نيه که هندیك له م فهمودانه واتاي پاست ده گرنه خويان ، که له شهرع دا هاتوه له قورئاندا بيټ يان له سوننه ت دا ، به لام نه مه به تنها نابيټه هوکاريک بو نه وهی ووتيه ک بدريټه پال پيڻه مبهري (ﷺ) که نه يفهموه ، وه به تايبه ت - شوکر بو خوا - تنها نه م نوممه تيه له نيوان نوممه تاني تر دا خوي پاک و بي گهره تايبه تي کردوه به (الإسناد) ، که به هوپه وه فهموده ی وهرگيراو (مقبول) له زياد کراو (المدخول) دهناسريټه وه ، وه (صحيح) و (قبيح) يش له يه ک جيا ده کريټه وه ، نه م زانسته ش زانستيکی زور وردکاره ، وه پاستي فهموه نه و که سه ی که ناوی ناوه به : [.

کوټايي

خوي په روه ردگار باشتري کوټايي مان به قسمه ت بکات ، براي په روش بو گوپرايه لي په روه ردگاري زيندووي به توانا ، نه مه يه ﴿ چوڻيٽي روڙووي پيڻه مبهري (ﷺ) ﴾ له پيش ده ست ، وه پيڻموويه کاني له پوڙووي

چُونیٔتی رُوژووی ییغهمبهر (ﷺ) له رهمه زاندا

پهمه زاندا لات شاراوه نییه ، جا پیشبرکی بکه بو ده روزه کانی چاکه و
گوپرایه ل به ، وه رای گه یه نه ئه وهی که خوی په روه ردگار پیی به خشیوی
له تیگه یشتن بو ئه وهی گواناه بار نه بیت .

و سبحانک اللهم و بحمدک
أشهد أن لا إله إلا الله أستغفرک و أتوب إليك

نووسینی :

فیرخوزانی زانستی پیغهمبهرایه تی

۲۵ ی / رهمه زانی خیر / ۱۴۰۳ ک

www.ba8.org

ناوەرۈك

۳ پېشەكى وەرگىپ

۸ پېشەكى نووسەران

۱۱ / ۱ چاكەكانى رۇژوو :

۱۲ ۱ - پۇژوو پارىزەرە

۱۴ ۲ - پۇژوو پۇژووان دەخاتە بەھەشتەوہ

۱۵ ۳ - پاداشتى پۇژووانان پاداشتىكى ديارى نەكراوہ

۱۵ ۴ - پۇژووان دوو خوشى بوّھەپە

۱۵ ۵ - بوّنى دەمى پۇژووان لە لای خوا لە بوّنى مىسك خوش ترە

۱۷ ۶ - پۇژوو و قوئان شەفاعەت دەكەن بوّ خاوەنەكەيان

۱۸ ۷ - پۇژوو كەفارتى ھەندى تاوانە

۲۱ ۸ - دەرگای (الریان) تەنھا بوّ پۇژووانانە

۲ / چاكەكانى مانگى رەمەزان :

۲۲ ۱ - مانگى قورئانى پىرۆزە

۲ ۲ - كۆت كەردنى شەپتانەكان و داخستنى دەرگاكانى دۆزەخ و كەردنەوہى

۲۳ دەرگاكانى بەھەشت لەم مانگەدا

۲۴ ۳ - شەوى قەدر (ليلاۃ القدر)

۳ / واجب بوونى رۇژوۋى رەمەزان :

۲۶ - قوناغى يەكەمى پۆژوگرتن

۲۶ - قوناغى دووهمى پۆژوگرتن

۴ / هاندان بۆگرتنى رۆژووى رەمەزان :

۲۹ - پۆژووى مانگى رەمەزان ھۆى لىخوشبونى گوناھەكانە

۳۱ - ۲ - ھەلامدانە ھۆى پاراننە ھەكان و پزگار بوون لە ئاگر لە رەمەزان دا ...

۳۱ - ۳ - لە پاسگوڤيان و شەھيدان

۵ / ترساندن لە بە رۆژوو نەوونى ھەندىك لە رەمەزان دا بە

ئەنقەست ۳۲

۳۴ - ۶ / **ھوكمەكانى رۆژوگرتن**

۳۴ - ۷ / **ئەو كارانەى پيش رەمەزان دەكرىت**

۳۴ - ۱ - ژماردنى پۆژەكانى شەعبان

۲ - ۲ - ھەركەسىك رۆژى گومان بە پۆژوو بىت سەرپىچى لە فەرمانى پىغەمبەر ﷺ

کردووہ ۳۵

۳ - ئەگەر يەك كەس مانگى بىنى بە پۆژوو بن بۆ رەمەزان ، ھەر ھەوا وازىش لە

پۆژوو بىنن بۆ تەواو بوونى ۳۶

۸ / نىەتى رۆژوو :

۳۸ - ۱ - نىەتى رۆژووى فەرز دەبى لە شەودا بىت پيش دەررکەوتنى فەجر ...

۴۰ - ۲ - داوا كارىەكان بە ستراون بە بوونى تواناوە

۳ - ھەندىك لە زانايان بۆچوونى پىچەوانەيان لە گەل ئەم بۆچوونەدا ھەيە و دەلىن

: (بەلكو ئەبى قەزاي رۆژووەكەى بكاتەوہ) ۴۲

- ٤٥ / ٩ کاتی روژوو :
- ٤٧ ١ - واتای (الخیط الأبیض و الخیط الأسود)
- ٢ - فه جر دوو جوړه :
- ٤٩ - فه جری دروژن یان دروژنه فه جر (الفجر الکاذب)
- ٤٩ - فه جری راستگو یان فه جری راسته قینه (الفجر الصادق)
- ٥٧ ٣ - پاشان روژووه که ی تا کاتی شه و ته واو ده کات
- ٦٠ * بیر خستنه وه یه ک
- ٦١ * بیر خستنه وه یه کی تر
- ٦٢ / ١٠ پارشیو (واته : السحور) :
- ٦٢ ١ - حکمه ت له پاشیو
- ٦٣ ٢ - چاکه کانی پارشیو (فضائل السحور)
- ٦٣ أ - پارشیو کردن به ره که تی تیدایه
- ب - خوای پهروه ردگار و فریشته کانی سه لاوات دده ن له سه ر ئه و که سانه ی
- ٦٦ پارشیو ده کن
- ٦٧ ٣ - دوا خستنی پارشیو
- ٦٨ ٤ - حوکمی پارشیو
- ٧٠ / ١١ نه و شتانه ی پیویسته روژووان لی دور بکه ویته وه : ...
- ٧١ ١ - ووته ی درو

۷۲ - ووتەى پىرو پوچ و بى سود

۱۲ / ئەو شتانەى ھەللە بو رۆژووان :

۷۴ - پۆژووان دەتوانى بە لەش گرانى يەوہ پۆژ بکاتەوہ

۷۵ - سيواک کردن

۷۶ - ئا و رادانە ناو دەم و لووت

۷۷ - ماچ کردن دەست بازى بو پۆژووان

۵ - تاقى کردنەوہى خوین (تحليل الدم) و دەرزى ليدانتيک مەبەست لىتى

۷۸ خواردن پىدان نەبىت (واتە : موغەزى نەبىت)

۷۸ - کەلە شاخ کردن (واتە :)

۷۸ - چىژ (تام) کردنى خواردەمەنى

۸ - کل (سورمە) کردن و قەترە و ھاو شىوہکانى لەو شتانەى کە دەکرىنە

۷۹ چاوهوہ

۷۹ - ئاوى سارد کردن بە سەر سەردا يان خوئى بشوات

۱۳ / خوا ئەيەوى کارتان لە سەر ئاسان بکات و نايەوى لە

سەرتانى قورس بکات :

۸۱ - بو رېبوار (المسافر)

۸۵ - بو نەخوش (المريض)

۸۵ - بو ئەو ئافرەتانەى کە لە بى نويزين يان لە زەيسانى دان

۸۶ - بو پياو و ئافرەتى بە تەمەن (الشيخ الكبير والمرأة العجوز)

۸۷ - بو ئافرەتى سک پىر و شىر دەر (الحامل والمرضع)

۱۴ / بهرباگ کردن (الإنطار) : ۸۹

۸۹ - پوڙووان کهي بهرباگ دهکات ؟

۸۹ - په له کردن له بهربانگ

۹۰ - په له کردن له بهربانگ دا هوکاريکه بو چاکه

۹۰ - په له کردن له بهرباگ دا سوننه تي پيغه مبهري خوايه ﷺ

ج - په له کردن له بهربانگ کار کردنه به پيچه وانه ي جوله که و گاور و خاچ

۹۱ - په رستان

۹۴ - بهربانگ پيش نويزي مه غريبه

۹۵ - پوڙووان به چي بهرباگ دهکاته وه ؟

۹۶ - پوڙووان چي دهلي له کاتي بهرباگ کردن دا ؟

۹۸ - خواردن پيداني پوڙووان

۱۵ / به تال کهره وه کاني روڙوو (مُفْسِدَاتِ الصَّوْمِ) :

۱۰۰ - خواردن و خواردنه وه خواردن به نه نقه ست

۱۰۱ - خو پشانه وه ي به نه نقه ست (تَعَمُّدُ الْقِيءِ)

۱۰۱ - که وتنه بي نويزي و زهيساني

۱۰۳ - دهرزي ليدانيک مه به ست پي خواردن پي دان بيت (الْحَقْنُ الْغَدَائِيَّةِ)

۱۰۴ - جووت بوون له گه ل خيزان دا (الْجِمَاعِ)

۱۶ / قهزا کردنه وه :

- ۱ - دروسته قهزا کردنه وهی پهمه زان دوا بخریت ۱۰۶
- ۲ - پیویست نییه له سه ریك بن ۱۰۷
- ۳ - كه سیك بمریت و پوژووی نه زری له سه ربی ۱۰۸
- ۴ - خواردن دان (الإطعام) ۱۱۲

۱۷ / كه فارت دان :

- ۱ - كه فارته كانی جووت بوون له گه ل خیزان دا له دوا ی یه ك ده بی (واته : علی الترتیب) ۱۱۳
- ۲ - نه توانین كه فارهت لا ده دات ۱۱۳
- ۳ - هیچ كه فارتیك له سه ئافرهت پیویست نییه ۱۱۴

۱۸ / فیدیه دان :

- ۱ - ئافرهتی سك پپ و شیر دهر ئه گهر له خویان و منداله كانیان بترسن به پوژوو نابن ۱۱۴
- ۲ - ئایه تی : ﴿و علی الذین یطیقونهُ فدیة﴾ مه نسوخه ۱۱۴

- ۳ - (نه سخ) لیره دا واتای تایبته (تخصیص) كردنه ۱۱۴
- ۴ - له و شتانهی كه پال پشتی ئه م واتایه ئه كهن ۱۱۷
- ۵ - په یوه نده به وهی پیش خو یه وه ۱۱۹

۱۹ / شهوی قه در (ليلة القدر) :

- ۱ - فه زلی شهوی قه در ۱۲۳
- ۲ - کاتی شهوی قه در ۱۲۴

- ۱۲۷ - ۳ - چون موسولمان به دواى ئەم شه وه دا بگه پیت
- ۱۲۸ - ۴ - نیشانه کانی ئەم شه وه

۲۰ / مانه وه له مزگهوت بو خوا په رستن (الاعتکاف) :

- ۱۳۰ - ۱ - حکمه تی مانه وه له مزگهوت بو خوا په رستن
- ۱۳۲ - ۲ - واتای (ئیعتیکاف)
- ۱۳۲ - ۳ - پى پى دانی (شه رعیه تی ئیعتیکاف)
- ۱۳۳ - ۴ - مه رجه کانی
- ۱۳۴ - ۵ - چى په وایه بو ئەو که سه ی له مزگهوت ده مینیتته وه بو خوا په رستی ..
- ۱۳۵ - ۶ - مانه وه ی ئافرهت له مزگهوت دا بو خوا په رستی وسه ردانی میرده که ی له مزگهوت

۲۱ / نویزی ته راویح :

- ۱۳۸ - ۱ - ری پى دانی
- ۱۴۰ - ۲ - ژماره ی رکا ته کانی

۲۲ / زه کاتی سه رفته ه :

- ۱۴۵ - ۱ - حوکمه که ی
- ۱۴۶ - ۲ - له سه رکى واجب ده یى ؟
- ۱۴۸ - ۳ - جوړه کانی زه کاتی سه رفته ه
- ۱۵۱ - ۴ - بره که ی
- ۱۵۱ - ۵ - پیاو له جیاتی کى ده ییات ؟
- ۱۵۲ - ۶ - به کى ده دریت ؟

١٥٣ ٧ - کاته که ی

١٥٤ ٨ - حکمهت له سه رفتره

٢٣ / چهند فهرمووده یه کی لاواز (ضعیف) که له ره مه زان دا

١٥٥ **بلاو ده بیته وه :**

١٥٧ ١ - فهرمووده ی یه که م

١٥٧ ٢ - فهرمووده ی دووه م

١٥٨ ٣ - فهرمووده ی سی یه م

١٥٨ ٤ - فهرمووده ی چواره م

١٦٠ **کوتایی**

١٦١ **ناوه رۆکی بابه ته کان**